

ARVI JÄRVENTAUS

**KETTUSEN
KOMPPANIAN
LAPINMATKA**

W. S. O. Y:n KOULULAISKIRJASTO N:o 60

KETTUSEN KOMPPANIAN
LAPINMATKA

ARVI JÄRVENTAUS

on ennen julkaissut m. m.:

RUMMUT. 4-osainen historiallinen romaani Suomen sodasta 1808—1809.

I osa. 35:—.

TIE SELVÄ. Valtion palkinnon saanut 2-osainen romaani. 70:—, sid. 80:—.

TAIVAALLINEN PUUSEPPÄ. Romaani, saanut myöskin valtion palkinnon. 2. painos. 45:—, sid. 55:—.

RISTI JA NOITARUMPU. Historiallinen romaani lappalaisten käännästyksistä kristinuskoon. 2. p. 45:—, sid. 55:—.

RUNOILIJA AATAMI KUUSKOSKEN ELÄMÄ. Leikillinen romaani. 20:—, sid. 32:—.

MAAN HILJAISET. Lapin romaani. 25:—, sid. 40:—.

ERÄMAAN MATKAAJILLE. Hartauskirja. 20:—.

WERNER SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖ.

KETTUSEN KOMPPANIAN LAPINMATKA

KERTOMUS KETTUSTEN JA OLA SVENSKIN
MATKASTA KOULUKAUPUNGISTA KOTIA LAPPiin

KIRJOITTANUT

ARVI JÄRVENTAUS

KUVITTANUT

A. TAWITZ

PORVOO

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA 1929

ENSIMMÄINEN LUKU.

»... Ja osta minulle Lundahlin kirjakaupasta puoli tusinaa Faberin lyijykyniä n:o 2 ja sitten pieksunkengäket Kauralasta. Siellä on nahkatavara parasta. Varsinahkanoja minulla on täällä, kun piti keväällä »Tösseli» teurastaa. Se on kyllä suuri pettymys Pekalle, joka oli kovasti kiintynyt mullikkaan. Mutta — kuten tiedät — meillä kävi piispa huhtikuussa, ja me olimme äidin kanssa sitä mieltä, että se piti teurastaa (»Tösseli» nimitäin). Se oli siis välttämättömyys, koska porot olivat jo kovin laihoja siihen vuodenaikaan...»

Kalle Kettunen lopetti kirjeen lukemisen. Hän oli papinpoika Uujoelta, Suomen pohjoisimmasta pitäjästä, Lapista. Kevätlukukausi oli loppumaisillaan, ja Uujoen papin lasten oli viikon päästä aloitettava kotimatkinsa.

Pekka, Kallen veli, ei ollut vielä tullut kotiin kaupungilta. Hän oli lyseon toisella luokalla, kun Kalle oli jo viidennellä. Sitäpaitsi asui heitä samassa paikassa vielä kolmaskin, nim. heidän pikku sisarensa Sirkka, joka oli tyttökoulun ensimmäisellä luokalla.

Rouva Mehtonen, täysihoidolan pitäjä, kurkisti oven raosta. Hän oli neljäkymmenen ikäinen papinleski, joka elätti itseään ja viittä lastansa pitämällä koululaisia. Kalle Kettunen oli alusta alkaen asunut hänen luonaan, ja selvää oli, että nuoremmat, Pekka ja Sirkka, seurasiivat vanhimman veljen jälkiä.

— Eikö Pekka ole vielä tullut? kysyi rouva Mehtonen.

— Ei ole. Hän meni postimerkkiinkin luo.

— Ai, ai sitä Pekkaa! Tuhlaa kaikki rahansa postimerkkeihin. Mutta samanlainen oli meidän Aarokin pienempänä.

Rouva Mehtosen pää hävisi oven raosta. Hetken kuluttua tömisteli Pekka sisään, kasvot loistaen.

— Minä sain kolme guatemalalaista kolmellakymmenellä pennillä! huudahti hän heti ovelta.

— Ethän vain petkuttanut ukkia?

Pekka, reipas kaksitoistavuotias, katseli veljeään pitkään.

— Kuinka semmoisia puhut? Tiedäthän, etten minä petkuta ketään. Kas . . . onko kotoa tullut kirje?

Pekka sieppasi kirjeen pöydältä. Kalle piti häntä syrjästä silmällä. Hyvä, että veli sai itse lukea surullisen uutisen.

Yht'äkkiä kirje lensi lattialle. Pekka seisoj punaisena keskellä huonetta.

— Kyllä minä vihaan sitä piispaa! huudahti hän, taistellen itkua vastaan. — Syödä Tösseli, joka oli niin viisas vasikka! Kaikki minun elättini syödään! Viime syksynä söivät Ruijan herrat kesyn hanheni, ja nyt piispan herrat Tösselin!

Pekka itki.

Kalle koetti lohduttaa häntä:

— Älä nyt ole milläsikään. Kyllähän vasikoita aina saadaan.

Mutta Pekka keskeytti hänet:

— Saadaan kyllä . . . mutta sellaista kuin »Tösseli» ei saada koskaan. Joka juoksi perässä kuin koira . . .

Hän pyyhiskeli silmiään ja kiivastui uudelleen:

— Minä en nosta lakkia enää piispalle, en! Ja sitten hetken päästä hiukan tyynemmin: — Hyvä, että kokeet on jo ohi! Muuten olisin aivan varmaan kirjoittanut ruotsissa nelosen.

Sirkkakin joutui siihen hätään.

— Onko kotoa tullut kirje? Voi, antakaa minulle!

Hän huomasi kirjeen lattialla ja kiiruhti ottamaan sen ylös.

— Isän ja äidin kirje lattialla! toruskeli hän herttaisesti. Hän oli kymmenvuotias, terve ja punaposkinen, lyhyt pellavasaparo niskassa. — Ai, ai, täällä on äitikkullalta terveisiä reunassa. »Hoitakaa hyvin Sirkkaa matkalla.» — Kuule, Kalle, oletko lukenut tämän? veikkisteli hän. — Mitäs Pekka itkee?

Pekka silmäsi häneen tuikeasti.

— Kuule, Sirkka, tervehtisitkö sinä sitä ihmistä, joka löisi sinun »Sofia Margareetasi» rikki?

— Enpä tietysti! Mutta ... mitä ... mitä sitten?

— Piispan herrat ovat syöneet Tösselin.

Pikku Sirkka seisoi suu ammollaan. Hän ei ollut vielä ehtinyt aloittaa kirjeen lukemista.

— Että äiti saattoikin suostua siihen! huudahti hän.

— Nyt, lapset, syömään! Ruoka jäähtyy.

Se oli täti Mehtonen, joka huomaamatta oli ilmestynyt huoneeseen.

— Mistä Tösselistä te puhutte?

Kalle sai selittää asian. Se oli se sonnimmullikka, josta oli ollut puhe, ja joka oli saanut nimensä kuuluisan kenraali Stösselin mukaan.

— Vai niin ... semmoisia ne piispan herrat ovat,

Mutta ei sille voi mitään. Piispalle pitää tarjota parasta, mitä talosta löytyy. Kyllä minä tiedän.

Täti Mehtonenpa sen tiesi. Olihan hän papin leski.

Ruokasalissa odotti jo joukko poikia ja tyttöjä. Kun »Kettusen komppania» saapui, luettiin lyhyt pöytärukous ja käytiin käsiksi aamiaiseen.

Aterian aikana keskusteltiin siitä, pitikö Pekka Kettusen tervehtiä piispaa vai ei. Kuudesluokkalainen Väinö Virtanen, kruununvoudin poika, kannatti Pekkaa.

— Ne ovat byrokraatteja, sanoi hän. Hän edusti konventissa vapaamielistä suuntaa.

Mutta Timo Tapanila, joka itse aikoi papiksi, virkkoi arvokkuutta teeskennellen:

— Piispoille pitää olla piispain ruokaa.

Mutta silloin hän sai vastaansa Matti Muikun, talollisen pojan, joka ei voinut sietää Timo Tapanilaa, koska tämä hänen mielestään esiintyi liian mahtipontisesti.

— Jos minä olisin pappina, ja sinä tulisit minun seurakuntaani tarkastamaan, syöttäisin sinulle kissanraadon.

— Lapset, lapset! torui täti Mehtonen. — Pöydässä ollaan kauniisti.

Timo Tapanilan itsetietoisuutta oli verisesti loukattu. Hän virkkoi halveksivasti:

— Ja minä erottaisin sinut virasta!

— Älkää kinatko, rauhoitteli Väinö Virtanen isällisesti. — Tulevaisuuden yhteiskunnassa ei ole pappeja eikä piispoja.

— Onkos kissanraatoja?

Se oli Kalle Kettunen, joka sen kysymyksen viskasi.

Papinpoikana hän katsoi velvollisuudekseen vastustaa Väinö Virtasta, joka ylpeili vapailla mielipiteillään.

Minkälaisen päätöksen olisi väittely mahtanut saada-kaan, jollei täti Mehtonen olisi korjannut lautasia pois. Koko joukko odotti jännityksellä seuraavaa ruokalajia.

— Ai, viiliä! huudahtivat he kuorossa, kun huomasivat tarjottimella kymmenkunta pientä, lasista viilipytyä.

— Se on kesän merkki, virkkoi talon vanhin poika, seitsemäsluokkalainen Aaro. Ja keskustelu sai kuin itsensä uuden suunnan.

Puhuttiin kesästä ja kesän vietosta. Jokaisella oli omat suunnitelmansa. Talon poika, Aaro Mehtonen, aikoi mennä sahalle työhön. Hän oli köyhä ja hänen piti ansaita. Väinö Virtanen, vaikka itse suunnittelikin huvimatkaa Ruotsiin, hyväksyi arvelematta Aaron aikeen. Hänen mielestään oli hyvä tutustua kansaan, koska se oli se, joka tulevaisuuden yhteiskunnassa tulisi ottamaan komennon. Sitäpaitsi ruumiillisen työn tekijät olivat hänestä oikeita aatelisia, ja he »säätyläiset» pakostakin vain jonkinlaisia yhteiskunnan loisia.

Matti Muikku aikoi möyriä kotitalonsa pelloilla, silti yhtään pyrkimättä Väinö Virtasen aatelissäätyyn. Hänestä se oli yksinkertaisesti velvollisuus. Timo Tapanila pelkäsi saavansa ehdot matematiikassa, ja hänen kesänsä kuluisi siis kirjan ääressä. Se oli hänestä verinen vääryys, sillä mitäpä papit matematiikalla tekivät. Hehän eivät tarvinneet muuta kuin neljä laskutapaa kokonaisilla luvuilla, sillä eihän heillä ollut muuta laskettavaa kuin kantokirjansa. Tyttöillä oli omat suunnitelmansa, millä puutarhanhoito, millä navetta. Mutta Kettusen pojat aikoivat ruveta eränkävijöiksi.

— Mitä ne semmoiset ovat? kysyi talon nuorin, kuusi-vuotias Eeva.

— Ne ovat sellaisia, jotka pyydystävät riistaa, kaloja ja lintuja, karhuja ja kettuja, yleensä kaikkea, mitä erämaassa liikkuu ja elää, selitti Kalle Kettunen.

— Siis myöskin sääskiä, huomautti Väinö Virtanen pilkallisesti.

— Miks'ei, vastasi Kalle huolettomasti. — Minä olen aikonutkin laittaa hyönteiskokoelman.

Väinö Virtanen ei puhunut mitään, sillä eläinoppi oli hänen kompastuskivensä.

— Niin . . . sellaisiksi me rupeamme, yhtyi puheeseen Pekkakin, suu täynnä viiliä. — Me otamme kuukauden eväät ja lähdemme samoilemaan tuntureita.

— Mutta — kuinka te jaksatte kävellä? uteli pikku Eeva.

— Me harjoittelemme kotimatalla.

Niinpä niin. Olipa näillä lapsipoloisilla kotia matkaa . . . Uujoelle, Suomen pohjoisimpaan kärkeen. Rouva Mehtonen sääliitteli pikku Sirkkaa ja epäili, mahtaisiko hän jaksaa.

— Jaksan kyllä, vastasi tämä reippaasti. — Ja jos uuvun, saavat Kalle ja Pekka laittaa parit ja kantaa minua.

— Me kyllä emme rupea sinua kantamaan, huomautti Pekka. — Jos et jaksa, saat jäädä.

— Kuinka monta penikulmaa teille nyt karttuukaan matkaa?

— Ristiniemeltä kolmetoista Soasjoelle, mutta se ajetaan hevosella. Siihen loppuu maantie, ja sitten alkaa apostolinkyyti. Kolmekymmentä penikulmaa suunnilleen.

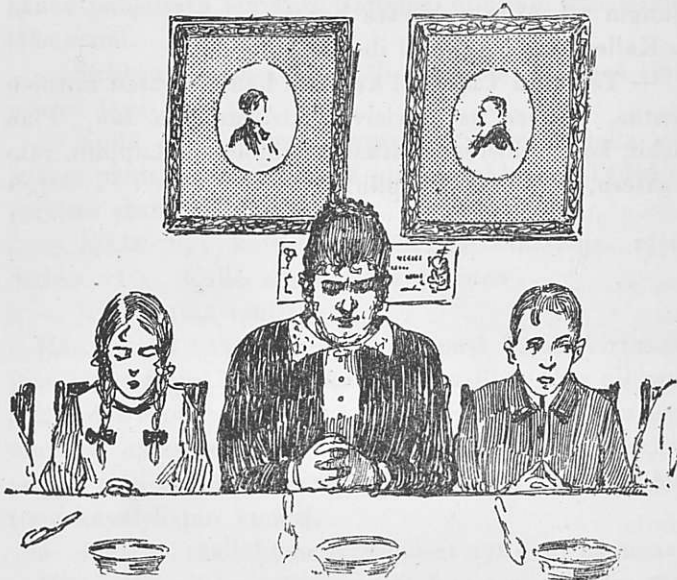
— Kolmekymmentä penikulmaa! Se on vallan hirveätä! Mutta tottakai sentään voitte käyttää venettä?

— Noin kymmenen penikulman verran. Loppu on käveltävä.

Toverit katselivat pelonsekaisella kunnioituksella »Ket-tusen komppaniaa». Se oli eri väkeä.

— Mutta eikö nyt löydy mitään keinoa päästä helpommin? tiedusteli Väinö Virtanen, joka lukukauden alussa vasta oli muuttanut Kallen kouluun. Hän ei olisi kävellyt penikulmaakaan, saaticka sitten kahtakymmentä.

— Ei ole . . . jaa, jos Ruotsin ja Norjan kautta matkustaisi, niin sitten kyllä. Mutta se tulee kovin kalliiksi.

— rouva Mehtonen oli ruvennut lukemaan
pöytärukousta —

Kalle Kettusella oli aikamiehen ilme, kun hän tämän sanoi.

— Hm! Tulevaisuuden yhteiskunnassa, — aloitti Väinö Virtanen, mutta rouva Mehtonen oli ruvennut lukemaan pöytärukousta, joten Virtasen filosofia keskeytyi.

Aamiaisen jälkeen hajaantui kukin taholleen. Oli käsissä viimeiset koulupäivät ja läksyistä vielä huolta. Toiset lähtivät kello kahdeltatoista kouluun. Mutta Kalle, jolla sattui olemaan lupa, lähti toimittamaan isänsä määräämiä ostoksia.

Kadulla hän pysähtyi hetkiseksi. Ylhäältä ilmasta kuului omituisia rämäjäviä ääniä. Kurkiparvi lensi kaupungin yli, kiila pohjoista kohti.

Kallen sydän sykähti ilosta.

— Terveisiä Uujoelle! kuiskasi hän, seuraten lintujen lentoa, kunnes ne hävisivät kirkontornin taa. Pian hekin kolme olisivat matkalla pohjoiseen, Lappiin, rakkaaseen, valoisaan Lappiin!

TOINEN LUKU.

Koulu oli loppunut ja todistukset saatu. »Kettusen komppania» oli komeasti päässyt luokalta, Kalle kuudennelle, Pekka kolmannelle ja Sirkka toiselle. Ostokset oli ostettu, selkäreput kunnossa, ja nyt seisoivat kaikki kolme vaununsillalla, jutellen täti Mehtosen kanssa, joka oli tullut »lapsiaan» saattamaan. Hän oli jo aamupäivällä saattanut yhden joukon etelään päin, ja tässä olivat nyt hänen pohjoiseen lentävät lintunsa, niinkuin hän leikillään sanoi.

— Sirkkaa minun tulee sääli. Kuinka ihmeessä sinä jaksat, lapsi parka?

— Kyllä minä jaksan, vastasi tyttönen, jolla oli jalassa paulakengät ja vyöllä pieni puukko. — Tädin ei tarvitse yhtään olla huolissaan.

— Älkää nyt kulkeko pitkiä päivämatkoja, ettei Sirkka väsy. Kalle, sinun pitää muistaa . . .

— Kyllä minä muistan.

Hän katseli väkijoukkoa ja huomasi Väinö Virtasen, joka hieno keppi kädessä käveli laiturilla. Hän oli saanut ehdot ruotsissa, jotenka suunniteltu huvimatka nyt muuttui opintoreissuksi. Hän oli jäänyt kaupunkiin, vaikka olisi voinut matkustaa jo aamulla. Ilmeisestikin tuon kävelykepin vuoksi.

— Jaha . . . täälläkö ne lappalaiset nyt ovat menossa?

Hän heilutteli keppiään, mutta huomasi samassa täti Mehtosen ja pujahti väkijoukkoon.

Kallea nauratti. Mokokakin hepsake! Tarpoisipa heidän kanssaan Lapin jänkiä, niin lähtisi herrastelemishalu.

Samassa soi kolmannen kerran, ja junailija puhalsi pilliinsä. Veturi vihelsi, juna nykäisihe liikkeelle. Nenäliinaa heilutellen jäi täti Mehtonen asemasillalle.

— Hyvästi, lapset! Terveisiä kotiin.

Kaupunki taloineen soljui heidän ohitseen. Tuossa oli hautuunmaa, muuten kaunis paikka. Siinä vilahti maantie, jolla Kalle ja Pekka olivat kevätiltaisin harjoitelleet pyöräilyä. Tuolta näkyi lyseon punainen peltikatto ja kauempaa tähtitorni. Merikin käväisi pari, kolme kertaa näkyvissä, mutta sitten painuttiinkin jo leikkaukseen. Kasarmi... oluttehdas... pumppu... rautasilta. Kohisten porhalsi juna yli sillan, kiljaidellen hyvästiksi kaupungille, jonka tehtaiden piiput vielä viimeiseksi viittoivat retkeläisille.

Kettusen komppania meni vaunuun. He olivat aloittaneet »anabasiksensa», ylämatkansa, niinkuin kreikan kielen opettaja koulussa oli heidän kotimatkaansa nimitänyt.

Ristiniemellä liittyi heidän matkaansa Iijärven nimismiehen poika, joka kävi ruotsalaista lyseota samassa kaupungissa. Hänen nimensä oli Ola Svensk, ja hän oli reipas ja solakka nelitoistavuotias, päässyt jo viidennelle luokalle. Ola oli tullut jo edellisenä iltana ja jäänyt sopimuksen mukaan Kettusen komppaniaa odottamaan. Iijärvi oli Uujoen naapuripitäjä, ja heillä oli yhteistä matkaa kolmisenkymmentä penikulmaa.

He yöpyivät samaan majataloon ja olivat kuin saman perheen jäseniä. Vaikka he kaupungissa kulkivat eri koulua ja puhuivat eri kieltä, he kuuluivat nyt yhteen. Lappi, kotimaakunta, yhdisti heidät.

Aamulla varhain he istuivat rattaille, ja hevosmatka alkoi. Majatalon isäntä itse oli heitä auttelemassa. Hän oli leikkisä mies, jolla aina oli mukava sana matkamiesten varalle.

— Sanokaa niille papoille, että muuttavat pois sieltä tunturista, veisteli hän nytkin muhoillen ystävällisesti.

— Poroksihan siellä ihminen muuttuu.

— Ei muutu, sanoi Sirkka nauraen.

— No varmasti! Heti kun nilkat alkavat napsua, se on merkki, että jo rupesi muuttumaan.

— Sitten minun olisi pitänyt olla jo aikoja poro, sillä minun nilkkani ovat napsuneet niin kauan kuin muistan, tuumi Pekka totisena.

Majatalon isäntä nauroi ja viittasi kädellään hyvästiä.

Svenskin Ola ajoi pikku Sirkkan kanssa toisella, ja Kalle ja Pekka toisella hevosella. Tie kulki suurten metsien ja laajojen soiden halki. Siellä täällä näkyi jokin yksinäinen talo. Mäkeä ylös ja toista alas sujui taival. He vaihtoivat hevosia kievareissa ja merkitsivät nimensä päiväkirjaan. Sirkka pani merkille, että Olakin teki merkin-tänsä suomeksi. Niin — mitäpä hän olisi ruvennut erot-tautumaan toisista. Täällä kaukana kiveleössä oli vain yksi mieli ja yksi kieli. Mutta ainoa, joka merkitsi päiväkirjaan säätynsä, oli Pekka. Hän kirjoitti säännöllisesti: »Lyseolainen Pekka Kettunen.»

Samoin he täyttivät ahkerasti muistutussarakkeita, mutta aina myönteiseen suuntaan. Jos he majatalossa

sattuivat juomaan kahvia, piirsi Pekka heti muistutuksen: »Tässä kievarissa on sitten eri hyvä kahvi!» Taikka: »Kettusen komppania ja Svenskin Ola ovat tähän majataloon erittäin tyytyväiset.» Nuo päiväkirjat korjasi aikanaan nimismies ja lähetti lopuksi lääninhallitukseen. Sielläkin saivat siis niiden tarkastajat havaita, että kirkkoherra Kettusen lapset ja nimismies Svenskin poika olivat suurella riemulla matkanneet kesälomalleen.

Kahden päivän perästä he saapuivat Soasjoelle. Ola oli selittänyt Sirkalle, että kaikkein ensimmäiseksi, ennenkuin tultiin itse kylään, näkyisi tien käänteessä kirkon katto. Ja niin kävikin. Toisen päivän iltana vilahti muutamasta tienkäänteestä näkyviin sinkkipeltikatto. Sirkka silmäsi kysyvästi Olaan. Tämä nyökkäsi päätään. Aivan oikein: he olivat Soasjoella. Muutamia satoja metrejä vielä, ja he laskeutuivat joen rantaan ja rupesivat huhuilemaan lautturia. Tämä tulikin, vanha pahkaposkinen äijä, joka jutteli tuttavallisesti Olan ja Kallen kanssa.

— Jaahah . . . se on tuota . . . taas koulu lopussa. Ja pohjoiseenko sitä . . . tuota . . . painetaan?

— Sinnepä sinne, vastasi Ola. — Ja siellä oltaisiinkin, jollei tarvitsisi koulua käydä.

— No, no . . . kyllä sitä sentään pitää koulua käydä. Ei herraslapsista muuten tule mitään, jolleivät koulua käy. Rupeavat töllötteleämään ja innistelemään ilmaa . . . niinkuin tämä meidän hosmestarin poikakin.

— Ettepäs tekään ole koulua käynyt ja olette pääsyt lautturiksi, virkkoi Pekka, joka oli ruvennut auttaamaan lautan hilaamisessa.

— Minun ei ole tarvinnutkaan.

— No, miksi meidän tarvitsee?

— Ka... siinäpä se on, kun teidän tarvitsee. Rupeatte muuten töllötteleeseen.

Lapset nauroivat. Heistä oli tämä lautturi kerrassaan mukava mies. He sanoivat hänelle hyvästiä kädestä pitäen, ja pikku Sirkka niiasi oikein kauniisti.

— Uujoen papin tyttökö se sinä olet? kysyi lautturi.

— Sinuapa ei ole ennen näkynyt.

— Hän tuli syksyllä isän kanssa Norjan kautta, selitti Pekka.

— Ja nyt yrittää ensi kertaa jalkamatkaa. Ai, ai, pienet ovat jalat vielä, mutta sirkeältäpä muuten näyttää.

— Kyllä minä jaksan siinä missä toisetkin, vakuutti Sirkka punastellen.

He lähtivät pappilaan, sillä se oli heidän tavallinen majapaikkansa. Kirkkoherra Koivula rouvineen otti heidät ystävällisesti vastaan. Ola ja Kalle saivat kertoa kirkkoherralle kaupungin kuulumisia. Vaikka posti tuli tänne jo kolmesti viikossa, olivat matkamiesten tuomat uutiset silti aina tervetulleita. Kirkkoherra kyseli koulun opettajista; pari niistä oli hänen koulu- ja ylioppilastoveriansa. Myöhään yöhön saakka istuivat pojat kirkkoherran työhuoneessa, ja tämä näytteli heille munakokoelmaansa. Hän oli nim. innokas lintumaaailman tutkija, voipa sanoa pienoinen tiedemies, ja hänen kokoelmansa käsittivät monta suurta kaappia. Ola ja Kalle, jotka olivat kumpikin huvitettuja luonnontieteistä, kuuntelivat jännittyneinä kirkkoherran selityksiä. Tämä näytti heille erästä harvinaista linnunmunaa, jota kumpikaan ei ollut ennen nähnyt. Sitä he tarkastelivat nyt innokkaasti.

— Mistä setä tämän löysi?

— Tästä pappilan haasta, jutteli kirkkoherra, ja hänen oikean silmänsä alla rupesi mukavasti nykimään. — Mutta arvatkaapa, kuinka kauan haetutti, ennenkuin löysin pesän?

Sitä oli poikien mahdoton arvata.

— Kolme kokonaista viikkoa! Sinä aikana en tehnyt mitään muuta kuin hain tätä yhtä ainoata pesää. (Tietysti kävin sunnuntaina kirkossa ja toimitin jumalanpalveluksen.) Hätäisesti joudin syömään.

Pojat katselivat ihmeissään harvinaista setää. Ei ollut mikään ihme, että hän oli saanut »Lintu-Jussin» liikanimen.

— Mutta kuinka setä sen löysi?

Kirkkoherra sytytti piippunsa ja kertoi:

— Näin muutamana päivänä postista palatessani harvinaisen linnun, jota epäilin Pohjan pajulinnuksi. Sehän pesii Jäämeren rannoilla eikä sitä juuri koskaan tavata näin etelässä. Seurasin sitä, kun se lenteli edelläni puusta puuhun, ja arvasin sen pesineen jonnekin tänne lähitienoille. No, ei muuta kuin hakemaan. Kulutin yhden päivän ja kuljin pappilan ympäristön ristiin rastiin, mutta en löytänyt. Pari kertaa näin sen haassa ja vahvistuin olettamuksessani, että se on pesinyt sinne. Kun se on uunilinnun sukulainen, ajattelin sen muuranneen itselleen pesän jonkin mättään koloon. Mitäs muuta kuin järjestelmällisesti etsimään. Jaoin haan ruutuihin ja hain ruudun päivässä. Kolmen viikon kuluttua löysin sen mättään kolosta koivun juurelta. Siinä oli neljä munaa. Yhden niistä otin, ja tuossa se nyt on.

Poikien piti uudelleen katsoa tuota harvinaista munaa.

Se oli vaalea, sormenpään kokoinen, ja siinä oli vaaleanpunertavia täpliä.

Setä Koivulan arvo oli poikien silmissä kohonnut moninkertaisesti. He tunsivat suurta kunnioitusta häntä kohtaan. Sellainen luonnontutkija! Sellainen harvinainen pappi! Kukaties he olisivat valvoneet aamuun asti ja kuunnelleet hänen kertomuksiaan, jollei kirkkoherran rouva olisi tullut ajamaan heitä levolle.

— Kyllä meidän pappa valvoo vaikka viikon, kun pääsee linnuistaan puhumaan, toruskeli hän. — Mutta poikien pitää aamulla taipaleelle. Siellä vanhemmat odottavat jännityksellä, ja minä tiedän, että odottavan aika on pitkä.

Eikä poikien auttanut muu kuin totella. Pekka ja Sirkka olivat jo aikoja menneet »höyhensaarille».

Mutta vielä unissaankin he olivat kuulevinaan setä Koivulan matkivan lintujen ääniä ja näkevinään, kuinka hänen oikean silmänsä alla poskilihas mukavasti nyki. Ja he nauroivat onnellisina.

KOLMAS LUKU.

Ja nyt alkoi jalkamatka, hei!

Soasjoen pappilan pihalla seisoi retkikuntamme reput selässä ja leppäsauvat kädessä, valmiina aloittamaan ylämatkansa. Kirkkoherra Koivula rouvineen antoi heille rappusilta viimeisiä neuvojaan.

— Siellä on Pomokairassa paljon tikan ja palokärjen pesiä . . . niitä teidän sopisi mennessä tarkastaa.

Koivulan setä se vain huolehti linnuistaan. Kirkkoherran rouva huomauttikin:

— Eivät lapset jouda koluamaan lintujen pesillä. Käy muuten niin, etteivät ehdi koko kesänä kotiin. Muista sinä vain sitä sinun kerrallista käräjäsaarnaasi.

Pojat olivat kuulleet jutun. Setä Koivulan oli pitänyt muutamana keväänä mennä käräjäsaarnaamaan, kun hän kirkon ja pappilan välillä oli huomannut palokärjen, joka naputteli onttoa hongan runkoa. Käräjät olivat sinä vuonna siirtyneet tavallista myöhempään, ja setä Koivulan oli tehnyt mieli katsoa, aikoiko palokärki pesiä puuhun. Hän oli kiivennyt honkaan ja unohtunut sinne. Tuomari lautakuntineen odotti kirkossa, mutta pappia ei vain kuulunut. Silloin oli kirkkoväärti tullut portaille katsomaan. »Siellä on pappi puussa . . . on tainnut löytää uuden pesän», oli tuntio huuaissut hänelle tapulin luukusta. »Eiköhän soiteta uudestaan papin kellot?» Sanottu ja tehty. Setä Koivula oli säikähtänyt ja ollut vähällä pudota puusta

alas. Kauhtana oli pahasti revennyt, mutta siitä huolimatta hän oli pitänyt käräjäsaarnan. Tuomari oli ollut vähän suutuksissaan, sillä käräjät pääsivät alkamaan vasta tuntia myöhemmin. Mutta saatuaan kuulla selityksen, hän oli nauranut. »Se on se Lintu-Jussi sellainen, että sille pitää antaa anteeksi.»

Setä Koivulalle se oli vähän kiusallinen juttu, eikä hän mielellään kärsinyt kuulla siitä puhuttavan.

— Mitäpä tuosta ... mutta ne ovat klassillisia herroja ne palokärjet ... saaneet nimensäkin Mars-jumalan mukaan. Niiden elämää on soma seurata.

— Ole tuossa nyt ... aina sinä niistä linnuistasi! Sanokaa nyt, lapset, paljon terveisiä isälle ja äidille.

— Niin ... Jumalan haltuun nyt sitten!

Pojat nostivat lakkiaan, pikku Sirkka niiaa nyksäytti, ja reippaina astuivat retkeläiset pappilan veräjältä ulos, suunnaten kulkunsa jokiahdetta pitkin läpi kirkonkylän pohjoiseen. Yksi ja toinen vastaantulija, joka tunsu heidät, toivotti onnea matkalle. Ja kylläpä sitä tarvittiinkin, sillä Olan kotia Iijärvelle oli tasan kaksikymmentä penikulmaa, puhumattakaan Kettusista, joiden kotiin Uujoelle tuli vielä Iijärveltä kolmetoista.

Mutta hyvin olivat retkeläiset varustettuja. Evästä oli riittävästi. Koivulan täti, jolla itsellään ei ollut lapsia, oli pitänyt heistä huolta kuin omistaan. Hän oli paistanut lettuja ja pannut mukaan yhtä ja toista hyvää. Oli suolattua kalaa, oli kuivattua poronlihaa, kahvia ja sokeria. Leipää oli myös, sillä sitä oli usein vaikea saada köyhistä Lapin taloista. Mutta retkeläiset luottivat siihen, että he saattoivat matkan varrella vahvistaa eväsvaara-
varastojaan pyytämällä kalaa. Sitä varten oli Kalle

varustanut mukaansa onkia ja uistimia. Ola oli ripustanut reppunsa kielekkeeseen rautapeltisen paistinpannun, ja Pekka oli saanut kannettavakseen pienen kahvipannun. Olalla oli muassaan salonkikivääri ja Kallella pistooli. Vielä kuului Kallen kantamukseen rankinen, valkoinen telttakangas, jonka saattoi mukavasti jännittää kahden puun tahti seipään väliin, ja jonka alla oli lämmin nukkua.

Sääskistä ei ollut vielä näin varhain haittaa. Ne tulivat tavallisesti vasta juhannukseksi. Mutta sateen ja kylmän vuoksi oli tuollainen rankinen hyvä olemassa.

Alkutaipaleella oli vielä kyliä ja taloja, joten heidän ei kolmeen, neljään päivään tarvinnut yöpyä taivasalle. Mutta kuta pitemmälle matka kului, sitä autioimmiksi kävivät seudut. Maat rupesivat kohoamaan, ja viidentenä päivänä Soasjoelta lähdön jälkeen he näkivät ensimmäiset varsinaiset tunturit. Olihan niitä näkynyt tosin jo ennen Soasjokeakin, kuten Pyhätunturi ja Luosto, mutta ne olivat yksinäisiä ilmestyksiä, kuin sattumalta joutuneet niin kauas muista erilleen. Mutta täällä Soasjoen pohjoisosissa niitä näkyi kokonaisia ketjuja pitkin taivaan rantaa. Sieltä täältä pisti esiin jokin korkeampi huippu. Lapset koettivat arvata, mitä ne mikin olivat.

— Nuo ovat Nattaset, sanoi Kalle, osoittaen korkeaa tunturia, jossa oli kaksi pyöreäpäistä huippua rinnakkain.

He seisoivat jylhän vaaran laella ja katselivat valtavaa näköalaa, tuntien oman pienuutensa. Kalle ja Olakin, jotka olivat melkein aikamiehiä, seisoivat vaieten. Heitäkin kammotti tämä yksinäinen, pitkä taival. Mutta

Tuolla . . . noiden tunturijonojen takana on kotimme!

Pekka, joka joutui hurmion valtaan nähdessään tuntureita, huudahti osoittaen sauvallaan pohjoista kohti:

— Tuolla . . . noiden tunturijonojen takana on kotimme!

Hän oli kuin sotapäällikkö, joka aikoi johtaa joukkonsa voittoon.

Pikku Sirkan sydäntä ahdisti. Kaukana, kaukana oli koti vielä. Matka sinne tuntui loppumattomalta. Hän oli nyt kävellyt kymmenen penikulmaa, ja jalat tuntuivat raskailta kuin lyijy.

Mutta Kalle lohdutti häntä:

— Älä ole milläsikään. Me emme kulje tänään pitemmälle kuin tuon seuraavan vaaran laitaan. Siihen teemme tulen ja yövymme.

He lähtivät jatkamaan matkaa, jota Kallen kertoman mukaan ei pitänyt olla päälle kolmen kilometrin. Mutta pikku Sirkasta tuntui tämä lopputaival toivottoman pitkältä. Eikä kumma, sillä hän oli ensimmäistä kertaa tällaisella retkellä.

Mutta hän oli urhoollinen pikku tyttö. Hän ei nurisut. Ola tarjoutui kantamaan häntä selässään yli soiden, mutta Sirkka ihan närkästyi. Kyllä hän yksinkin pääsi. Oikeastaan hän olisi ollut ketterin koko joukosta, jollei kenkä olisi ruvennut hankaamaan jalkaa. Hän ei kuitenkaan puhunut siitä mitään toisille. Pelkäsi näiden joutuvan neuvottomiksi. Hyppien mättäältä toiselle hän eteni kauas toisten edelle, jotka kantamuksiltaan eivät voineet niin nopeasti seurata.

Yhdeksän tienoissa illalla he saapuivat määräpaikkaan. Aurinko meni vain puoleksi tunniksi piiloon keskiyön aikaan, mutta nyt se vielä paistoi puiden latvain yläpuolelta. Erämaa oli hiljainen kuin hauta. Vain haukat leijailivat heidän yläpuolellaan ja niiden naukutus tuntui tässä suuressa äänettömyydessä pahaenteiseltä. Laululinnutkin olivat vaienneet. Lähelläolevalta suolta kuului vain jänkälinnun yksitoikkoinen piipitys.

Vaaran juurella oli yksinäinen, puolittain sortunut

heinälato. Joku uutistalokas oli sen siihen rakentanut, korjaten vaaran alta leviävältä jängältä heinän. Mutta nyt ei sitä oltu käyetty enää moneen vuoteen. Kaipa oli uutisasukas löytänyt paremmat heinämaat lähempää taloan, koska oli hylännyt tämän kaukovainionsa.

Kalle ja Ola rupesivat tekemään tulta. Sirkka istahti kivelle ladon viereen, katsellen kuusankaa, joka kuusen oksalta toiselle hypellen näytti tarkkaan seuraavan heidän puuhiaan. Sitä kutsuttiin täälläpäin »kuukkeliksi», ja se oli uteliaisudestaan tunnettu. Se seurasi matkamiestä välistä kilometrimääriä ja oli toisinaan kyllin rohkea siepatakseen leipämurusen ihan miehen selän takaa, tämän aterioidessa. Se eli tavallisesti kuusen silmuilla, mutta saattoi heittäytyä toisinaan kaikkiruokaiseksi kuin Pohjolan jätkä. Se oli kaunis lintu, jota sen tungettelevaisuuden perusteella ei olisi luullut sellaiseksi »salonkilaulajaksi» kuin se todellisuudessa oli.

Pekka oli mennyt joelle, joka virtasi vaaran ohitse. Hän viipyi siellä hyvän aikaa eikä vastannut huhuiluun. Toisilla oli kahvi aikoja valmiina, mutta Pekkaa vain ei kuulunut. He päättelivät silloin hänellä olevan jotakin tärkeämpää tekeillä ja jättivät hänet rauhaan. Vastakun ateria oli valmis, he rupesivat uudelleen huhuilemaan häntä.

Mutta suuri oli heidän hämmästyksensä, kun poikaa ei ruvennut kuulumaan. Ola lähti silloin joelle, mutta palasi hetken kuluttua takaisin ilmoittamaan, ettei joella näkynyt ketään. Onkivapa ja suuri, ainakin kolmen kilon painoinen hauki olivat ainoat, mitä hän löysi. Mutta onkijaa ei näkynyt, ei kuulunut.

Silloin valtasi pelko koko retkikunnan. Kalle meni

aivan kalpeaksi, ja Sirkka hyrähti itkuun. Oliko Pekka hukkunut?

He kiiruhtivat joelle, mutta se oli kauttaaltaan niin matala, että hyvin olisi erottanut, jos siihen joku olisi pudonnut.

He rupesivat yksistä voimin huhuilemaan:

— Pekka . . . Peek-kaah! Tännepää-in!

Mutta ei kuulunut mitään muuta kuin kaiku, joka mahtavan ukkosen jyrinän tavoin kiiri pitkin saloa. Silloin heidät todella valtasi pelko.

Päätettiin, että Kalle lähtisi ensiksi etsimään. Jollei hänen onnistuisi Pekkaa löytää, niin sitten lähtisi Ola. Sirkkaa ei sopinut jättää yksikseen, sillä hän oli kovin järkytetty.

Kalle lähti, ja Ola jäi Sirkan luo. He kuuntelivat Kallen huhuilua. Ääni loittoni loittonemistaan, kunnes se lopulta kantausi heidän korviinsa heikkona kuin sääsken laulu. Sitten sekin häipyi, eikä kuulunut mitään.

Noin tunnin kuluttua Kalle palasi — yksin. Hän oli aivan neuvoton. Hän kertoi kulkeneensa jokivartta alas pitkän matkaa, menneensä parissa paikassa joen ylikin, mutta ei ollut kuullut eikä nähnyt mitään.

Nyt oli Olan vuoro lähteä liikkeelle. Kalle jäi sisarensa luo lohduttelemaan tätä. Sirkka oli jo aivan varma, että Pekka oli joutunut surman suuhun ja hän itki katketakseen.

Kuin olisi ymmärtänyt pikku koulutytön surun rupe s kuukkeli yht'äkkiä visertämään. Nyt sai Sirkka oppia tuntemaan, kuinka tuossa lintumaailman »mustalaisessa» asui hieno ja herkkä sielu. Se lauloi osaaottavasti, mutta samalla iloisesti ja heleästi, niin että Sirkasta rupesi tun-

tumaan, kuin olisi laulaja erikoisesti tahtonut lohduuttaa häntä.

— Kuulepas kuukkelia, kuinka kauniisti laulaa, sanoi Kalle, joka samalla seurasi Olan etääntyvää huhuilua. Tämä oli lähtenyt päinvastaiseen suuntaan kuin hän.

Kului tunti ja kului toinen, eikä Olaa kuulunut. Oli jo käsissä keskiyö. Vieno kesäyön hämy kääri hetkeksi vaippaansa metsän ja suon. Tuli loisti kirkkaammin, ja Kalle lisäsi siihen puita. Sirkka rupesi jo pelkäämään, että Olakin oli eksynyt. Mutta Kalle rauhoitti häntä. Ola oli siksi iso poika, ettei hän niinkään vain eksyisi. Lapissa syntyneenä hän oli tottunut metsiä kulkemaan. Kyllä hän varmasti palaisi ja toisi Pekan tullessaan.

He vaikenivat hetkeksi ja kuuntelivat. Ei kuulunut risahdustakaan. Kuukkelikin oli herennyt äänettömäksi. Ilma oli tummansinertävää kuin savun sekaista, ja jängältä, vaaran alta, alkoi nousta usvaa. Oli melkoisen kylmää.

Silloin — yht'akkiä rasahti jossakin katkennut oksa. Kalle ja Sirkka höristivät korviaan. Kuului askeleita ja mataläänistä puhetta. Lapset hypähtivät pystyyn. Oliko se Ola vai kuka se oli?

Askelet lähenivät; nyt kuului jo puhekin selvempään. Sirkka tunsi Olan äänen. Samassa tämä ilmestyi harjun takaa, taluttaen Pekkaa kainalosta.

— Onko tapahtunut jokin onnettomuus? huudahti Kalle ja syöksähti tulijoita vastaan.

— On . . . ja ei ole, vastasi Ola nauraen. — Tämä mies vain hourii.

Kalle tarkkasi Pekkaa. Tämä oli kalpea ja pelästyneen näköinen.

— Missä olet ollut?

Pekka yritti puhua, mutta tuokioon hän ei saanut sanaa suustaan. Suupielet vain nykivät, ja näytti siltä, kuin olisi hän ollut itkuun purskahtamaisillaan. Lopulta hän änkytti:

— Kar . . . kar . . . karvainen pää.

— Mistä karvaisesta päästä se puhuu?

Lopuksi aukeni Pekan puheväylä. Hän kertoi menneensä joen rantaan uistattamaan. No, se tiettiin. Entä sitten? Niin . . . hän oli uistellut aikansa ja saanut suuren hauin sekä ollut juuri huutamaisillaan toisille, että tulisivat katsomaan, kun metsästä hänen takaansa oli kuulunut outoa töminää, ja puiden välistä oli näkynyt karvainen pää ja kaksi mustaa silmää. Hän oli ensin luullut sitä karhuksi, mutta yks'kaks' oli pää siirtynyt toiseen paikkaan ja katsellut sieltä . . . noin kaksi metriä siitä, missä hän oli sen ensiksi huomannut. Se oli liikkunut aivan äänettömästi, lopulta niin nopeasti, ettei hän ollut erottanut, missä se kulloinkin oli. Koko metsän laita oli ollut täynnä karvaisia päitä, ja ne olivat heiluneet edestakaisin, hävinneet hetkeksi ja sukeltaneet jälleen uudelleen näkyviin. Oli vain kuulunut omituista tuhkimista, aivan kuin olisi joku lujaa puhaltanut kouransilmäänsä. Silloin hän oli lähtenyt juoksuun, aikoen luonnollisesti toisten luo. Mutta hätäännyksissään hän oli juossutkin jokivartta ylös, ja koko ajan oli karvainen pää seurannut häntä. Hän oli parantanut vauhtia, langennut, noussut jälleen ja pinkaissut kuin henkensä edestä, — kunnes oli suin päin syöksähtänyt muutama kallon koloon, jonne oli jäänyt makaamaan puoleksi tiedotonna. Vain kerran hän oli nähnyt tuon kar-

vaisen kummituksen ja kuullut sen tuhauksen. Sitten se oli hävinnyt, ja hän oli maannut kolossa siihen asti kuin Ola oli hänet löytänyt.

— No etkö kuullut meidän huutojamme?

— Kuulin kyllä, mutta en uskaltanut tulla ulos. Ajattelin, että se uudelleen rupeaa minua ahdistamaan.

Seurasi pitkä äänettömyys. Lapset katselivat toisiaan säikähdyksestä kalpeina. Mikä kumma se oli ollut?

— Ei se ole voinut olla muu kuin karhu, virkkoi Kalle viimein.

— Mutta kun minä en nähnyt muuta kuin pään.

— Karhu on taitava piiloutumaan. Sehän juoksee metsässä niin mestarillisesti, ettei sitä juuri koskaan pääse näkemään.

— Karhu se on ollut, vakuutti Olakin.

— Lähdetään pois tästä, se syö meidät, itki Sirkka.

— Ei se enää tule, vakuutti Kalle. — Jos se on ollut karhu — ja mikäpä muu se olisi voinut olla — niin se on säikähtänyt yhtä paljon kuin Pekkakin ja kaikonnut matkoihinsa. Ei — kyllä me tässä olemme yötä. Eihän Sirkkakaan jaksa kävellä kauemmas.

He päättivät siis yöpyä siihen. Tulta kohennettiin, ja pian loimusi iso valkea kesäöistä taivasta kohti. Ruvettiin syömään, ja hetken kuluttua jo naurettiin Pekan seikkailulle.

Varovaisuuden vuoksi levitettiin rankinen vanhaan heinälatoon. Oviaukko tukittiin kiinni ladon pohjalta nostetuilla lattiapuilla, ja tuokion kuluttua makasivat retkeläiset rankisen alla suloisessa sovussa.

Pikku Sirkka nukahti heti, mutta pojat valvoivat jonkin aikaa. Heistä oli jännittävää nukkua keskellä

ääretöntä saloa, kaukana ihmisasunnoista. Olisivatpa opettajat saaneet olla heitä katsomassa.

Väsytys valtasi lopulta pojatkin. He vaipuivat sikeään uneen.

Parin tunnin kuluttua Kalle heräsi omituiseen murinaan, joka tuntui tulevan kuin maan alta. Murinaa seurasi äkäisiä, lyhyitä tuhahteluja, aivan kuin olisi joku käsipalkeilla voimakkaasti puhaltanut. Kalle kömpi

Se oli karhu.

hiljaa rankisesta ulos ja koetti tirkistellä ladon seinän raoista, mutta mitään ei näkynyt. Ulkona oli valoisaa kuin päivällä, ja jossakin lähellä lauloi rastas.

Muriseva ääni kuului uudelleen ja nyt aivan ladon peränurkan takaa. Kalle hiipi sinne ja huomasi samassa suuren, tumman otuksen, joka päättään edestakaisin heilutellen kaivoi vihaisesti ladon nurkan juuressa. Mättään palasia lenteli ilmaan sakeana tuiskuna, ja otuksen suuri ruho nytkähteli pehmeästi kuin olisi se ollut liitoksistaan irti.

Se oli karhu.

Kalle tunsi polvensa käyvän heikoiksi. Pidellen molemmin käsin ladon seinästä kiinni hän koetti pysyä pystyssä, mutta askeltakaan hän ei uskaltanut ottaa. Murina eteni ladon seinää pitkin, ja joku heikompi seinäpuu pulistui sisäänpäin pedon painaessa sitä raskaalla ruholaan. Karhu pysähtyi, kaivoi taas maata, murisi vihaisesti ja lähti jatkamaan kulkuaan ladon ovea kohti.

Silloin muisti Kalle pistoolinsa. Hän hiipi rankisen luo horjahtelevin askelin. Lattiapuut kolahtelivat hiljaa, mutta sittenkin tuntui niiden aiheuttama kolina hänestä tuskallisen kovalta. Hän silmäsi oviaukkoa. Se oli onneksi illalla tukittu. Mutta muutamalla tempaisulla saattoi nuo harvat puut iskeä hajalle, ja silloin he olisivat kaikki karhun kidassa.

Hän herätti Olan, joka kuorsasi seljällään. Tämä hieroi silmiään eikä tahtonut pitkään aikaan tajuta, mistä oli kysymys.

— Ola, Ola, karhu on ulkona ladon edessä ja tulee sisään!

Ola kavahti pystyyn kuin ammuttu. Hän sieppasi

salonkikiväärinsä, ja ennenkuin Kalle ehti häntä estää, oli hän ladon seinän raosta lähettänyt luodin pedon turkkiin.

Mutta — silloinkos kajahti ulkoa karjaisu, joka sai korven raikumaan. Siihen heräsivät Pekka ja Sirkkakin ja rupesivat yhteen ääneen huutamaan. Mutta nyt ei pojilla ollut aikaa rauhoittaa heitä.

Haavoittunut peto hyökkäsi kahdella jalalla ladon ovea kohti, karjahdellen kauheasti. Toisella kämmenellä se tuon tuostakin tapaili paistiaan ja huutoi sitten ympärilleen hurjasti. Muutama silmänräpäys vain, ja jo alkaisivat ovipuut rutista. Pekka ja Sirkka olivat kömpineet ladon etäisimpään uurkkaan ja kädet silmillä parkuivat kuin henkensä edestä.

Nyt olivat pikaiset neuvot tarpeen. Kalle tempaisi pistoolinsa, ja vaikka hän olikin kasvoiltaan kalpea kuin palttina, hän seiso i keskellä ladon lattiaa uljaana kuin sotasankari. Hän ojensi oikean kätensä laukaistakseen, mutta karhu liikkui niin nopeasti, ettei hän ehtinyt laukaista. Näytti siltä, kuin olisi se etsinyt vihollistaan ladon edestä, sillä se penkoi ja repi turvetta ihan vimmatusti. Yht'äkkiä se nosti päätään, ja kuin kuunnellen, mikä sen korviin kantautuva ladosta kuuluva outo ääni oli, se seiso i kahdella jalalla ladon oven edessä.

Silloin pamahti laukaus. Kalle oli ampunut ja tähännyt suoraan rintaan. Ja nyt kajahti erämaan hiljaisuuteen karjahdus kahta kauheampi. Peto syöksyi oviaukkoa vasten, ja koko lato heilahteli kuin olisi se ollut paperista. Kalle lähetti toisen laukauksen, ja tällä kertaa peto aukaisi veristävän kitansa kuin aikoen nie-laista koko ladon. Sitten se ääntä päästämättä keikahti

selälleen ja jäi, käpälät taivasta kohti, makaamaan liik-
kumattomana.

Mutta nyt olivat Kallenkin voimat lopussa. Jännitys oli ollut liian suuri. Hän lysähti ladon lattialle kuin lankavyyhti ja pistooli kirposi hänen kädestään. Ola riensi häntä auttamaan, nostaen hänet istumaan ladon seinää vasten. Unohtaen pelkonsa riensivät Pekka ja Sirkkakin hänen luokseen lohduttamaan häntä.

— Älä ole milläsikään, Kalle, se on kuollut, sopottivat he yhtä aikaa.

Mutta Kalle kohottautui omin varoinsa istumaan ja virkkoi raukeasti hymyillen:

— Minä ta-poin sen!

Vähitellen he toipuivat pelästyksestä ja rupesivat neuvottelemaan. Ei pitänyt vielä lähteä ladosta ulos, sillä ei ollut aivan varmaa, oliko peto todella kuollut. Kalle otti jälleen pistoolin käteensä, ja Ola salonkikiväärin. Niin he istuivat hiljaa kuiskutellen ainakin runsaan tunnin. Mutta kun ladon edessä makaava peto ei hievahtanutkaan, he uskalsivat viimein kömpiä ladosta ulos.

Ohoo! Olipa se koko köriläs! Melkein yhtä suuri kuin täysikasvuinen lehmä! Pekka, jonka pelko oli jo aikoja sitten hävinnyt, kiipesi seisomaan karhun vatsan päälle ja lakkia heilutellen hihkaisi niin, että korpi raikui:

— Eläköön karhunkaataja!

Olaa nauratti. Olipa se Pekka nyt miestä poikaa, kun ei ollut vaaraa enää.

Pekka häpesi ja puitti nopeasti alas. Mutta Kalle virkkoi sovittavasti:

— Ei pidä Pekkaa pilkata. Luulenpa, että pelkäsimme vähän itsekukin. Ja astuen metsän kuninkaan luo hän jatkoi juhlallisesti:

— Turkin riistämme nyt sinulta, mesikämmen!

NELJÄS LUKU.

Nyt alkoi karhun nylkeminen, mutta se ei ollut mikään helppo tehtävä. Pojille ei ollut ennen sattunut sellaista hommaa. Mutta he olivat neuvokkaita miehenalkuja, jotka eivät niinkään vain masentuneet vaikean tehtävän edessä. He siis neuvottelivat, miten tuo työ olisi suoritettava.

Kalle muisti kuulleensa, että karhua nyljettäessä oli ensin viillettävä nahka raajojen sisäpuolelta ja vatsan kohdalta halki ja sitten ruvettava nylkemään sivuille päin. Siis tuumasta toimeen. Pojat kävivät innostuneina työhön käsiksi, ja ennen puolta päivää oli mesikämmeneltä riisuttu turkki.

Mutta kylläpä he olivatkin sen näköisiä. Yltäpäätä veressä ja karhun talissa kuin teurastajat konsanaan. Pekalla oli naamakkin ihan veren vallassa, kun hän verisellä kämmenseljällä oli tuon tuostakin pyyhkäissyt hikistä otsaansa. Aurinko kiersi rataansa jo toista kertaa, kun he illalla kyykkivät paitasillaan nuotion ympärillä pestyään vaatteensa joessa ja asetettuaan ne kuusen oksalle kuivamaan.

Kalle oli pystyttänyt ladon eteen tukevan seipään ja ripustanut siihen karhun taljan kuin voiton merkiksi. He istuivat nyt kaikki tulen ympärillä, syöden illallistaan ja karkoitellen tungettelevia muurahaisia loitommas.

— Neiti Sirkka saa nyt suoda anteeksi, että esiinnyimme vähemmän sopivasti puettuina. Mutta me olem-

me tulleet sodasta kuningas Mesikämmmentä vastaan ja huuhtoneet hurmetta valuvat vaatteemme joessa, lausuili Ola juhlallisesti.

— Mitä te minusta välitätte! Minä kuvittelen, että te olette hurstikauhtanaisia muinaissuomalaisia, jotka ovat kokoontuneet uhrijuhlaan. Opettaja näytti sellaisen taulun koulussa. Siinä oli johtaja ihan Kallen näköinen.

— Entäs minä . . . näitkö minua siinä kuvassa? uteli Pekka.

— Kyllä . . . sinä pitelit johtajan miekkaa hänen selkensä takana.

— En minä halua olla palvelija. Minä tahdon olla vapaa mies niinkuin toisetkin.

— Niin . . . vapaita miehiä olemme jokainen . . . metsän urheita poikia, jotka veroitamme Tapion aittaa. Siinä köljöttää ukko ilman turkkia. Pojat, osoittakaamme kaatuneelle vihollisellemme kunniaa ja peittäkäämme hänen ruumiinsa havuilla.

Kalle nousi ensimmäisenä ja rupesi karsimaan oksia lähellä olevasta kuusesta. Hetken kuluttua oli karhu haudattu valtavan havukasan alle.

— Mutta mistä ihmeestä metsän kuningas eksyi tänne? kummasteli Ola, kun pojat olivat jälleen istuneet tulen ympärille ja hörppivät Sirkan keittämää kahvia.

— Siitä pitää ottaa selvä. Kukaties on tässä lähellä haaska.

Vaatteet olivat jo kuivuneet, ja pojat pukeutuivat nopeasti. Kulkien jokivarttta ylös, Pekan piilopaikan ohi, he saapuivat pienen jängän laitaan, jota yhdeltä puolen reunusti tiheä pajupensaikko. Siellä, muutaman paju-

pensaan takana, makasi lehmän raato, josta taka-osa oli jo melkein syöty.

— Tässä on nyt arvoituksen selitys, sanoi Kalle. — Karhu on maannut myöhään pesässään ja lähtenyt sitten saalistamaan. Koko talven nukuttuaan se on ollut nälkäinen ja käynyt uutisasukkaan lehmän kimppuun armotta. Kukahan onneton lasi karjansa näin aikaisin ulos?

— Siltä on loppunut heinät, niinkuin usein käy täällä pohjoisessa, ja niin on lehmät täytyneet laskea ulos, selitti Ola.

— Niin, sanoi Pekka, joka ei ollut kuunnellut Kallen selitystä. — Siksi oli karhukin niin levoton, kun me yövyimme liian lähelle sen aterioimispaikkaa. Kesäkarhu voi toisinaan yltyä ihan hirmuiseksi, jos sitä häiritään.

— No . . . se ukkeli ei enää syö toista lehmää, yhtyi puheeseen Kalle. — Me olemme pitäneet siitä huolen.

— Niin . . . me olemme pitäneet siitä huolen, toimesi Pekkakin.

— Ainakin sinä huusit niin paljon kuin kurkusta lähti, veisteli Ola.

— Mitäpä muuten olisin voinut tehdä, puolusteli Pekka. — Peto pelkää ihmisääntä. Siinä on kuninkaallinen kaiku, joka ilmaisee luomakunnan herran ja käskijän.

Paluumatkalla käytiin katsomassa Pekan piilopaikkaa. Se oli kuin pienoinen luola kahden kallion välissä.

— Ja siinä on sitten sen kuninkaallisen käskijän palatsi, nauroi Ola, joka ei malttanut olla tekemättä kiusaa Pekalle.

Pekka suuttui ja lähti juoksemaan.

— Minä eksyn uudestaan, niin pääsette minusta, huusi hän.

Mutta Kalle rupesi sovittamaan. Ei pitänyt leikistä suuttua. Ja sitäpaitsi saatettiinhan jo jättää Pekka rauhaan. Eikö päätetty niin kerta kaikkiaan?

Sama se. Pekka houkuteltiin jälleen seuraan, ja niin lähdettiin leiripaikkaa kohti.

Mutta suuri oli heidän hämmästyksensä, kun karhun päältä oli kuusenhavut viskottu syrjään. Ilmeisesti oli joku heidän poissaollessaan käynyt täällä.

— Tämähän on merkillistä, tuskitteli Ola. Hän alkoi jo kohta toden teolla uskoa kummituksiin.

Oli suunnilleen puolen yön aika, ja aurinko ajelehti taivaalla huntuunsa verhoutuneena. Se paistoi punaisena, ja sen laidat liekehtivät ja leimusivat sulan metallin tavoin. Sitä saattoi paljain silmin katsoa.

— Kuka kumma on täällä käynyt nuuskimassa? ihmetteli Kallekin.

Pekkaa ja Sirkkaa alkoi jo uudelleen pelottaa. Läheltä piti, etteivät he ruvenneet itkemään. Mutta he olivat jo kuitenkin siksi paljon kokeneet tämän vuorokauden kuluessa, että jaksoivat hillitä itsensä.

— Se on varmaankin ollut ihminen, virkkoi Sirkka vapisevin äänin.

— Kukapa muu . . . mutta haluaisin tietää, kuka, vastasi Ola. — Hei, jos siellä metsässä on joku, niin astu esiin! jatkoi hän huutaen. — Taikka muuten —.

Hän ei ehtinyt lausettaan lopettaa, kun Sirkka nykäisi häntä takin helmasta ja viittasi oikealle, metsän laitaan.

— Tuolla seisoo mies . . .

Pojat katsoivat osoitettuun suuntaan ja heidät valtasi kumma olo. Jos he olisivat olleet autiolla saarella, he olisivat voineet vanhoa, että heidän edessään seisoi

ilmetty Robinson Crusoe. Niin merkillisen näköinen oli vieras. Paksu köysikimppu olalla, päässä tuohilipalla varustettu lapinlakki ja jalassa rikkinäiset nahkahousut hän muistutti metsäläistä, joka on vuosikausia asunut yksin, erillään muista ihmisistä. Tukeva ryhmysauva kädessä hän astui nyt retkeläisiä kohti, jotka vaistomaisesti perääntyivät muutaman askelen.

— Päivää... vaikka yöpä nyt taitaa olla, tervehti hän. — Tekö sitä olittekin!

Ei se ollut mikään Robinson Crusoe, vaan Almasuvannon isäntä, Jaakko Musikka, joka oli lähtenyt lehmäänsä hakemaan.

— Se ei ole enää elävien ilmoilla, ilmoitti Kalle. — Tuossa on teidän lehmäntappajanne.

Hän osoitti nyljettyä karhua.

— Niinpä ajattelinkin, kun ei sitä ruvennut kotiin kuulumaan. Vai te sitä olette tämän pedon kaataneet. Teittepä hyvän työn.

Ja Almasuvannon isäntä kertoi, että useana keväänä oli karhu näillä main asustanut. Kerran ennenkin se oli jo heiltä lehmän syönyt. Ja nyt meni toinen.

Almasuvannon isäntä huokasi ja tuijotti tuleen. Lasten kävi häntä sääli.

— Mutta — minkäpä sille tekee. Kun on mennyt, on mennyt, eikä sitä auta surra.

Hän tarkasteli karhun raatoa ja kysyi:

— Ette kai te tätä mihinkään kuljeta? Meillä on syötävät vähissä. Etteköhän luovuta tätä minulle, niin saan vellin höystöä?

Pojat suostuivat siihen ilolla. Mitäpä he karhun lihalla tekivät,

Sovittiin, että almasuvantolainen lähtisi hakemaan hevosta talosta, joka sijaitsi vajaan penikulman päässä joen yläjuoksun varrella. Hän vedättäisi sapilailla karhun raadon kotiinsa ja panisi lihat suolaan.

— Korpit sen muuten nokkivat, tuumi hän puheensa päätökseksi.

— Siinä samassa menee kai sitten taljakin. Sillä me olemme tässä neuvotelleet, miten sen saisimme kulkemaan.

— Aivan niin . . . mutta se pitää ensin kytkeä. Muuten se menee pilalle.

Ja Almasuvannon isäntä ryhtyi heti taljaa kytkemään.

Saatuaan työnsä valmiiksi hän asetti sen ladon seinää vasten ja virkkoi:

— Siitä tulee komea nahka Uujoen pappilan lattialle, kunhan se pehmitetään ja muokataan. Minä kyllä voin senkin tehdä, kun sain karhun lihat. Sittenpä talvella toimitan sen postin mukana Uujoelle.

Almasuvannon isäntä lähti hevosta hakemaan. Menomatalla hän poikkesi lehmän haaskalle, jonne pojat neuvoivat hänelle tien.

— Ehkäpä siitäkkin voi vielä jotakin korjuuseen panna, virkkoi hän mennessään.

Lapset rupesivat laittautumaan levolle. Edellinen yö oli ollutkin hiukan katkonainen, jotenka uni nyt oli hyvään tarpeeseen. Ei ollut myöskään enää pelkoa, että heitä nyt häirittäisiin. He nukkuivat pitkälle, puoleenpäivään.

Aurinko paistoi täydeltä terältään, kun he heräsivät ja rupesivat laittamaan tulta. Karhun lihat ja talja oli-

vat hävinneet; Almasuvannon isäntä oli käynyt ne hake-massa. Lapset haukkasivat hiukan aamiaista, kokosivat tavaransa ja lähtivät jatkamaan matkaansa.

Iltapäivällä he saapuivat Almasuvannon uudistalolle, jossa talonväki otti heidät ystävällisesti vastaan. Emännällä oli pata liedellä; hän keitti parast'aikaa karhun lihaa.

— Vai sellaisia karhunkaatajia te olette, puheli hän hyväntuulisena. — Teittepä hyvän työn, kun tapoitte pedon; se olisi koko kesän ollut karjaa uhkaamassa. Äpyli-riepu! huokasi hän sitten. — Minä jo aavistin, että sille on käynyt huonosti, kun ei alkanut kuulua. On täällä metsän kivelissä oltava, on.

— Miksei isäntä ole koettanut ampua sitä? kysyi Ola. Hän ihmetteli sitä tyyneyttä, millä erämaan ihmiset alistuivat kohtaloonsa.

— No kun ei ole oikein niitä pyssyvärkkiäkään... pahanen haulikon räiskä vain. Eikäpähän tuota ole tietynytään pitkiin aikoihin, puolusteli isäntä itseään.

— Mitenkäpä se talvella tiettyisi? Makaahan se... karhu. Olisit kiertänyt... joutessasi ja neuvottanut sitten vaikka lensmannin ampumaan. Ainahan se kyselee karhun pesiä...

— No... ammuttuhan tuo nyt on. Ei siihen enää tarvita lensmannaia.

Almasuvannon isäntä oli kaivanut piippuvehkeensä esiin ja istui pirtin pankolla hiukan nyreän näköisenä.

Emäntä kantoi karhukeiton pöytään ja kehoitti lapsia syömään. Mutta — ei ottanut rokka oikein maistuakseen. Se maistui liiaksi metsälle, niinkuin isäntä sanoi. Pikku Sirkka ei voinut syödä ollenkaan, eikä juuri Pekka-

kaan. Mutta Ola ja Kalle pistelivät keittoa puulusikalla, vaikka sisu tuntui panevan vastaan. He eivät kuitenkaan viitsineet kieltäytyä — Kalle varsinkaan. Ja niin he söivät hyvän annoksen tuota kitkeränmakuista ruokaa.

— Eihän se metsäperäläinen osaa ruokia valmistaa, puheli emäntä. — Mutta kyllä nuo meidän mukulat sen sijaan pistelevät.

Ja hyvin näytti keitto talon lapsille maistuvankin. Pieni, viisivuotias pojan tenavakin, jolla ei ollut muuta yllään kuin risainen paita, pisteli keittoa suurella puulusikalla ja virkkoi tuon tuostakin, kääntyen nauraen vierasten puoleen:

— Karhutoppaa!

Mutta olipa ystävällisellä emännällä sen sijaan viiliä Sirkalle ja Pekalle. Kokonainen suuri pytty kannettiin kummankin eteen. Ja ylpeinä kuin kuninkaat he istuivat pyttyjensä ääreen. He jakoivat viilin keltaisen pinnan eri valtakuntiin ja maanosiin ja sitten kilpailivat, kumpi heistä ennemmin sai jonkin valtakunnan »hävitetyksi». Pekka se tavallisesti peri voiton. Mutta voitti Sirkkakin kerran. Hän popsaisi Portugalin yhdellä siemauksella. Pekka ei kerinnyt sitä kyllin nopeasti löytämään — hän oli hiukan heikko maantieteessä. Mutta se olikin Sirkan ainoa voitto. Venäjät, Turkit ja Unkarit söi Pekka puolta nopeammin kuin Sirkka, eikä tämä sitä pahakseen pannut.

— On ne nuo lapset, ihmetteli Almasuvannon isäntä, — kun pitää viilipyttykin riikeihin jakaa.

Ilta kului haastellessa. Almasuvannon isäntä oli mainio kertoja. Emännän sanojen mukaan hän olikin oikeassa virassaan, kun pääsi »muistelemaan». Ja kylläpä Jaakko Musikalla muisteluksia olikin.

Hän kertoi tietäjistä ja noidista, jommoisia oli ennen vanhaan asunut ympäri Lapinmaata. Ne olivat olleet niin väkeviä, että olivat tappaneet toisensa penikulmien päästäkin. Ja paljaalla sanansa voimalla vullan.

Sellainen oli ollut Kiurun Hannukin. Hän oli kerran riitaantunut erään toisen noidan kanssa mikkelikirkolla. »Katto sie etheesti, näetkö kevättä vielä!» oli Hannu kerskunut. »Aina mie senthään siinä pärjhään kuin siekin!» oli toinen rinnustellut. »Sepä saahaan nähhä. Ennenkuin jäät lähtevät Kiurujärvestä, olet sie lautojen välissä!» Ja niin oli käynyt. Ennenkuin Kiurujärvestä lähtivät jäät, tuotiin Vesman Jeremi kuolleen kirkolle. Hän oli kaatunut höyläpenkin päälle, sanaa puhumatta. Kiurun Hannu oli hänet tappanut viiden penikulman päästä.

Lapset kuuntelivat höröllä korvin. Olipa hyvä, että nyt oli valoisa vuodenaika, muuten olisi Sirkkaa ruvennut pelottamaan. Musikan Jaakko näytti kovin salaperäiseltä kertoessaan. Hänen mustat silmänsä kiiluivat kuin karhulla. Emäntäkin unohtui hetkeksi kuuntelemaan hänen juttujaan.

— Kyllä se meiän isä noita osaa, hymähti hän sitten kuin puolittain pilkalla.

Mutta Jaakko sylkäisi pitkän syljen ja virkkoi rauhallisesti

— Toet ne kuitenkin on.

Ja hän rupesi juttelemaan Ahimelekista, joka oli asunut Sompion puolessa vanhaan aikaan. Siinä se oli sitten ollut noita! Niin taitava, että oli saattanut muuttaa itsensä milloin ketuksi milloin karhuksi — aina tilanteen mukaan. Olipa kerran muuttanut itsensä säynäjäksi ja uinut LUIROA alas ottaakseen selvää, mistä johtui, ettei

lohi noussut jokea ylös. Aina jokisuulla saakka oli käynyt ja joutunut jo kerran uutistalokkaan nuottaan, mutta pelastunut viime tingassa potkaisemalla itsensä yli venheen laidan. Oli neuvonut vaimolleen ja tyttärelleen, millä keinoin nämä herättäisivät hänet lovesta, kun hän kotirannassa tarttuisi heidän nuottaansa. No niin... muutamana päivänä vetivätkin sitten vaimo ja tytär suuren säynäjän maalle, arvaten sen Ahimelekiksi, joka oli palannut retkeltään. He kantoivat kalan pirttiin ja rupesivat muistelemaan loitsulaulua, jonka isä oli heille lähtiessään opettanut. Mutta kuolemakseenkaan he eivät kumpikaan enää muistaneet sitä. Kala rupesi jo mätänemään pirtin penkillä, kun tytär muutamana päivänä kehrätessään yht'äkkiä muisti:

»Ahimelek Anterias,
paijelee jo pajas!»¹

Silloin ilmestyi isä Ahimelek yht'äkkiä pirtin penkille istumaan. Äiti ja tytär jo riemastuivat. Mutta — samassa kuin Ahimelek yritti ruveta puhumaan, loksahivatkin hänen leukansa irti ja putosivat lattialle. Hän oli kuollut.

Lapset kuuntelivat jännittyneinä. Olivatpa ne merkillisiä juttuja — totta tosiaan! Ola muisti lukeneensa Amerikan intiaaneista melkein samankaltaisia kertomuksia. Istui kaksi noitaa vastakkain ja tuijotti toisiaan tulen yli, joka paloi heidän välissään. He olivat päättäneet kaksintaistella sillä tapaa. Tuijottivat tuntikausia silmät kovina, kunnes yht'äkkiä — toinen, heikompi, kellahti

¹ Ahimelek Anterias, nousepas jo ylös! (lapin kieltä).

selälleen ja oli kuollut. Toinen tappoi hänet henkensä voimalla.

Niinpä niin... maailmassa oli paljon salaperäistä, niinkuin täällä Lapissakin. Oli sellaisia paikkoja metsissä ja tuntureilla, joissa ei saanut unta. Ylös ajettiin väkiselällä, ja niin piti siirtyä toiseen paikkaan. Ne olivat haltioiden asuntoja.

Olipa Lapissa vanhaan aikaan asunut jättiläisiäkin, oli kokonaisia kyliä, joiden asukkaat polveutuivat jättiläisistä. Niinkuin Nilivaarakin Kittilässä. Kerrankin olivat hukat ajattaneet muuatta jättiläistä kokonaisen päivän. Tämä oli lopulta päässyt pujahtamaan erään kalastajan tupaan. Kalastaja asui järven saarella ja makasi korkealla, katonrajassa olevassa vuoteessaan. Jättiläinen hyppäsi vuoteen reunalle. Sieltä eivät sudet tavoittaneet häntä, kun hän istui niin korkealla. Jalkojaan heilutellen oli jättiläinen vain lauleskellut:

»Hei, killeririepuja,
hei, killeririepuja!»

Silloin oli kalastaja herännyt ja huomannut, kenet oli saanut vuodetoverikseen. Hän rupesi miettimään, millä keinoin pelastuisi. Kun jättiläinen nyt siinä istui ja lauleskeli, työnsi hän tämän yht'äkkiä sängyn reunalta alas. Jättiläinen putosi lattialle, ja silloin hänen vyönsä ratkesi. Kaikki siinä olleet hopearahat holahtivat pitkin permanttoa. Sudet hyökkäsivät jättiläisen kimppuun ja repivät kappaleiksi. Kun ne sitten olivat lähteneet tiehensä, kiipesi kalastaja vuoteeltaan alas, kokosi jättiläinen hopeat ja tuli rikkaaksi mieheksi.

Tällaisia tarinoita Almasuvannon isäntä kertoi. Retke-

läiset istuivat korvat hörössä. Lappi rupesi tuntumaan heistä vielä salaperäisemmältä kuin ennen. He kulki-
vat tonttujen, tietäjien ja jättiläisten valtakunnassa. Kukaties he vielä itsekin kohtaisivat sellaisia.

Oli jo myöhäinen, kun Jaakko Musikka lopetti. Päät
mitä ihmeellisimpiä asioita täynnä paneutuivat lapset
nukkumaan. Emäntä oli kantanut sisään tuoksuvia hei-
niä ja levittänyt heille oikein mukavat vuoteet. Tyyty-
väisinä matkaansa, talonväkeen ja koko maailmaan he
nukahtivat, ja aurinko oli jo kiivennyt korkealle, kun he
seuraavana aamuna heräsivät.

Käki kukkui lähelläolevassa koivikossa.

VIIDES LUKU.

Almasuvannon isäntä lähti heitä venheellä saattamaan. Joki oli useita penikulmia kuljettava, ja olisi ollut jo aikaisemminkin, jos retkeläisemme vain olisivat halunneet sitä käyttää. Mutta heillä oli vähän rahaa, ja se oli saanut heidät kieltäytymään. Sitä suuremmalla ilolla he nyt tervehtivät Almasuvannon isännän ystävällistä tarjousta.

Joki mutkitteli korkeiden rantojen välissä. Toisinaan ne kohosivat niin korkealle, että sai melkein pystyyn katsoa, ennenkuin erotti törmän reunan. Kesällä ne lainehtivat hyväntuoksuista luonnon heinää. Jaakko Musikka selitti, että tällaisia niittyjä kutsuttiin keläniityiksi, koska ne sijaitsivat korkeilla jokitörmillä.

Seutu oli aivan asumatonta. Almasuvannon uudistalosta oli kolme penikulmaa lähimpään naapuriin, ja sinne, Kunnasenvaaraan, oli Almasuvannon isäntä luvannut lapset saattaa. Hän aikoi kalastella paluumatkalla, sillä ruokavarat olivat näin kesän alussa sangen niukat.

— Ettekö ole koettaneet onkia? tiedusteli Almasuvannon isäntä.

Eivätpä he vielä olleet isosti kalastaneet. Viimeistä edellisessä yöpaikassa he olivat uistelleet, ja Pekka oli saanut kolmen kilon painoisen hauin.

— Täällä on runsaasti kalaa... näissä vesissä, ja tähän aikaan vuodesta on kala hyvä ottamaan. Nälkä se on hänelläkin talven jälkeen.

Pojat selittivät, että heillä kyllä oli aikomus koettaa kalaonneaan, kun löytävät sopivan paikan. Näihin saakka olivat eväät vielä riittäneet. Mutta eihän kala-keitto luotaan lykännyt.

— Eipä ei, arveli Jaakkokin. — Siikatauro varsin-kaan . . .

Sirkka uteli, mikä se »tauro» oli. Jaakko selitti. Tauroksi sanottiin sellaista keittoa, joka oli tuoreesta kalasta keitetty. Kun kala turposi ja paisui, sanottiin sitä tauroksi.

Sirkasta oli hauskaa kuulla outojen sanojen selityksiä. Hän kyllä osasi paikkakunnan kieltä, mutta aina silloin tällöin tuli esiin outo sana, jonka merkitystä hän ei ymmärtänyt. Jaakko-isäntä selitteli mielellään. Hänestä tuntui mukavalta olla opetusmestarina näille isoja kouluja käyville, eikä hän huomannut haastellessaan, että kilometri toisensa perästä livahti kuin itsestään.

Suvanto loppui, ja nyt oli tartuttava sauvoimiin. Jaakko siirtyi perään, sillä se oli tärkein paikka sauvottaessa. Kalle vuorotteli Olan kanssa keulassa, ja koko hyvin he tuntuivat olevankin taitoon perehtyneitä. Almasuvannon isäntä antoi heille tunnustuksensa, ja siitä olivat pojat mielissään.

— Pitää vain katsoa, ettei päästä venettä kankoamaan, huomautti Jaakko-isäntä.

Mutta sitä sanaa ei taas Sirkka ymmärtänyt. Jaakko Musikka sai ruveta selittämään.

— Kankoamiseksi sanotaan sitä, kun vene, kääntyen hiukan poikkiviistoon, rupeaa jurraamaan vasten virtaa niinkuin itsepäinen nautasonni, joka ei tahdo seurata taluttajaansa.

Ja Almasuvannon isäntä painallutti täydellä voimalla, niin että vene viuhuen halkaisi virran vuolletta.

Nyt Sirkka ymmärsi. Hänestä oli tämä Perä-Pohjolan kieli ihmeellisen rikasta sanoista ja sanankäänteistä. Oli oikein jännittävää kuulla Almasuvannon isännän selityksiä.

— Katsokaapa tokkimuksia! huudahti samassa Pekka, joka uteliaana oli silmillään seurannut joen molempia rantoja.

— Kas... siellähän näkyy olevan koko virkakunta, nauroi Almasuvannon isäntä.

Rannalla, muutamassa lahdenpoukamassa hyppi ja päristeli joukko eriskummallisen näköisiä, työhtöpäisiä

Kas... siellähän näkyy olevan koko virkakunta, nauroi Almasuvannon isäntä.

lintuja. Ne melusivat aivan kuin olisivat riidelleet, hypivät ja lentelivät edestakaisin ja näyttivät todellakin olevan sotajalalla keskenään, päättäen niiden kirkumisesta ja toistensa nokkimisesta. Ne olivat töyhtöhyyppiä. Muutamalla oli valkoinen läikkä kurkun alla aivan kuin papin kaulus. Almasuvannon isäntä selitti:

— Se on »pastori». Ja osoittaen eräitä toisia hän lisäsi:

— Ja nuo tuolla ovat »lautamiehiä».

Pekka seurasi uteliaana lintujen leikkiä. Häntä huvitti erikoisesti, että niillä Almasuvannon isännän selityksen mukaan oli kullakin omat nimensä. Sillä siellä oli paitsi edellämainittuja vielä »lukkari», »tuomari» ja »kruununvouti». Olipa »nimismiehiäkin» pari kappaletta. Todellakin kokonainen virkakunta!

— Mistä ne ovat sellaiset nimet saaneet? tiedusteli Pekka.

— No kun ne hääraävät juuri kuin herrat . . . pitävät kärejiä ja kekkuloitsevat. Katsokaapa nyt pappia. Eikö se ole aivan ilmeisesti kuin mikäkin pitäjän rovasti, arvokas ja juhlallinen. Ja lautamiehet unisen näköisiä kuin konsana virkaveljensä kärejillä.

Sinne jäivät tokkimukset välejensä selvittelemään, ja venhe liukui hyvää vauhtia jokea ylös. Almasuvannon isäntä oli mestari sauvomaan. Pienellä painalluksella hän sai venheen kulkemaan. Se oli hän, joka varsinaisesti ohjasi.

— Taitoa sitä tähänkin tarvitaan, kehaisi hän, kun Sirkka ihmetteli venheen kepeätä kulkua.

Puolenpäivän korvissa he saapuivat Kunnasenvaaran uudistaloon.

Pirtinväki kerääntyi rantaan tulijoita vastaan. Vieras

oli harvinainen täällä kaukaisessa kivieliössä. Lasten saapuminen viritti iloisen mielialan uudistalossa. Kunnasenvaaran emäntä, pieni, tütterä nainen kapsahti heti lieden ääreen ja keikautti mustakylkisen kahvipannun tulelle.

— Oikeassa oli meidän isä, kun sanoi, että tänä päivänä tulevat Uujoen papin lapset, touhusi hän naureskellen.

Iiska-isäntä istui penkillä lynkäpäittänsä varassa ja muhoili tyytyväisenä.

— Mistä te sen tiesitte? utelivat lapset.

— Säasket kertoivat, vastasi isäntä. — Niitä ei ole täälläpäin vielä näkynytkään, mutta jo oli aamulla kuin pilveä tuolla alhaalla lepikossa. Isäntä viittasi tuvan peräikkunaan.

Sirkasta siinä oli uusi ihme. Oliko se totta vai ei? Kunnasenvaaran isäntä oli niin totisen näköinen, että ihan teki mieli uskoa.

— Eipä vainkaan, puuttui emäntä puheeseen. — Mutta kun se tämä meidän ukko on vähän niinkuin tietäjän sukua. Se tietää asiat etukäteen. Tuossa makoili aamulla sängyssään unenhorteessa ja laukaisi yht'äkkiä: »Uujoen papin lapset tulevat tänään!» Minä siihen, että »älä höpötä taas». Mutta ei se muuta kuin vänkäsi, että tulevat ne. No minä, että tulkoopta sitten, eivät ne vieraita ole, ovat tulleet ennenkin ja käyneet talossa. Ja eikös tuo äijänköntys arvannut oikein!

— Unissasiko näit? tiedusteli Musikan Jaakko. Häntä kiinnosti kaikki salaperäinen ja outo.

— Niin kai se oli, murahti isäntä, joka näytti harvapuheiselta. — Niin oli kuin olisi joku sanonut, että tule-

vat. Ja vielä sanottiin, että tytöllä on kenkä hieronut jalkaa . . .

Lapset katselivat toisiaan hämmästyneinä, ja Sirkka punastui ja kalpeni vuoron perään. Se oli aivan totta. Jo ensimmäisenä päivänä oli vasemman jalan kenkä hangannut pahanlaisesti, mutta hän ei ollut siitä hiiskunut mitään toisille. Illalla toisten huomaamatta hän oli sitä voidellut sinkkisalvalla, jota hänellä sattui olemaan repussa. Hän oli pelännyt toisten hätääntyvän ja sen vuoksi ollut vaiti. Nukkumaan pannaan hän oli rukoillut, että Jumala lähettäisi enkelin auttamaan häntä, koska hän muutoin pelkäsi jäävänsä jälkeen. Almasuvannossa se oli jonkin verran asettunut, ja tänä päivänä oli ollut helppo, kun oli saanut istua venheessä. Ihmeellistä; että Kunnasenvaaran isännälle oli lähetetty sana. Se oli enkeli, joka sen oli tuonut.

— Onko sinulla kenkä hangannut jalkaa? kysyi Kalle.

— On, vastasi Sirkka hiljaa.

Lapset katselivat vuoroin toisiaan vuoroin talonväkeä. Oli tämä maailma kummallinen.

— Riisupas kengät pois, niin katsotaan, kehoitti talon isäntä.

Sirkka totteli. Kunnasenvaaran isäntä otti kengät tarkastaakseen, sillä aikaa kuin pojat tutkivat Sirkan jalkaa.

— Nämä ovat voitelun tarpeessa. Kyllä näistä kalu tulee, rauhoitteli Iiska-isäntä.

— Etkä ole puhunut mitään, toruivat veljet Sirkkaa.

Tämä pillahti itkuun. Eihän hän ollut uskaltanut puhua. Oli pelännyt, että toiset hätääntyisivät.

— Urhoollinen pikku neiti, toimesi Kunnasenvaaran

emäntä. — Älä ole milläsikään, kyllä me sen parannamme. Voitelemme suolattomalla voilla ja haudomme pehmeäksi. Huomen aamulla voit taas jatkaa matkaa.

Sovittiin siis, että lapset yöpyisivät taloon ja vasta seuraavana aamuna lähtisivät edelleen. Pojat käyttivät aikansa tutkimalla talon läpikotaisin. He kävivät tallissa ja navetassa. Viimemainitussa paikassa kiintyi Pekan huomio sonnivasikkaan, joka leveäotsaisena katseli karsinastaan. Pekan mieli painahti apeaksi. Hän muisti Tösselinsä.

— Mikä teidän vasikan nimi on? kysyi hän emännältä.

— Nuurperi.

Pekasta se oli outo nimi. Miksi sellainen oli annettu?

— No kun meillä on täällä sellainen paha nimismies, joka kiskoo köyhältä viimeisenkin pennin. Niin tuo meidän isä, kun sattui kärsimättömälle päälle, ja lapset tiukkasivat vasikan nimeä, sanoa tokaisi, että »olkhoon vaikka Nuurperi!» Lensmanni oli käynyt samana päivänä ulosotolla.

Emäntä huokasi, valmistessaan haudetta lehmille ja jatkoi:

— Eihän se ole kyllä sopivaa, että elukoille annetaan ihmisten nimiä, mutta se on tuo meidän isä niin itsepäinen . . . ja sitä paitsi — minä olen kieltänyt lapsia, etteivät puhuisi vierasten aikana.

— Ja kuitenkin sanoitte meille!

— No . . . miten tuo nyt lie livahtanut, hätäili emäntä.

— Pelkään, että nimismies vielä sakotuttaa, jos saa kuulla.

— Eikä sakotuta! huudahti Pekka. — Meillä oli sonni-

vasikka, jonka nimi oli Tösseli ja se oli kenraali. Mutta sen söi piispa.

Kalle ja Ola nauroivat. Pekan selityksestä saattoi saada ihan hassunkurisen käsityksen. Kalle selitti emännälle asian.

— No niinhän minä sanoin! kiivaili Pekka.

— Sinä sanoit meidän Tösseliä kenraaliksi, kiusoitteli Kalle.

— Enpähän sanonut!

— Sanoitpahan!

— En sanonut! Ja samassa karkasi Pekka Kallen kimppuun, ja navetassa alkoi aika rätäkkä.

— Pojat, älkää viitsikö! rauhoitteli Ola. Mutta Kunnasenvaaran emäntä nauroi:

— Ai, ai noita Uujoen papin poikia! Kyllä nuo vain perille kostuvat, kun ovat noin kipakoita.

— Tuo Pekka on sellainen tosikko, nauroi Kalle.

— Siitä tulee pappi niinkuin isästäänkin, arveli emäntä.

— Ei tule! puuskutti Pekka.

— No mikäs sinusta sitten tulee?

— Insinööri.

— No sitten sinä rakennatkin meille rautatien, nauroi emäntä.

Siitä ei Pekka ollut yhtään varma. Häntä hiukan harmitti, että emäntäkin ilkkui hänelle. Se oli kyllä väärinkäsitys Pekan puolelta, sillä Kunnasenvaaran emäntä oli oikein ystävällinen ja hyvä ihminen.

Pojat lähtivät kiertämään ympäristöä, kun heillä keran oli hyvää aikaa. He painuivat metsään täydessä sovussa. Pekka oli unohtanut suuttumuksensa, ja

heillä oli yllin kyllin juteltavaa. Ola ihmetteli kansan huumorintajua.

Paiskatapa nyt vasikka nimismiehen kaimaksi! Se oli mainiota! Olikohan Iijäven lappalaistaloissa yhtään »Venskiä», kun hänenkin isänsä oli nimismies?

— Enpä luule, virkahti Kalle. — Sinun isäsihän on tunnettu lempeydestään.

— En minäkään uskoisi, sillä pappa on kovin pehmeä-nahkainen.

Ja siitä sukeusi poikien kesken periaatteellinen keskustelu, miten kansaan oli suhtauduttava. Historian opettaja oli tunnilla maininnut vanhan sananparren, että »*gör bonden rätt, men aldrig gott*»,¹ ja sen johdosta oli Mikko Muikku välitunnilla kiivaillut ihan punaisena, että »kunpa tekisivät oikein!» Mutta sitä ei oltu tehty. Talonpoikaa oli sorrettu vuosisatoja. Ei siis ihme, että hänessä oli herännyt epäluulo ylempänä olevia kohtaan. Siitä olivat pojat yksimielisiä. Mutta siinä erosivat heidän mielipiteensä, että Kalle väitti talonpojan kyllä ymmärtävän hyvääkin. Almasuvannon isäntä oli siitä selvänä esimerkkinä. Kun hän sai karhunlihat, hän lupasi parkita taljan ja vielä päällepäätteeksi kyyditsi heitä ilmaiseksi. Ja tässä talossa heitä oli hoidettu kuin omaisia. Siskon kipeä jalka vahvisti taas sen tosiasian.

— No niin... ei väitellä. Hyviä ihmisiä täällä on joka paikassa. Sovitaan siitä, että tuo vanha sananparsi pitää paikkansa kaikkialla muualla, mutta ei Lapissa. Se on se poikkeus, joka vahvistaa säännön.

¹ Tee talonpojalle oikein, mutta älä koskaan hyvää.

— Sovitaan! Se on oikein! Pojat löivät kättä sen päälle. Lappi oli rauhoitettu alue, jonne eivät ulottuneet muun maailman riidat.

He olivat nousseet korkealle vaaralle, jolta oli laaja näköala ylt'ympäri. Etelässä hohti taivaanranta sinisenä, mutta vaaleni pohjoista kohti. Suuret metsät levittäytyivät joka puolella silmäkantamattomiin. Täällä oli vielä puuta, mutta tuolla pohjoisessa, mistä tunturit välkkyivät heitä vastaan, se harveni, kunnes se kokonaan loppui Iijärven ja Uujoen välillä. Siellä ei kasvanut enää muuta kuin vaivaiskoivu.

— Kaukana on jo kaupunki, tuumi Kalle. — Missähän lie Väinö Virtanen? On tietysti matkalla Ruotsiin ja herrastelee laivankannella kävelykeppeineen.

— Niin... se Virtanen on vähän »knapsu», virkkoi Ola.

— Siitä ei olisi näiden maiden tarpojaksi.

Siitä olivat toverukset yhtä mieltä. Sellaisista herrastavista koulupojista, joiden mieliharrastuksena oli hakailu ja viime kuosin mukaiset vaatteet, ei ollut Lappiin. Täällä ne olisivat uupuneet suohon damaskeineen ja kävelykeppeineen.

— Minä en sitten välitä tytöistä! huudahti Pekka. — Meidänkin luokalla on muutamia poikia, jotka ovat olleet baaleissa. Ätsh, sellaisia mammanpoikia!

— Kyllähän niistä tytöistäkin saattaa välittää, mutta ei niiden perässä pidä hypätä Väinö Virtasen lailla.

Olalla oli oma salaisuutensa. Hän oli »pihkassa» muutamaan suomalaiseen tyttökoululaiseen, joka asui samassa pihassa. Mutta Olan »tykkääminen» rajoittui vain iltahaaveiluihin ja kömpelöihin lemmenlauluihin, joita hän kyhäsi muistikirjaansa.

— Ahaa . . . sinä tarkoitat Tyyne Haapalaa, ilkkui Pekka.

Olaa satutettiin arkaan kohtaan. Hän punastui korvia myöten. Mutta tällaisessa tilaisuudessa, jolloin ympärillä aaltoilee aava erämaa ja pojan rinta on eränkävijän mieltä täynnä, hempeys vaihtuu suuttumukseksi. Olan tukeva käsivarsi tarttui Pekkaa kaulukseen ja uusi rytäkki oli nousemassa.

Mutta Kalle ehätti nyt väliin:

— Pojat, äskenhän sovimme siitä, että Lappi on rauhan maa. Me emme hyväksyneet tänne Väinö Virtasen kaltaista kekkuloitsijaa, vaan karkoitimme hänet ulos. Emmeköhän nyt karkoita Tyyne Haapalaakin saman tien? Ulos *femina*¹ paratiisista! Mitä arvelette, pojat?

— Samantekevä! Ulos *femina* paratiisista! Vain äidit ja sisaret tekevät poikkeuksen.

— Ja se vahvistaa taas säännön, sanoi Kalle.

— Minusta se rakkaus on vähän niinkuin ripulia, tuumi hän hetken päästä kuin itseksensä.

Katseltuaan vielä jonkin aikaa ympärilleen pojat lähtivät paluumatkalle. Auringon asemasta päättäen oli päivä jo pitkälle kulunut. Linnut pyrähtelivät alempana vaaran kupeilla, ja ylhäällä heidän päänsä päällä lensi iso lintu siivet levällään.

— Kotka! huudahti Kalle ja osoitti lintua, joka näytti katselevan vaaran nokalla seisovia poikia.

— Ensi kertaa näen sen, — vaikka olen Lapissa syntynyt, sanoi Ola.

Hän seurasi kiinteästi komean linnun lentoa.

¹ Nainen.

— Ilmojen kuningas! huudahti Pekka, joka ei myöskään ollut sitä ennen nähnyt.

Kotka lensi suoraan pohjoista kohti. Pojat seurasivat sitä katseillaan niin kauan kuin se näkyi. Viimein se erottautui vain pienenä mustana pisteenä ja hävisi tunturien sineen.

— Se meni viemään tietoa, että me olemme tulossa, sanoi Pekka.

— Me olemme kuin roomalaiset, joiden edellä kotkat lentävät! huudahti Kalle. — Me olemme matkalla Iijärveä ja Uujokea valloittamaan. Eläköön!

Kolmen pojan huuto kajahti hiljaisessa kiveleössä, saaden lähiseudun vaarat raikumaan. Pojat heiluttivat lakkeja pohjoista kohti kuin hyvästiksi kotkalle ja lähtivät sitten astumaan vaaran rinnettä alas.

KUUDES LUKU.

Seuraavana aamuna oli Sirkan jalka siksi parantunut, että saatettiin lähteä jatkamaan matkaa. Hyvä taival olikin jo kuljettu — satakolmekymmentä kilometriä. Ja matkalla oli jo oltu runsas viikko. Maat kohosivat yhä enemmän; lähestyttiin Maanselän tuntureita.

Polkua oli helppo seurata. Vuoroin se kulki jokivarsia pitkin, vuoroin poikkesi metsään. Soita oli vähäväliä, joiden yli kuljettiin porraspuita pitkin. Paikoitellen olivat ne kuitenkin niin lahonneet, että kulku kävi hankalaksi. Eräässä paikassa Pekka suistui suohon, ja hänet oli sieltä vedettävä yhteisvoimin. Sirkka huusi täyttä kurkkua, että »Pekka hukkuu!» Mutta Pekka puuskutti kuin mursu yltäpäätä kurassa, ja huikeasti hurraten vetivät Ola ja Kalle hänet kuiville. Onneksi oli lähellä lappalaisasumus, Pikku-Mattuksen kesäkota, ja siellä sai Pekka kuivata riepujaan ja valmistautua uusien matkan vaivojen varalle.

Pikku-Mattus oli paikkaamassa verkkojaan, kun Ket-tusen komppania kolusi sisään. Hän oli vanha lappalainen, joka aikoinaan oli siirtynyt tänne Norjan puolelta. Vanhan vaimonsa kanssa hän asusti kesät turpeista tehdys-sä kodassaan, ajelehtien talvet uudistalokkaiden pirteissä.

Hän oli pojille vanha tuttu. Joka syksy ja kevät he poikkesivat hänen kodalleen. Sillä paitsi tuoretta kalaa kestitsi Mattus vieraitaan hauskoilla tarinoillaan, joita pojat eivät koskaan väsyneet kuuntelemaan.

Nytkin hänellä oli vereksiä juttuja yllin kyllin.

Nytkin hänellä oli vereksiä juttuja yllin kyllin. Kun pojat olivat kertoneet karhun kaadosta, sai Pikku-Mattus siitä aiheen ruveta kertomaan karhuista. Niitä oli monenlaisia, oli loihdittuja karhuja ja oikeita karhuja. Loihditut mesikämmenet olivat ennen olleet ihmisiä, jotka joku noita oli loihtinut karhuiksi. Ne tunsu aina

niiden eriskummallisesta käytöksestä. Ne eivät tavallisesti tehneet pahaa, vaan saattoivat esim. aivan rauhallisesti seurustella karjan kanssa. Sellainen oli ollut sekin karhu, josta Muotkajärven vanha setä oli Pikku-Mattukselle kertonut. Se oli ollut ihmeellinen karhu. Joka aamu se lähti lehmien kanssa metsään. Isäntä ihmetteli, miksi kellokas aina takaisin tullessa jäi jälkeen. Hän lähti kerran katsomaan ja huomasi ihmeekseen karhun istuvan mättäällä lehmänkelloa läppäämässä. Kellokas märehti rauhallisena sen vieressä mitä suloisimmassa sovussa. Se oli ollut entinen suntio, joka äkkiä muutama kesäpäivänä oli heinäniityltä hävinnyt. Muuan kuuluisa noita, jonka suntio oli markkinoilla suututtanut, oli kostanut tälle tällä tavoin. Senvuoksi suntio vielä karhuksi muututtuaankin pyrki entisiä virkatoimiansa toimittamaan. Kun hän ei enää kirkonkelloon käsiksi päässyt, hän läppäili lehmänkelloa.

Lapset kuuntelivat jännittynein mielin. Pikku-Mattuksella oli ihmeellinen kertojalahja. Hänestä ei oikein päässyt selville, uskoiko hän itse omia juttujaan. Mutta kaikesta päättäen niin oli laita, koskapa hänen mustat silmänsä aina rupesivat niin omituisesti loistamaan, kun hän tuli muisteluspäälle. Satuja ne tietysti olivat nuo hänen kertomuksensa, mutta yhtäkaikki niitä oli soma kuunnella. Sirkasta tuntui, että he istuivat tontun luolassa. Niin omituisen vaikutuksen teki Pikku-Mattus ja hänen pyöreä eukkonsa.

— Mitä ne ovat ne suuret kuopat, joita on siellä täällä postitien varrella? kysyi Pekka, kun Pikku-Mattus oli lopettanut kertomuksensa. — Niitä on tuolla kankaallakin, tuon viimeisen suon takana kolme.

Pikku-Mattus vilkastui. Hän laski kävyn kädestä lattialle, sytytti piippunsa ja kertoi:

— Ne ovat peuranpyyntihankaita. Niihin pyydystettiin ennen peuroja, kun niitä asusti runsaasti näillä main. Kaivettiin syvä kuoppa, jonka suu peitettiin pyöreällä kannella. Keskellä oli akseli, ja kun peura sattui kannen päälle, pyörähti luukku, ja peura putosi kuoppaan.

Pikku-Mattus näytti käsillään, kuinka tuo »manööveri» tapahtui. Se oli selvä. Lapset sen kyllä hyvin käsittivät. Siten oli Pikku-Mattus kerran Muotkajärven vanhan sedän kanssa saanut peuran, jonka sarvet painoivat kolme vanhaa leiviskää.

— Kolme vanhaa leiviskää! huudahti Ola. — Etkö hän muista nyt väärin, Pikku-Mattus?

Mutta puhuteltu ei kärsinyt vastaansanomista. Hän tarttui käpyynsä ja silmäten Olaa halveksivasti tuhahti:

— Kun et usko, niin ole uskomatta! Ei se ole uskonnokappaleeksi luotukaan.

Kalle antoi merkkejä Olalle, jotta tämä pysyisi vaiti. Mattus lopetti muisteluksensa, jos vain joku rupesi tekemään huomautuksia.

Mattuksen vaimo tarjosi kahvia. Sitä juotaessa lappalainen lauhtui ja puhaltaen vatiinsa niin, että kahvi lainehti kuin pieni järvenselkä myrskytuulella, hän virkkoi:

— Sitä on tässä maailmassa paljon, jota ei kouluissa opita.

— Niin on, Pikku-Mattus, tyynnytteli Kalle. — Kyllä me sen uskomme.

Kallea halutti kuulla lisää Mattuksen muisteluksia. Sen vuoksi hän esiintyi sovittavasti.

— Niin — älä ota pahaksesi, Mattus. — Se kun minä vain ilman aikojani . . .

Pikku-Mattus leppyi kokonaan, ja hetken päästä oli juttu uudessa käynnissä. Olivat kai pojat huomanneet, että monessa paikassa, varsinkin luolissa, oli kasoittain poronsarvia?

— Niinkuin Ukonsaaressakin! huudahti Pekka.

— Niin — siellä ja . . . muuallakin. Tiedättekö, mitä ne ovat?

Kyllä pojat tiesivät, tiesi Sirkkakin.

— Lappalaisten vanhoja uhrisarvia.

— Niin ovat, vahvasti Mattus, ja hän pääsi puhumaan tästä mieliaineestaan. Ennen oli Lappi ollut rikas ja mahtava. Jokaisella lappalaisella poroja tuhatmäärin. Se oli ennen tämän nykyisen maailmanjärjestyksen aikaa. Lappalaiset uhrasivat seidoille,¹ ja porot lisääntyivät. Ei varastettu toisiltaan, vaan elettiin rauhassa. Jokaisella oli, ja jokaiselle seita siunasi.

— Mutta eikö se ollut pakanuutta? uskalsi Sirkka kysyä.

— Niinhän sitä sanotaan, mutta kuka tuon nyt oikein tiennee. Silloin ainakin lappalaiset uskoivat.

— Älä sinä semmoisia juttele! torui Mattuksen vaimo.

— Pakanuutta se tietysti oli. Nyt eletään kristityssä maailmassa.

Pikku-Mattus lakkasi muistelemasta. Eukon huomautus oli koskenut arkaan paikkaan. Paikkakunnalla kerrottiin, että hänkin vielä toisinaan teki taikoja ja uhrasi seidoille. Mutta ei näyttänyt Mattuksen loitsuista olevan apua, koska köyhänä pysyi.

¹ Lappalaisten pakanuuden aikainen jumala.

Lapset olisivat pitempäänkin kuunnelleet hänen paki-noitaan, mutta Mattus oli herennyt äänettömäksi. Pyytämälläkään ei häntä saatu enää jatkamaan.

Retkeläiset lähtivät siis jatkamaan matkaa. He jättivät hyvästit vanhuksille, ja Kalle sanoi lähtiessään Mattukselle:

— Syksyllä tuon sinulle suuren pussin sikarinpätkiä. Mutta sitten sinun pitääkin muistella.

Pikku-Mattus murahti jotakin, josta ei saanut selvää, oliko hän hyvillään vai pahoillaan.

Lapset työntyivät taipaleelle. Olikin jo hyvä hetki istuttu Mattuksen turvekodassa. Kalle pahoitteli, että äijän jutut katkesivat kesken.

— Pitikin sen ämmän tulla siihen huomautuksineen.

Mutta Sirkka oli toista mieltä. Häntä peloittivat nuo monilukuiset jutut seidoista ja staaloista.¹ Miksi piti Lappi tehdä kammottavaksi noituuden ja taikauskon maaksi? Eikö ollut hauskempi kuvitella, että täällä kulkevat heidän edellään enkelit ja että juuri täällä olivat taivaan tikapuut?

— Mikä mistäkin tykkää, vastasi Kalle hiukan happamana. Pikku Sirkka kulki vaieten ja näytti kovin väsyneeltä.

— No niin! huudahti Kalle sitten iloisemmin nähtyään sisarensa alakuloisen ilmeen. — Olkaamme pikku Sirkan kanssa yhtä mieltä, että kuljemme kohti taivasta! Maanselän tunturit, jotka tuolta edestä käsin pohottavat, näyttävätkin johtavan suoraan sinne.

— Et saa pilkata! torui sisar loukkaantuneena.

¹ Peikko, tonttu.

— Enhän minä pilkkaa, sisko rakas. — Minusta on vain hauskaa yhtyä kannattamaan sinua. Sillä minustakin tämä Lappi on niinkuin taivaan esikartano.

Taivallettiin äänettöminä. Jokainen mietti omia ajatuksiaan. Kalle ajatteli, mitenkä tuon kaiken, jota he olivat matkalla kokeneet ja kuulleet, voisi yhdistää sopuisuudeksi kokonaisuudeksi. Hän oli siksi suuri Lapin ihailija, ettei hänellä pohjimmalta ollut mitään pikku Sirkankaan ehdotusta vastaan. Kaikki, mikä kaunisti Lappia, olipa se sitten Raamatusta saatua tahi lappalaisien vanhasta muinaistarustosta, sopi hänen mielestään sen koristukseksi, kunhan tuo koristaminen vain tapahtui maulla ja kunnioituksella. Hän oli ajattelevainen poika, joka yksinäisinä iltahetkinään oli tätäkin asiaa mietiskellyt, vaikk'ei hän vielä pystynytäkään aivan selviä johtopäätöksiä tekemään.

— Uskotko sinä, mitä Pikku-Mattus kertoi karhuista? kysyi Ola häneltä, kun he olivat vaieten kulkeneet kapaleen matkaa.

Kalle huitaisi kädellään.

— Satuahan se on! huudahti hän, mutta jatkoi sitten kuin äskeisiä mietteitään muistaen: — Mutta kun se sopii tänne Lappiin, niin samantekevä. Se ei ollut mikään hullumpi historia.

— Minä kyllä uskon, vakuutteli Pekka. — Uskon senkin, että karhunhammas tuottaa onnea ja varjelee pahasta.

— Siksikö sen otit? kysyi Ola.

— Siksi juuri! Uskon, että kun pidän sitä ensi lukukaudella taskussani, vetelen paljaita kymppejä vain!

Toiset nauroivat. Pekka oli toisinaan mainio. Hän oli takonut äsken tapetulta karhulta torahampaan irti.

He kulkivat pari tuntia vaieten. Sade oli kastellut heidät likomäriksi. Onneksi se oli kuitenkin mennyt ohi verraten pian, ja taas paistoi aurinko täydeltä terältä. He saapuivat pienen joen partaalle, jonka yli johti kaadettu petäjä. Ylikulku kysyi verraten suurta taitoa. Pekka suoriutui kyllä omin voimin, samoin Ola. Mutta pikku Sirkka ei uskaltanut lähteä yli. Ola otti hänet selkäänsä ja kantoi. Kalle tuli viimeisenä.

Mutta — miten ollakaan — päästyään keskelle jokea hän katsahti alas. Hänestä näytti, että mustasta vedestä katseli häntä vastaan kaksi omituista, kuumeista silmää. Tuntui siltä, kuin olisi kaadetun puun alla ollut piilossa jokin suuri, hirveä olento, joka tavoitti häntä saaliikseen. Se oli tietysti kiihtyneen melikuvituksen vaikutusta kaikki tyyni, ja Kalle naurahti itsekseen. Toiselta rannalta huuteli Pekka iloisesti; hän oli jo päässyt yli. Kalle katsahti sinnepäin ja kompastui samassa isoon oksaan. Polskis! Hän räpiköi kylmässä joessa, ja virta vei häntä jonkin matkaa alaspäin. Mutta hyvänä uimarina hän pääsi hetkisen ponnisteltuaan rannalle, jossa toiset ihmetyksissään ja peloissaan olivat seuranneet hänen uimanäytöstään.

— Tahallasiko hyppäsit? kysyi Ola, jolle Kallen päähänpistot eivät olleet outoja.

— Eikö mitä, vastasi tämä hampaat loukkua lyöden.
— Minä putosin.

— Sinulla olisi pitänyt olla karhunhammas, veisteli Pekka. — Emmeköhän vasta teekin niin, että heitämme sen joen yli aina sille, joka vuorollaan yrittää yli. Siten pääsemme jokainen ehjin nahoin.

— Voimmehan koettaa, sanoi Kalle. — Mutta nyt pian tuli, jotta saan kuivata vaatteeni.

Pojat laittoivat tulen, ja Kalle sai riisua märät vaatteensa. Olan takki yllään hän kytki nuotion ääressä kuin joku ihmissyöjä, paljain säärin. Pian hän kuitenkin pääsi lämpenemään, kun sai kuumaa kahvia.

— Enempi puita nuotioon! komensi Ola. — Mene sinä, Pekka, ja lyö tuolla kassaralla muutamia kuivia oksia tuosta kaatuneesta pötkelöstä tuolla.

Hän osoitti joen rannalla makaavaa suurta honkaa, jonka oksat törröttivät taivasta kohti kuin apua anoen.

— Mutta älä lyö jalkaasi, nauroi hän.

— Minä kyllä tulen toimeen, sillä minulla on karhunhammas, sanoi Pekka iloisesti ja lähti.

Kun hän palasi hetken päästä, syli täynnä kuivia oksia, oli Olalla käsi kääreessä.

— No mikä nyt? kysyi hän hämmästyneenä.

— Ola poltti kätensä, kahvipannu kaatui, selitti Sirkka silmät pyöreinä.

Ola oli omituisen näköinen. Suu naurun mujeessa hän näytti olevan itkuun purskahtamaisillaan. Se johtui polttavasta kivusta.

— Vahinko, ettei meillä ole enempi karhunhampaita, ähki hän ja purskahti sitten nauramaan.

— Mikähän on seuraava vahinko? kysyi Sirkka, joka puolittain pelkäsi, puolittain oli huvitettu tapahtumasta.

— Sanotaanhan, ettei kaksi kolmannetta.

— Hameesi palaa! huudahti yht'äkkiä Kalle ja tempasi maasta kuusen oksan, jolla rupesi hosumaan Sirkkaa niin paljon kuin jaksoi. Tyttö oli ihan kalpea säikähdyksestä ja vikisi ja valitti kuin linnunpoikanen.

Palo saatiin kuitenkin heti sammumaan. Hameeseen vain tuli iso reikä.

Retkeläiset eivät enää nauraneet. He olivat kokeneet onnettomuuksia yhden päivän osalle enemmän kuin tarpeeksi. Kaikki tuntui hyvin kummalliselta. Oliko todellakin olemassa salatuita voimia? Nyt saattoi sitä kysymystä vakavasti miettiä. Kalle, joka oli eniten lukenut, tuskitteli itsekseen. Mokomaakin voi sattua. Hän ei jaksanut uskoa mihinkään sellaiseen. Se oli sattumaa kaikki tyyni.

Vähitellen mieliala keveni, kun he saivat uuden kahvin valmiiksi. Paikalle oli hyvä jäädä yöksi. Siksi he levittivät rankisensa kahden puun väliin joen rannalle. Kalle, jonka vaatteet olivat kuivuneet, lähti ongelle.

— Annapa minulle nyt se karhunhammas, niin saadaan nähdä, tuottaako se onnea niinkuin Pikku-Mattus sanoi, nauroi hän ja lähti.

Sillä aikaa toiset kaivoivat eväät esille. Puolen tunnin kuluttua palasi Kalle kantaen vittaksessa neljää komeaa harria. Yksi niistä painoi ainakin puolitoista kiloa.

— Karhunhampaassa on taikavoima, nauroi hän ja heitti kalat nuotion viereen. — Siinä on herrasväelle illallinen, silvuplee!

Rattoisan melialan vallitessa syötiin illallinen. Vastoinkäymiset olivat unohtuneet.

Tuntui siltä, että täysinäinen vatsa selvitti päänkin (niin luonnontiedettä vastaan kuin se tuntui olevankin). Juteltiin matkan vaiheista ja naurettiin oikein sydämelisästi. Tästä retkestä se ainekirjoitus syntyisi! Kalle ja Ola päättivät kirjoittaa siitä syksyllä ja kuvata Lapin

niin kammottavaksi, että opettajalla nousisi tukka pystyyn sitä lukiessa.

Aurinko oli kiertänyt jo melkein luoteeseen. Ola katsoi kelloa. Oli jo lähellä puolta yötä. He kohensivat tulta, korjasivat kampeitaan hiukan syrjään ja vetäytyivät rankiseen. Tapettuaan huolellisesti sen sisään tunkeutuneet sääsket he kallistuivat levolle, ja pian ilmoitti tasainen hengitys retkeläisten vaipuneen syvään ja rauhalliseen uneen.

Mutta jonkin hetken perästä Sirkka heräsi. Hän teroitti kuuloaan ja hänestä tuntui, että rankisen ympärillä omituisesti risahteli ja rasahteli. Hänen mieleensä muistui Pikku-Mattuksen kertomus karhuksi muuttuneesta noidasta, joka ajoi heitä takaa siksi, että he olivat siltä hengen riistäneet. Hän silmäsi sivulleen ja katseli Kallen rauhallisia kasvoja. Siinä nukkuivat veljet kummallakin puolen häntä, ja äärimmäisenä vasemmalla Ola, selkä heihin päin. Kenellä heistä nyt oli karhunhammas? Se kysymys tunkeutui terävänä ja samalla pelottavana pikku Sirkan mieleen. Risahtelu rankisen ympärillä alkoi jälleen, ja samalla kantautui Sirkan korviin omituinen, valittava, puoleksi haukkuva ääni, joka teki kammottavan vaikutuksen. Hän herätti Kallen.

— Mikä hätänä? kysyi tämä haristellen silmiään.

— Etkö kuule? kuiskasi Sirkka, ja hänen äänensä vapisi.

Kalle kohottautui istumaan, nyt hänkin kuuli jotakin. Valittava ääni kantautui joen rantaa reunustavan harjun takaa, ja siihen vastasi toinen aivan rankisen vierestä. Mitä, mitä se oli?

Hän katseli ympärilleen. Missä oli hänen pistoolinsa?

Samassa hän muisti, että oli jättänyt sen nuotion ääreen. Mutta Olan salonkikivääri oli sisällä, ja Kalle kurottautui ottamaan sen nukkuvan toverinsa jalkopäästä. Olan takki oli Sirkalla peitteenä, ja Kalle muisti, että sen taskussa oli patruunoita. Hän kopeloi taskuja vapisevin käsin ja löysikin mitä etsi. Ladaten kiväärin niin hiljaa kuin mahdollista hän kohotti rankisen oviverhoa ja katseli hiljaiseen yöhön.

Jotakin valkoista vilahti nuotion vaiheilla, mutta Kalle ei ehtinyt nähdä mitä se oli. Se vilahti ohitse kuin pitkä juova, ja arvelematta yhtään Kalle laukaisi kivääriinsä. Sen pamahdukseen heräsivät toiset.

— Joko nyt taasen rikeeraa? kysyi Ola.

— Tämähän on merkillistä, kun ei enää saa yönkään rauhaa. Täällä kummittelee, kuiskasi Kalle vapisevin äänin.

— Minä näin pitkän, valkoisen juovan. Se hävisi pensaitten väliin.

— Minkä näköinen se oli? kysyi Pekka silmät pyöreinä pelosta.

— Johan minä sanoin, että se oli pitkä, valkoinen juova. Ja sitten risahti pari kertaa.

Samassa silmänräpäyksessä tunkeutui heidän korviinsa sama valittava haukahdus, jonka Sirkka ja Kalle olivat aikaisemmin kuulleet.

— Kummittelee täällä, vaikeroi Pekka ja itku näytti taas olevan tulemaisillaan.

— *De' ä' nu förbaskat!*¹ sanoi Ola ja puhui ensi keran ruotsia koko matkan aikana. Hän syöksyi ulos rankisesta ja huusi niin että vaarat raikuivat:

¹ Se on nyt kiusallista!

— Tule tänne kirottu otus, manalainen, kööpeli tai mikä mööpeli lienetkin! Saat lyijyä pakaroillesi!

Mutta yöstä ei kuulunut hiiskahdustakaan. Hetken päästä kuului jälleen Olan ääni:

— Tulkaa katsomaan! Tämähän on noiduttua.

Toisetkin ryömivät rankisesta esiin. Pikku Sirkka vain jäi oviaukolle eikä uskaltanut etemmäksi.

— Katsokaa, huudahti Ola ja osoitti paikkaa, jossa Kalle oli illalla perkannut kalat. — Kaikki suolet syöty.

— Naali! huudahti Kalle, jolla oli kymppi eläinopissa.

— *Canis lagopus*, vahvisti Ola, jonka vahvin puoli oli myöskin sama aine. — Se veitikka se on ollut. Se oli naaras, joka haukkui tuolla vaaran takana. Uros oli tutkimassa meidän leiripaikkaamme.

Retkeläiset rauhoittuivat ja vetäytyivät takaisin ranskiseensa jatkamaan unta. Yö kuluikin sen suuremmitta häiriöittä.

SEITSEMÄS LUKU.

Seuraavana aamuna alkoi nousu Maanselän tuntureille. Päivä oli kaunis, ja iloisin mielin lähtivät retkeläiset matkaan. Yöllä sattunut häiriö oli vaikuttanut virkistävästi heihin. Tuntui kuin he olisivat saaneet raikkaan kylvyn. Tunturit hohtivat heidän edessään, kohottaen paljaita, sinisiä huippujaan taivasta kohti. Peipponen lauloi rantalepikossa, ja jossakin alempana joessa polskahti purolohi. Kalle oli aamulla käynyt nykäisemässä puoli tusinaa noita koreakylkisiä kaloja, ja he olivat syöneet oikein herkullisen aamiaisen.

Päästyään vaaran laelle, joka loivasti vietti pohjoista kohti, ja jonka takaa toisia korkeampia kohosi retkeläisten eteen, Kalle asettui matkueen etunenään ja aloitti reippaan laulun:

— Käy kohti tuntureita
retkemme riemuinen.
Kyliä, kaupungeita
ah, näin jo kylliksen!
Hoi-laa! Hoi-laa!
Ja kaiku tuntureista
nyt vastaa:
Hoi-laa!

Hei, katso Kaunispäätä!
Se tuolta tuijottaa.
On patalakki jäätä,
ja harteet huuruaa.

Hoi-laa! Hoi-laa!
 Ja kaiku tuntureista
 nyt vastaa:
 Hoi-laa!

Jäämerta kohti täällä
 vedetkin virtailee.
 Ja taivas pääni päällä
 oudosti vaalenee.
 Hoi-laa! Hoi-laa!
 Ja kaiku tuntureista
 nyt vastaa:
 Hoi-laa!

Lumottu mailma alkaa
 huipulta vuoren tään.
 Et astua voi jalkaa
 täältä' enää Etelään.
 Hy-väst! Hy-väst!
 Ja kaiku tuntureista
 nyt vastaa:
 Hy-väst!

Toisetkin olivat yhtyneet lauluun, joka reippaana kiiri ilmoille. Se oli jonkun kuljeksivan »lantalaisen» tekemä, jonka runosuoni oli täällä puhjennut, ja joka tällä tavalla oli tahtonut osoittaa rakkauttaan Lappiin, ja samalla ehkä lausunut viimeiset jäähyväiset etelälle. Kalle oli kopioinut sen muutaman autiotuvan seinään kiinnitetyistä paperilapusta, ja siitä oli muodostunut hänen mielessään oikea Lapin marssi, jonka tällaisena päivänä sopi ilmoille kajauttaa. Hän oli opettanut sen toisillekin, ja he osasivat sen jokainen, pikku Sirkkakin. Tämä joutui omituisen vaikutelman valtaan tätä laulua laulettaessa. Tuntui siltä kuin olisi lopullisesti jättänyt kaupungin.

Täältä käsin ajatellen häipyivät koulu, toverit ja tati Mehtonen jonnekin saavuttamattomaan etäisyyteen. Koulussa-olo rupesi tuntumaan kuin unelta. Mutta hänestä se ei ollut paha. Päinvastoin. Tämä tunnelma nosti häntä yhä lähemmäs kotia, rakasta, kultaista kotia, josta hän oli ollut niin kauan poissa. Tuntui siltä kuin olisivat isä ja äiti ja pikku siskot olleet tuolla tunturin kaltaalla vastassa, valmiina sulkemaan hänet syliinsä. Hän lauloi täyttä rintaa hennolla äänellään ja hänet valtasi jonkinmoinen joulutunnelma.

Matka kului reippaasti. Nousu tuntureille vain oli vaivalloista. Tavantakaa heidän piti pysähtyä levähtämään. Tunturi näytti kohoavan ihan taivaaseen asti, vaikka polku kulkikin sen matalimman kohdan yli. Päästyään puolenpäivän tienoilla korkeimmalle kohdalle he ponnistivat vielä voimiaan ja kiipesivät Kaunispäälle. Sieltä oli suunnattoman laaja näköala jokaiseen ilman-suuntaan.

Tuolla ylhäällä tunturin huipulla tuntui pikku Sirkasta maailma niin mahdottoman avaralta ja ihminen niin pienen pieneltä. Ola ja Kallekin, vaikka olivat jo isoja poikia, vaikenivat kokonaan. Niin valtavasti vaikutti heihin mahtava ympäristö.

Etelää kohti, niin kauas kuin silmä kantoi, ulottui metsien vihreä vyö. Metsää, yhä vain metsää. Siellä täällä kohosi joku korkeampi vaara, mutta ne olivat vielä pieniä tämän uhkean tunturijättiläisen rinnalla . . . jollakin tavoin litteähköjä ja matalia. Kaunispään laki oli paljas, ja osittain peitti sen rotkoja vielä sulamaton lumi. Se oli omituisen keltaista, aivan kuin soraa, mutta kun sitä kädellään koetti, uhkui siitä jäistä kylmyyttä. Vaa-

rojen välissä kimalteli pistävän kirikkaasti, aivan kuin olisi sinne valettu sulaa hopeaa. Ne olivat jokia ja järviä, joiden pintaan aurinko paistoi. Erään yksinäisen vaaran huipulta kohosi hieno savupatsas ilmaan, osoittaen, että sinne oli asettunut ihminen, joku kalastaja tahi uudistalokas. Hänen majaan ei näkynyt, sillä se oli kovin pieni ja metsän peitossa.

Pohjoiseen käsin aukenivat taas mahtavat tunturijonot, jotka ketjujen lailla kiersivät taivaanrantaa. Maat rupesivat nyt alenemaan sitä ilmansuuntaa kohti, Iijärven rantaan käsin. Sitä ei erottanut, sillä matalimmat rantatunturit estivät sen näkymästä. Mutta kaukana, pohjoisen taivaan rannalla häämöittivät Uujoen rajatunturit. Niiden yli oli Kallen, Pekan ja Sirkan vielä mentävä, ennenkuin he saapuisivat kotiin.

— Katsokaapa poroja! huudahti äkkiä Pekka, osoittaen vasemmalle, tunturin rinnettä alaspäin.

Siellä oli todellakin joukko poroja muutamalla kallion kielekkeellä, ja musta pilvi leijaili niiden yläpuolella.

— Porot pyrkivät tuntureille kesäajaksi. Siellä eivät sääsket pääse niitä ahdistamaan, selitti Kalle, joka oli hyvin perillä näistä asioista.

— Miksikähän Jumala on luonut sääsket? kysyi Sirkka. Hänen oli vaikea ymmärtää sellaisten elukoiden olemassaoloa.

— Ei niitä ole Jumala luonut, vaan paholainen, nauroi Ola. — Uskonnonopettaja selitti meille, että Beelzebub merkitsee »kärpästen päämies». Siis ne ovat sen äijän luomuksia.

— Sitten minä sen ymmärrän, innostui Sirkka. — Ne kiusaavat ihmisiä ja eläimiä, koska se itse on kiusaaja.

— Ja eräässä koululaulussakin sanotaan, että hyttynen on hämärän renki, tiesi Pekka. — Mutta täällä ne eivät tarvitse hämärääkään.

Pekka matki sääsken ääntä, ja toiset purskahtivat nauruun.

— Jaa — jos ne olisivat vasikan kokoisia, niin niistä olisi melkoinen kiusa. Silloin ei auttaisi pikiöljykään, tuumi Kalle vakavana.

— Mutta — silloinpa niitä saattaisi metsästää niin kuin peuroja, huudahti Pekka.

— Mutta — saattaisikohan niiden lihaa sittenkään syödä? kysyi Sirkka.

— Enpä tiedä. En ole syönyt sääskipaistia muulloin kuin silloin, kun se mokoma on ihan suuhun lentänyt, veisteli Ola.

— Ojah! Kukaties lihakin muuttuisi ko'on mukaan, lausui Kalle. — Vaikka en minä puolestani haluaisi niitä isommiksi.

— Väinö Virtanen kysyi kerran, että ovatko Lapin sääsket pääskysen kokoisia, nauroi Pekka.

— Mitä vastasit?

— Sanoin, että ovat ja ihan valkeita.

Naurettiin taas. Se Väinö Virtanen heisteli nyt jossakin Ruotsin puolella ehtoja parantamassa. Huvimatka oli muuttunut pintoreissuksi.

— Mutta täällä on kylmä, hätäili Sirkka. — Emmeköhän lähde jo alas?

Tunturilla kävikin todella vinkeä tuuli. Hiestyneessä ruumiissa rupesi tuntumaan vilunväreitä.

Retkeläiset lähtivät siis laskeutumaan alas, joka sekin kysyi taitoa ja varovaisuutta.

Retkeläiset lähtivät siis laskeutumaan alas, joka sekin kysyi taitoa ja varovaisuutta.

— *Nicht heruntergucken, nicht heruntergucken!*¹ varoit-
teli Ola, matkien alppioppaiden ääntä. Hänen isänsä oli
käynyt Sveitsissä ja kertonut alpeille noususta.

— Minun mielestäni suomalaisten ei tarvitse mat-
kustaa Sveitsin alpeja ihailemaan, kun omassa maassa
on kerran tällaisia tuntuireita, selitti Kalle innostuneena.

— Ei kyllä . . . mutta kun se on »chic».

— Mitä se on? kysyi Sirkka.

— Sinä turmeltumaton naissuvun edustaja! Sinä et
tiedä vielä, mitä »chic» on, naureskeli Ola.

Sirkka punastui. Oliko se jotakin — pahaa?

Eivät muutkaan »Kettusen komppanian» jäsenet sitä
tienneet. Ola sai siis selittää.

— *Chic de Paris* . . .² ettekö ole sellaista lausetta mis-
sään tavanneet?

Ahaa! Jopa Sirkka hoksasi. Hän oli saanut viime jou-
luksi täti Mehtoselta hienon hajuvesipullon, jonka paperi-
kuoressa oli seisonut tuo lause.

— Johan minä sanoin, että Sirkalla on parhaat edelly-
tykset tuon sanan käsittämiseen.

— No mitä se sitten on? kysyi Pekka jurosti. —
Minä en ymmärrä muuta kuin »hik! hik!» ja silloin on
ihmisellä hikka.

— Se merkitsee suomeksi »tapa» eli »muoti».

— Jaa . . . hikkako?

— Sinä pönteri! Eipäs kuin »chic».

No olkoon! Ei Pekka Kettunen sellaisesta välittänyt.
Hänellä oli nälkä.

¹ Ei kurkistella alas!

² Pariisin muoti.

— Näettekö tuota punaista pistettä tuolla tunturin juurella? kysyi Kalle.

Kyllähän se nähtiin. Mitäs siitä sitten?

— No siellä lähtee nälkä.

— Ahaa, Laupiaisen emännällä on maailman parasta viiliä! huudahti Pekka ja kompuroi toisten jäljessä tunturia alas.

*

*

*

Runsaan tunnin matkan jälkeen saapuikin komppiamme uudistalon pihalle. Sen oli rakentanut muuan Savosta muuttanut kulkumies maantien toivossa, niin kuin hän itse sanoi. Hän oli väittänyt, että Iijärvelläkin vielä rakennettaisiin maantie, ja se tulisi kulkemaan juuri postipolun suuntaa, tunturin matalimman kohdan yli. Silloin hänen mökkinsä joutuisi ihan tien laitaan, ja hän etuilisi itselleen kievarin sekä löisi rahaa kuin roskaa. Miestä kiusoiteltiin tämän tulevaisuususkon vuoksi, mutta Laupiaisen isäntä virkkoi:

— Kun kerran Soasjoelle ovat kruununtien kiskoneet, kiskovat vielä tännekin. Ja silloin minä olen voittanut.

Hän oli sanonut sen vallesmannillekin.

Oli miten oli, joka tapauksessa oli Laupiaisen Ollin mökistä tullut kievari jo ennen maantien tuloa. Jokainen matkustaja poikkesi taloon, joka olikin kuin kosteikko keskellä erämaata. Tunturille nousu oli siksi rasittava, että paraskin urheilija poikkesi Ollin pirttiin levähtämään ja kahvittelemaan. Ja Olli-isäntä keri penit pois kulkijoilta. Tulevaisuuden mies se Olli Laupiaisen.

Ollin mökkiin poikkесivat siis retkeläisemmekin. Pihalla heloitti jo tuore nurmen alku, ja navetasta kuului lehmän mölähtely. Eikö Olli ollut vielä laskenutkaan karjaansa ulos?

— Päivää! hikkaisi Pekka heti ovessa.

— Sus siunatkoon! säikähti Leena, Ollin vaimo ja riensi katonorresta riippuvaa pärekoppaa liekuttamaan.
— Ihan minä säikähdin.

Olli itse seisoi pirtin perällä piironkinsa edessä. Sitä sanottiin kylän kesken »pankiksi», ja silloin kuin Ollilla oli silmälasit nenällä, tiettiin hänen hoitavan pankkiasioita.

— Jaaha! Kettusen komppania! Se on sitten lehmien uloslaskuaika.

Olli Laupiainen nauroi veitikkamaisesti. Hän oli tunnettu leikilliseksi mieheksi, jonka huulilta sinkosivat sukkeluudet ihan itsestään.

— Ja röökynöitä matkassa. Niinhän ne herrat kulkevat.

Pikku Sirkkaa hävetti. Tämä vasta taisi ollakin maja-paikka. Ja pojat kun olivat tätä kiittäneet.

— Liekutahan, Olli, lasta. Minä käväisen navetassa laittamassa »Tanstokalle» hauteen. Se kuuluu mölähtelevän siellä.

Olli iski silmää Olalle. Tällä tavalla hän koetti tasoittaa sitä jyrkkää laskua, jonka hän mielestään nyt oli tehnyt — piirongin äärestä kehdon laitaan — »pankkihomista» lapsenpiian tehtäviin. Hän laski silmälasinsa pöydälle ja rupesi juttelemaan retkeläisten kanssa.

— Vai sitä tullaan taas. Ja hyvinkö on jaksettu?

Hyvinhän he olivat jaksaneet. Pikku Sirkkaa vain kävi hiukan sääli, kun hän tahtoi uupua.

— En minä ole uupunut. Pojat puhuvat omiaan.

— Se on oikein! Kyllä noin iso ihminen jo hyvin jaksaa. Niinhän sillä on puukko vyöllä kuin aikamiehellä.

Sirkka pyörähti navettaan emännän luo. Häntä huvitti erikoisesti tutkia talojen lehmiiä, tiedustella varsinkin niiden nimiä. Täällä päin oli kaikilla lehmillä hyvin omituiset nimet. Hänellä oli jo pitkä kokoelma niitä muistissaan. Paitsi »Äpyleitä», »Helunoita» ja »Ruusunpuppua» oli joukossa sellaisia kuin »Vakkerkukka», »Prinsessa», »Keisarinna» ja »Kullanmuru». Mutta paras hänestä sittenkin oli »Tanstokka», jonka nimen hän nyt oli ensi kerran kuullut.

— Eikö teidän lehmiiä ole vielä laskettu laitumelle? kysäisi Pekka, jota myös kaikki kotieläimiä koskevat asiat erikoisesti kiinnostivat.

— Ei ole, mutta tänä päivänä päästetään, nauroi Olli.

— Miksi juuri tänään?

— No johan minä sanoin, että kun »Kettusen komppania» saapuu, on se merkinä siitä, että kesä on tullut.

Olli se osasi. Pekka katseli häntä kulmat rypyssä. Hän ei pitänyt savolaisista, vaikka oma isä oli sieltä syntynyt. Hän itse lukeutui pohjalaisiin tai paremmin lappalaisiin.

— Onko paljon käynyt matkustavaisia? tiedusteli Ola, joka tiesi, että Olli piti päiväkirjaa. Hän halusi jo käydä kievarista, vaikk'ei hänellä mitään kievarinpito-oikeuksia ollutkaan.

— Onhan niitä kulkenut... herraa jos narriakin. Tuolla se on päiväkirja piirongilla.

Olli heitti päiväkirjan Olalle, joka ryhtyi sitä selailemaan. Hänestä oli erikoinen nautinto tutkia majatalojen päiväkirjoja. Niissä vilisi ohitse elämän virta, joka sykähteli milloin kovemmin, milloin hiljemmin. Ja luonteesta sekä maailmankatsomuksesta jätti yksi ja toinen matkustaja näihin päiväkirjamerkintöihin aina jonkin merkin jäljelle.

Niinpä oli nytkin. »Er. Arv. Björkman» kulkenut »suksilla Tornioista Norjaan». Se ei ollut ollutkaan mikään mammanpoika. »Olli Olematon» oli matkannut »kaikkein maailmaan». »Alfr. A. Gustafsson» oli varmaankin ollut Olli Laupiaisien taloon erityisesti tyytyväinen, koskapa oli merkinnyt nimensä perään: »Mången tack!» »E. Aminoffin» matkareitti oli ollut »Åbo-Vadsö». Ja Iijärven vanha setä, metsänhoitaja M. W. Thuneberg oli kulkenut »Suomesta Thuleen.»

— Jaa . . . se on vanha setä Thuneberg'kin ollut pitkästä aikaa alhaalla, sanoi Ola, jolle kyllä oli kotoa kirjoitettu tästä matkasta.

— Kävihän se ukko, missä saakka lie käynytkin. Kolmeenkymmeneen vuoteen ei sanonut liikkuneensa, kertoi Olli. — Tässä oli yötä menen tullen ja paljon oli kertomista, varsinkin paluumatkalla. Kuivaksi paikaksi killasi sitä Helsinkiä. Niin sanoi ihmisten siellä elävän kuin muurahaispesässä.

Thule oli Iijärvellä, puolen penikulman päässä Olan kotoa. Siellä käytiin usein kylässä, ja talo olikin hyvin tunnettu vieraanvaraisuudestaan. Siellä ruokittiin sekä jätkä että virkamies. Kaikille oltiin yhtä ystävällisiä, ja lukemattomia matkustajia oli Thulen setä pitkän Lapissa oloaikansa kuluessa holhonnut.

Vanha metsänhoitaja oli yleisesti rakastettu. Hän oli tunnettu suuresta anteliaisuudestaan. Palkkansa hän jakoi seurakunnan köyhille, eikä hänellä juuri koskaan ollut itsellään rahaa. Mutta hänellä olikin vapaa »ylöspito» joka paikassa, missä vain sattui liikkumaan. Ja hän kulkikin kuin keisari alamaistensa keskellä.

— Onpa yksi engelsmannikin taas ollut liikkeellä.

Ola luki nimiä päiväkirjasta: »A. H. Bromby, Finsbury Circus Building London E. 7.»

— Aina niitä niitäkin maleksii. Ne ovat omituista kansaa. Muut ihmiset ovat niille kuin paljasta ilmaa. Ne eivät näytä näkevän eivätkä huomaavan mitään. Tämäkin istui tuossa penkillä lasin alla, pitkän tovin piippuansa poltellen ja tuijotti peräikkunasta ulos. Oppaansa kanssa vain haasteli jonkin sanan. Ja kummaa se on se engelskan kielikin. Niin tuntuu meikäläisestä, kuin olisi puhujalla koko ajan kuuma peruna suussa. Liekö tuo Jumalan luoma koko kieli?

— Kukapas sen muu olisi luonut.

— Minä en ainakaan pidä engelsmanneista! huudahti Ola ja heitti päiväkirjan piirongille.

Mutta Kalle puolusteli heitä. Hänen isänsä, joka papiston matkastipendillä oli opiskellut Englannissa, antoi heistä mitä parhaimman todistuksen. Vierasaraisempia ja ystävällisempiä ihmisiä sai hakea. Vain ulkomailla liikkeessaan muuttui englantilainen suljetuksi ja jäykäksi. Ja se kai johtui siitä, että hän tunsi joutu-neensa vieraalle pohjalle ja pelkäsi loukkaavansa toisten tapoja.

— Niin kai se on, innostui Olli. — Jos tuota nyt meikäläinen lapinjussi lähtee vaikka Ouluun, niin ymmälle

joutuu ensi päivänä. Minä eksyin kerran siellä, eikä autanut muu kuin ruveta huutamaan.

— No mitenkä sitten kävi?

— Poliisi juoksi luo ja kysyi: »Mikä hätänä?» Minä toimitin, ettei vielä hätää ole, mutta se voipi tulla, jos ei kortteeri löydy. »No miksikä huudat?» tiukkasi sapeliniekkä. »No ka, kun siten paraiten herättää huomiota! Ette tekään olisi tullut minun luokseni, jollen olisi huutanut.» Poliisilla ei ollut mitään sanomista, neuvoihan vain minulle »vartteerin», joka ei ollutkaan varsin kaukana.

Olli nauroi veitikkamaisesti ja liekutti kiivaasti kehoa, josta kuului pientä kitinää.

— Tuota ei teillä ollut viime vuonna, huomautti Kalle.

— Ka ei... miten lie haikara erehtynyt tänne ja tipautti tämän uuninpiipusta sisään.

Laupiaisen Olli naureskeli ja iski silmää Olalle. Hän oli toista kertaa naimisissa; ensimmäisen vaimon lapset olivat jo kaikki aikuisia ja hajaantuneet ympäri maailmaa.

Pekka silmäsi Ollia halveksivasti. Mokomakin savolainen, syötti heille pajuköyttä... aikamiehille! Eivät ne lapset sillä tavalla maailmaan tulleet. Kyllä hän sen tiesi.

Nyt rynnisti Sirkka sisään ja huusi heti ovelta:

— Siellä on sitten vasta kaunis vasikka! En ole koskaan nähnyt.

— Mikset sanonut ennemmin?

Pekka seisoi lattialla lakki kourassa.

— Enhän minäkään ennemmin tiennyt, puolusteli Sirkka.

— Mennään katsomaan!

Lapset työntyivät uudelleen pihalle ja olivat mensesään kaataa nurin emännän, joka täysinäinen maitokiulu kädessä tuli pirttiin.

— Sus siunatkoon noita lapsia! Ei uskoisi, että ovat marssineet satoja kilometrejä!

— Jaa . . . teillä on tainnut lehmä poikia? kysyi Kalle.

— Poikihan se »Tanstokka» riepu. Toissapäivänä juuri. Satuittekin parhaaseen aikaan. Saatte uunijuustoa illalliseksi. Kai te olette yötä talossa?

Ola arveli, että olisi parasta jatkaa vielä matkaa Laitiseen ja ehkäpä Iijärven rantaan. Olisihan silloin tämä jalkamatka ainakin hänen osalleen lopussa.

— Mutta ei sieltä lähde postikaan ennen kuin ylihuomenna, tiesi Olli.

Se oli totta. Soasjoen postimies oli heidän jäljessään. Oli lähtenyt kolme päivää myöhemmin Soasjoen kirkolta.

— Ka, kun ette malttaneet odottaa häntä?

— Ei maltettu.

— Eihän tämä ole enää se posti, muisti Olli. — Sehän meni jo viime viikolla. Te olette viipyneet matkalla kauan.

— Ei ole viitsitty pitää kiirettä, kun ovat pieniä nuo toiset vielä.

— Kuuluuko Laitiseen mitään uutta?

— Eipä sinne erikoista. Laitisen Aleksi löysi vain viime viikolla hukanpesän ja sai kolme elävää pentua.

Kalle Kettunen vihelsi. Sepä oli uutinen! Sitä ei saanut kertoa Pekalle, jos mieli talossa yötä olla.

— Emmeköhän sentään lähde? Yöksi me ehdimme perille, ehdotti Ola.

— Pelkään, ettei pikku Sirkka jaksa, huokasi Kalle.

— No jäädään sitten, mutta muistakin, Olli, ettet hiisku Pekalle mitään sudenpennuista. Silloin ei auta muu kuin taipaleelle.

Olli nauroi.

— Kyllä se minun takanani pysyy, kunhan ette vain itse päästätä.

Oli siis sovittu, että lapset yöpyisivät taloon. Ilta-päivä kului pakistessa. Syötiin uunijuustoa ja tuoretta ohrarieskaa viilin kanssa. Retkeläisillä oli oikeat ma-kean leivän päivät. Hyvissä ajoin laittauduttiin levolle.

Mutta illalla, juuri kuin lapset olivat ojentautuneet tuoksuville heinävuoteilleen, hiiviskeli Laupiaisien Olli Pekan päänpuolessa ja näytti kuiskuttelevan tälle jota-kin. Kalle hörästi korviaan.

— Mitä? kuuli hän Pekan kuiskaavan.

— Laitisen Aleksin on löytänyt hukanpentuja.

Pekan kurkusta pääsi ujellus, joka muistutti jänistä ajavan jahtikoiran ulinaa.

— Eikö Olli muistanutkaan — —?

Olli käpsehti sänkyynsä ja hiljaisessa tuvassa kuului hänen pidätetty naurunsa.

Senkin savolainen — —!

Kalle oli pahalla päällä.

— Kalle! kuului lattialta.

Tämä oli nukkuvinaan.

— Kalle! uudistui taas.

— No mitä?

— Laitisen Aleksin on löytänyt hukanpentuja. Eikö lähdetä?

— Vaikka olisi löytänyt kameelikurkia, ei nyt lähdetä mihinkään!

— U-ju juu! kuului Pekan puoleksi tyytymätön, puoleksi onnellinen ujellus.

— Nyt nukutaan, komensi Kalle. — Kuulethan, että Ola ja Sirkka jo kuorsaavat.

— U-ju-ju-juu! pani Pekka ja käänsi rauhattomana kylkeään.

Senkin savolainen!

KAHDEKSAS LUKU.

Valoisa kesäyö oli kulunut kutakuinkin hyvin, vaikka Pekka olikin heittelehtinyt vuoteellaan koko yön. Hän oli nukkunut levottomasti, nähnyt unta susista ja sudenpennuista. Ola valitti, että hänellä oli vissit ruumiinosat aivan hellinä, kun Pekka oli koko yön potkinut häntä.

— Se on kaikki Ollin syytä, joka ei malttanut olla ilmaisematta salaisuutta, puheli Kalle kenkiessään.

— Onkos sinulla, Olli, tuoreita kenkäheiniä, kysyi Ola. — Nämä entiset ovat käyneet niin runsuiksi, ettei näillä enää marssi kilometriäkään.

— Noudapas, Leena, navetanladosta pari kenkäheinäkimpua pojille, kehoitti Olli, joka naureskeli Pekan touhulle. Tämä ei suostunut enää riisumaan kenkiään. Hän oli tukkinut entiset heinäruuput jalkineihinsa, kiinnittämättä niihin sen suurempaa huomiota.

— Heinitettävä on sinunkin uudelleen kenkäsi. Et sinä noilla äskeisillä rupuilla pitkällekään potki.

Pojat olivat pari päivää sitten vaihtaneet sukat heiniin. Niin oli heidän mielestään helpompi kävellä.

Mutta Pekka vakuutti kulkevansa vaikka avojaloin, kunhan vain ehdittäisiin hyvissä ajoin Laitiseen.

— Jaa — sanoi Laupiaisen Olli, kun hänen vaimonsa oli tuonut uusia kenkäheiniä, — milloinkahan sieltä Iijärveltä tahi Uujoelta tulee pappi alaspäin. Olisi tuo tyttö ristittävä?

Sitä eivät pojat tienneet. Kettusen poikain isä hyvin luultavasti matkustaisi syksyllä Norjan kautta tuomaan Sirkkaa kouluun. Mutta Iijärven pappi saattaisi hyvinkin kulkea.

— Mitäs se kulkisi . . . kesällä ainakaan. Se on tullut niin lihavaksi, ettei pääse paikaltaan päkähtämään. Saarnatuoliin juuri jaksanee kiivetä.

Olli kynsi korvallistaan ja oli olevinaan kärsimätön.

— Et sinä, Kalle, ole vielä niin pitkälle lukenut, että saattaisit tuon lapsen kastaa? kysyi hän sitten, teeskennellen viatonta naamaa. Mutta hänellä oli veitikka silmänurkassa.

Kalle heinitti kenkiään eikä ollut kuulevinaan. Ola pukkasi häntä kylkeen.

— Niin mitä se savolainen sanoo?

— Kato, kato, kun on olevinaan. Vai »savolainen».

— Niin, että mitä se Olli . . .?

— Sitä, että kastaisit tuon mukulan ennen lähtöäsi.

— Kyllähän minä muuten, mutta jäivät liperit kaupunkiin, tuumi Kalle vakavana.

— Ka, tehdään tuohesta miehelle papinkaulus, huudahti Olli ja kapsahti keskelle lattiaa seisomaan. — Niin teki ennen Taivalkosken pappikin, kun sattuivat oikeat jäämään kotia.

Olli Laupiainen oli sellainen lystikäs tomahtelija. Hänen tempuilleen oli pakko nauraa. Nytkin hän oli niin veikeän näköinen kuin kettu, joka katselee liesustaan.

Kalle huomautti siitä Ollille, mutta tämäpä vastata näpsähytti:

— Kettunenpa sen paremmin tietää.

— Ole tuossa nyt joutavoimatta! toruskeli emäntä, joka laittoi lapsille aamiaista.

— Ka, ollaan, ollaan, koska kerran emäntä käskee, virkkoi Olli ja rupesi puhdistamaan piippuaan.

Retkeläiset aterioivat ja olivat valmit jatkamaan matkaansa. Laupiaisien Olli ei suostunut ottamaan maksua, vaikka sitä hänelle tarjottiin.

— Eihän toki oman puolen ihmisiltä, eihän toki. Menkää rauhassa vain ja poiketkaa taloon kulkiessanne.

Ja veräjälle saakka hyvästellen saatteli Olli emäntineen retkeläisiä.

Matka sujui taas reippaasti. Pekka, joka tavallisesti asteli viimeisenä, oli nyt asettunut etupäähän. Hän harppasi sellaista vauhtia, että toisten oli vaikea pysytellä perässä.

— Onpa Pekan sääret nyt venyneet, huomautti Kalle Olalle, joka virkkoi:

— Mutta se se pettymys olisi, jos ei Aleksilla olisi-kaan pentuja enää.

Kallen mieleen iski epäily. Mitä, jos Laupiaisien Olli olisikin valehdellut! Ei niistä savolaisista koskaan voinut mennä takuuseen.

Mutta totta oli Olli puhunut. Saavuttuaan puolen päivän korvissa Laitisen kylään he menivät suoraan Aleksin pirttiin, ja Pekka ei kerennyt kunnolla päivää sanomaan, kun jo tiedusteli hukanpentuja.

— Onhan niitä kolme kappaletta, puheli Aleks, joka istui pirtin perällä kirvesvartta vuoleskellen. — Tuolla ovat vasussa takan kupeella.

Pojat riensivät sinne oikopäätä. Ja aivan oikein. Siellä ryömi kopassa kolme vaaleanharmaata karva-

Ja aivan oikein. Siellä ryömi kopassa kolme vaaleanharmaata karvakerää.

kerää, joille juuri oli puhjennut silmät. Ne vikisivät ja nuuskivat vasun reunoja, ja yksi rupesi heti imemään Pekan sormeaa ahnaasti ja halukkaasti.

— Mistä te nämä löysitte? kysyi Kalle.

— Tuolta Raututunturista, muutamasta kallion kolosta. Emä ei ollut kotona; oli nähtävästi ruokaa etsimässä. Mutta pian se ilmestyi paikalle, ja minulla oli täysi työ päästä siitä eroon.

— Eikö teillä ollut pyssyä?

— Oli kyllä, mutta ei sattunut haulikkoon kuin yksi

panos, ja sen minä laskin sille päin kuonoa. Mutta haavoitettunakin se seurasi minua kilometrimääriä, kunnes Laupiaisien lähistöllä jäi jälkeen. Seuraavana päivänä minä yritin sitä ajattaa, mutta peto oli painunut Saari-
selkään. Liian heikko panos.

Olipa se seikkailu! Kalle tiedusteli, mitä Alekski aikoi noilla pennuilla tehdä.

— Mitäpä noilla . . . se kun nitistää hengiltä ja käy nimismieheltä katin perimässä.

— Antakaa minulle yksi! huudahti Pekka. — Minä vien sen kotia ja kasvatan. Se kesyyttyy kuulemma niinkuin koira.

Alekski naurahti.

— Kohtuudella sen saat. Mutta miten sinä sitä kuljetat?

— Eikö teillä ole vanhaa kallokasta? Siinä olisi hyvä kantaa.

Löytyihän talosta aina sellainen. Pekka pani pennun kallokaaseen ja ripusti sen selkäänsä. Sudenpentu vikisi ja vaikeroi. Mutta pian se tottui uuteen asuntoonsa.

— Sille pitää syöttää vain maitoa. Se on niin pieni vielä, ettei osaa muuta syödä. Minä olen niitä tällaisella vehkeellä elättänyt.

Alekski näytti tavallista tuttipulloa.

— Eivätkö ne osaa vielä lakkia?

— En tiedä . . . en ole koettanut. Mutta pian se saadaan nähdä.

Pekan elätti nostettiin lattialle ja asetettiin maitovatinokan eteen. Se nuuski sitä aikansa, mutta sitten rupesi pikku kieli lippasemaan, ja pentu lakki aivan kuin koira.

— Hyvä tulee! huudahti Pekka. — Minä jo ajattelin, että pitäisi ostaa Iijärven apteekista tutti ja ruveta sitä imettämään.

Pojat eivät malttaneet viipyä talossa, vaikka emäntä tarjoutui kahvia keittämään. He aikoivat painaa yhtä menoa Iijärven rantaan, jonne oli enää vajaa penikulma.

— Mutta jaksako Sirkka? kysyi Pekka.

— Jaksan minä siinä missä sinäkin, vastasi Sirkka, joka kyllä olisi mielellään jäänyt, mutta ei kehdannut sanoa.

Lähdettiin siis. Matkalla mietittiin ahkerasti, mikä hukanpennulle annettaisiin nimeksi. Kalle, joka harasti klassillisuutta, ehdotti »Romulusta», mutta se ei Pekkaa tyydyttänyt.

— No pane sitten »Jugurtha».

— Se sopii paremmin pässille.

— Mitä arveltaisiin »Odysseystä»?

— Joo... Otusseon, innostui Pekka. — Pannaan se.

— Sehän sopiikin. *Otus-se-on*. Sillä otushan se on susikin.

Mutta kun Pekka huomasi, että hänestä tehtiin pilkkaa, ei hän hyväksynyt »Odysseystäkään».

— Uju-juu! kuului samassa kalloksaasta, ja pojat heristivät korviaan.

— Minusta tuntuu, että se itse haluaa lausua mieli-piteensä nimenannosta, nauroi Ola. — Pannaan »Uju».

— Kas... sehän sopii. Ja sitäpaitsi Pekkakin sitä nimeä tapaili eilen illalla nukkuessaan.

Mutta Pekka suuttui. Mokomatkin... kiusasivat häntä nyt, kun hän tunsu itsensä niin onnelliseksi. Ei, hän mieltisi itse nimeä hoidokilleen.

— No, mieti sitten. Onhan tässä Uujoelle talsittaessa vielä aikaa.

Kesä oli tännekin jo ehtinyt. Se oli melkein edellä Maanselän tuonpuoleisten seutujen kesästä. Täällä olivat koivut jo puolilehdessä, kun ne vielä esim. Soasjoella olivat olleet vasta hiirenkorvalla. Mutta sääski ei ollut vielä tullut. Se tulikin tavallisesti vasta juhannuksen aikaan. Lintuja sitä vastoin näkyi paljon. Täällä olikin oikea siivekkäiden maailma. Läheisellä suolla päästeli kurki kovia, rämäjäviä ääniä, jotka muistuttivat metalliastioiden helinää. Jossakin pensaikossa lauleli peippo.

Kalle pysähtyi kuuntelemaan. Hän laski: yksi, kaksi, kolme, neljä.

— Neljä peipposta yht'aikaa. Hän kuunteli vielä hetkisen ja osoitti sitten oikealle.

— Ja tuolla laulaa viides . . . ei, siellä on kaksi. Kuusi peipposta yht'aikaa.

Kallella oli erikoinen taito erottaa linnut niiden laulusta. Hän selitti toisille, milloin mikin metsän laulaja oli äänessä. Niin saivat toiset kuulla punasiipirastaan, sinirintasatakielen ja monen muun linnun äänet. Olasta oli melko vaikea erottaa niitä toisistaan, sillä hän ei ollut harjoittanut korvaansa. Mutta Kallen avulla hän kuitenkin oppi paljon tällä matkalla.

— Kuulkaapas tuotakin, sanoi Kalle ja pysähtyi. — Kuuletteko?

Toiset kuuntelivat ja erottivat valittavan »fyy-id, fyy-id», jota yht'äkkiä seurasi maiskuttava »tseh-tseh-tseh!»

— Mikä se on?

— Se on leppälintu. Se on nähnyt meidät ja varoittaa toisia. Se on tavattoman arka lintu. Odottakaapas —.

Kalle katseli eteensä ja osoitti koivunlatvaan.

— Tuolla se istuu, ja sen laulu johtui siitä, että se näki meidät tai kuuli puheemme. Kuulkaapas . . . taas . . . fyy-id! fyy-id! . . . tseh-tseh-tseh!

Leppälintu oli Pekallekin tuttu, vaikk'ei hän ollut ennen tiennyt, että juuri tuo ääni oli sen varoitusmerkki. Pikku Sirkkakin muisti sen usein nähneensä Uujoen pappilan puutarhassa. Pieni punapyrstöinen lintu, joka heilui ja viiputteli — aivan kuin olisi ollut höyhen vain.

Kalle kertoi leppälinnusta ja sen elintavoista. Hän oli monesti löytänyt sen pesän, mutta siitä oli aina se ikävä seuraus, että emo hylkäsi sen. Se lauloi melkein koko kesän, välistä vielä elokuussakin. Mutta kesäkuussa oli sen paras laulu aika. Naaras ja poikaset muuttivat etelään vähän aikaisemmin kuin uros. Se jäi vielä joksikin aikaa, sitten sekin hävisi.

— Minne asti ne muuttavat? kysyi Sirkka.

— Eivätköhän mahtane mennä aina Afrikkaan saakka.

— Voi, niillä on paljon pitempi kotimatka kuin meillä!

— Mutta niillä on paremmat kulkuneuvotkin.

Niin — se oli totta. Sirkka ajatteli, että jos ihmiselläkin olisi siivet, ei olisi mikään vaikeus koulun loputtua lentää yks' kaks' Uujoelle. Yksi hurahdus, ja hän istuisi pappilan harjalla tai kirkontornin huipussa ja huutelisi sieltä isälle ja äidille terveisiä. Mutta ei oltu ihmiselle siipiä annettu täällä. Siellä toisessa maailmassa hän vasta ne saisi, jos oli totta, että ihminen muuttui kuolemansa jälkeen enkeliksi. Ja miksei se olisi totta. Pikku lapset ainakin saivat siivet, siitä oli Sirkka ihan vakuutettu.

Niin — oli täällä lintuja ja lintujen laulua — oli! Se oli sellainen konsertti, jota eivät mitkään soittokoneet olisi kyenneet saamaan aikaan. Lampien, »lompoloiden» rannoilla polskuttelivat ja räpistelivät kahlaajat; siellä oli kuovia, vikloja, tokkimuksia ja rantasipiä. Hanhia lensi heidän ylitseen. Ilma vain havisi, kun ne suuressa parvessa, siipiään raskaasti lyöden, porhalsivat yli. Koko seutu oli täynnä ääntä, metsä, suot ja tunturinrinteet.

— Kopek! kopek! kopek! kuului yht'äkkiä heidän edestään, ja pari riekkoa lensi koivikosta, vaaran kupeelta ja laskeutui sitten maahan. Ne olivat vielä osaksi valkeita, mutta huomasi, että ruskea väri vei voiton. Kesä oli tullut.

— Se on tyhmä lintu, sanoi Ola. Sumuisella säällä saa niitä naksuttaa yhden toisensa jälkeen, eivätkä ne tee muuta kuin lennähtävät muutaman askelen ja laskevat kopekoitaan.

— Lappalaisten onneksi, virkkoi Kalle. — Jos se olisi arka, niin mistähän rahaa saataisiin. Riekkomaat ovat lappalaisen kultakaivos.

— Niinpä niin. Vähänpä sitä on muuten täällä, vaikka joka kesä yritetäänkin.

He lähestyivät nyt niitä seutuja, joista todellakin huuhdottiin kultaa. Oli Olakin muutamana kesänä käynyt kullan »vaskuussa», mutta paljoa hän ei ollut saanut. Puolikymmentä neulannupin kokoista rietta vain.

— Mutta siitä huolimatta jättävät monet iijärveläiset talonsa ja peltonsa ja lähtevät Kultalaan.

— Ihminen on ahne. Kullanhimo . . .

— Mutta — minusta olisi parasta, jos tyydyttäisiin vain siihen, mitä luonto mielellään antaa, lausui Kalle.

— Silloin tultaisiin hyvin toimeen ja elettäisiin tyytyväisinä. Meillä on Uujoessa lohিপato, mutta se onkin oikea kultakaivos. Saamme välistä viisi, kuusi lohta päivässä.

— Kyllä kai isä on sen laittanut jo kuntoon? kysyi Sirkka silmät loistaen.

— On tietysti. Heti jäänlähdön jälkeenhän pato rakennetaan, selitti Pekka.

— Ja sitten nämä Lapin kehutut kultalöydöt houkuttelevat tänne kaikenlaisia kulkureita, jotka turmelevat seudun ja jättävät ruman jäljen. Se on jo Rantakylässäkin saatu nähdä, puhui innostuneena Kalle, joka sydämestään harrasti kotimaakuntansa parasta.

— Hei jänis! huusi Pekka, joka oli pysähtynyt.

— Siellä viiletti tosiaankin jänöjussi polkua eteenpäin ja katosi harjun taa. Se tempasi Kallen ja Olankin äskeisistä mietteistä. Viimeksimainittu lausui:

— Kohta aukenee eteemme Iijärven ranta.

Ola olikin oikeassa. Puolen tunnin kuluttua rupesivat ensimmäiset Rantakylän talot näkymään. Retkeläiset laskeutuivat joen rantaan. Siitä oli mentävä venheellä yli.

He soittivat lautturia, joka hetken päästä ilmestyikin mökkinsä edustalle.

— Tulkaa noutamaan yli! huusivat pojat kuorossa.

Hetken kuluttua oli lautturin lasten puoleisella rannalla. Hän muhoili ystävällisesti.

— Päivää! Minä luulin, että se oli posti.

— Eikö posti ole vielä tullut?

— Ei, mutta pitäisi piakkoin tulla. Ettekö ole nähneet taipaleella?

— Emme. Me poikkesimme Laitiin ja viivyimme siellä kappaleen aikaa.

- Sitten on vielä jäljessä.
- Jokos Lesken-Matti on tullut kirkolta?
- On jo aikoja. Siellä odottelee kievarin pirtissä päästäkseen illalla palaamaan.

Lesken-Matti oli kirkonkylän postimies. Pojat olivat ennenkin kulkeneet hänen venheessään. Matti oli hiukan yksinkertainen, mutta muuten siivo ja hyvä mies.

— Mikäs sillä nuorella herralla on kallokaassa? kysyi lautturi Pekalta. Pekka punastui, kun häntä kutsuttiin »nuoreksi herraksi». Hän vastasi:

- En minä ole mikään »nuori herra».
- Ei — sen nimi on »Hukka-Pekka», sillä sillä on sudenpentu selässä.
- Yhyy! pääsi lautturilta. — Kotiako aiot kuljettaa?
- Sinnepä sinne.
- Ei noita mokomia kannattaisi elättää. Kurikalla otsaan vain. Ilmankin syövät poroja tuhottomasti. Mutta Pekka puolusteli elättiään.
- Tämä ei ainakaan tule syömään yhtään poroa. Siitä tulee kesy kuin koirasta.

Lautturi maksettiin, ja peräkanaa astelivat retkeläiset joen törmää ylös kievaria kohti.

YHDEKSÄS LUKU.

Posti saapui, ja iltamyöhällä lähtivät retkeläiset kirkonkylää kohti. He olivat nyt olleet matkalla kolme-toista päivää ja patikoineet kaksisataa kilometriä Soasjoelta lähtien — lukuunottamatta sitä taivalta, jonka Almasuvannon isäntä oli heitä venheellä saattanut. Järvi-matkaa oli viisi ja puoli penikulmaa, ja se kuljettiin tavallisesti yhdessä yössä.

Somalta tuntui pitkästä aikaa saada liukua venheessä, jota myötätuuli kuljetti hyvää vauhtia. Lesken-Matti istui perässä ja hoiti purjetta. Tällä reitillä oli tavallisesti aina myötäinen alkumatkasta — lähtipä kummasta päästä järveä tahansa — ja lopussa vastatuuli. Niin oli nytkin hyvänlainen myötäinen, mutta Lesken-Matti pelkäsi, että puolivälistä kiskottaisi ankarasti. Ola ja Kalle lupasivat silloin avustaa häntä soudussa.

Tämä oli nyt se kuuluisa Iijärvi, jonka saaria ei ollut kukaan lukenut eikä syvyyttä mitannut. Rannat olivat kallioiset ja vesi kuultavan kirkasta. Monen syllän syvyydeltä erotti selvästi pohjan.

Saaret kasvoivat metsää. Niitä oli vähä väliä, suurempia ja pienempiä, asumattomia melkein kaikki. Muutamat kohosivat melkein äkkijyrkinä vedenpinnasta, muistuttaen siten suurta laivaa, joka keula tuulta vasten halkoo veden pintaa. Iijärvessä olikin selkiä, joita saattoi verrata merenulappaan. Toista laitaa ei erottanut, vaikka olisi kuinka katsettaan teroittanut, ja sieltä

puhalsi voimakas vihuri, joka sai pienen venheen ankarasti keikkumaan. Mutta Lesken-Matti oli taitava perämies, joka varmallalla kädellä ohjasi pienen purtensa hyrskyjen halki. Pikku Sirkkaa pakkasivat pelottamaan nuo korkeat, vaahtopäälaineet, jotka vyöryivät venheen kupeella. Toisinaan näytti siltä, kuin olisivat ne suoraa päätä rynnänneet venheen sisään. Mutta lähellä reunaa ne ikäänkuin nöyrytyivät, hävisivät mataliksi ja kuin anteeksipyytäen ylpeyttään livahtivat pakoon venheen alitse. Se riippui taitavasta ohjauksesta.

Sirkka makasi postipussien välissä ja siirsi katseensa taivaalle. Se oli harmaassa pilvessä. Pilvet lensivät tietänsä hajanaisina, repaleisina kuin rauhattoman ihmisen mietteet. Alempana olevat kiitivät eteenpäin nopeaan, paljastaen toisinaan jostakin aukostaan näkyviin ylemmät pilvikerrokset, jotka purjehtivat tietään hitaammin ja juhlallisemmin. Niiden ylimpiä reunoja valaisi kellervä hohde. Aurinko oli niiden takana.

— Kylläpä tuli ryöttä ilma, lausui Lesken-Matti, katsellen purjeen alitse eteensä. — Saa nähdä, onko meidän yövyttävä välille ja odotettava tuulen tyyntymistä. Hautasaaren kohdalle se aina kulkee, mutta sitten tuleekin melkein suora vastainen.

Olisipa se yöpymispaikka — Hautasaari. Sirkka oli kuullut, että saarella oli vanha lappalaisten hautausmaa, ja että paikalla kummitteli.

— Emme kai me Hautasaaren yövy? kysyi hän arasti.

— Niin jos ei päästä eteenpäin, on yövyttävä. Mitäs siinä?

— Huh! — Hautasaaren! Eikö siellä kummittele?

— Mitä tehnee . . . mutta ei ne kummitukset meille mitään mahda . . . kruunun postille.

— Ei niitä kummituksia ole olemassakaan, huomautti Ola.

Lesken-Matti ei vastannut mitään, hän ei ruvennut asiasta väittelemään, sillä paikkakuntalaisten tapaan oli hänkin taikauskoinen, vaikk'ei kehdannutkaan sitä näyttää.

Vaiettiin taas ja kuunneltiin tuulen laulua. Vene natisi liitoksissaan ja kulki eteenpäin tasaisin työnnähdyksin. Se oli pitkittäin keinumista, joka tuntui mukavalta. Pekka oli nukahtanut keulaan, kallokas vieressään. Sen suusta näkyi toisinaan pieni karvainen kuono, joka uteliaana nuuski ylöspäin. Silloin tällöin kuului sisältä heikkoa ujellusta. Sudenpentu ei näyttänyt nauttivan vesimatkasta.

Oli jo yli puolen yön, kun postivenhe hyvää vauhtia porhalsi salmeen, jonka toisesta päästä sukelsi näkyviin korkea petäjikköä kasvava matalarantainen saari. Sirkka muisti nähneensä erään maalauksen, joka kuvasi kuoleman saarta. Se oli erehdyttävästi tämän kaltainen. Hän arvasi sen Hautasaareksi.

— Hautasaari näkyy, huomautti samassa Kalle, aivan kuin olisi arvannut Sirkkan ajatukset.

Muutaman hetken kuluttua laskettiin rantaan. Lesken-Matti veti venheen hietikolle niin pitkälle kuin jaksoi ja rupesi kantamaan eväsreppuja maihin.

— Ainakin me tässä kahvistelemme, tuumi hän, katsellen ympärilleen ja samalla kaivaen takin povesta piippuvehkeitä esiin.

Pian leimusi iloinen nuotio saarella, vanhassa tulen-

pitopaikassa, ja kahvipannu killui männynnäreen nokassa tulella. Matti oli avannut laukkunsa ja ruvennut syömään.

— Eikö se ruoka maistukaan? kysyi hän hymyillen.

Eipä oikein tuntunut siltä. Oli syöty vahvasti kievaritalossa tuoretta kalakeittoa. Mutta jos aikansa kuluksi koettaisi pureskella.

Kallekin avasi reppunsa ja otti eväät esille. Samassa hän huomasi, ettei Pekka ollutkaan muassa.

— Anna pojan nukkua. Hyvää se sille tekee. Mutta sudenpentu pitää ottaa tänne. Muuten se voi karata, ja me olemme helisemässä.

Ola nouti kallokkiaan ja toi sen tulen ääreen. Pentu vikisi ja vaikeroi. Sillä oli ilmeisesti kylmä.

Kalle otti sen syliinsä ja lämmitti tulen hohteessa. Pentu killisteli pienillä, harmailla silmillään, ja tulen valo peloitti sitä. Se rupesi kaivautumaan Kallen poveen ja innokkaasti nuuskimaan ja etsimään.

— Silläkin taitaa olla nälkä.

Pojat söivät ja syöttivät pennunkin, joka pian nukahti kallokkaseensa. Mutta tulen voima yltyi vain. Petäjikkö ryskyi ja kohisi. Näytti tulevan yöksi oikea myrsky.

Lesken-Matti istui mietteissään ja tuijotti tuleen. Mitä hän mietti, sitä oli mahdoton arvata. Ola oli usein nähnyt lappalaisen tuolla tavoin istuvan ja tuijottavan tuleen, ja se teki häneen joka kerta oudon ja melkein salaperäisen vaikutuksen. Tuntui, kuin olisi noitavoimat liikkuneet ympärillä.

Tuuli yltyi yhä. Nyt se jo pauhasi täydellä voimalla. Tultakin oli melkein mahdoton pitää. Myrsky lennättikin puita ja tuhkaa ylt'ympäri. Lesken-Matti kävi kat-

somassa venettä ja kiskoi sen ylemmäs rantahietikolle. Hän oli herennyt umpimieliseksi ja näytti jonkin verran levottomalta. Ilmeisesti hänestä oli vastenmielistä yöpyminen tähän paikkaan.

Hän risteili nuotion ympärillä, tehden pieniä kierroksia metsässä, aivan kuin olisi etsinyt jotakin. Ola piti häntä silmällä. Lesken-Matti ilmeisesti tutki paikan turvallisuutta.

Ola hymähti itsekseen. Hän ei uskonut kummituksiin, vaikka oli paljon niistä kuullut. Mutta tällaisena myrskyisenä yönä, täällä asumattoman erämaan keskellä, kävi mieli kuin itsestään herkäksi ja vastaanottavaksi kaikelle yliluonnolliselle. Hän muisti lappalaisten kertomuksia kastamattomista lapsista, jotka itkivät pimeässä. Täällä niitä varmasti oli kosolti, ja jos vanhoissa jutuissa oli perää, piti niitä tänä yönä kuultaman.

Laittauduttiin levolle. Lesken-Matti sammutti tulen ja kääriytyi peskikuluunsa. Yöt olivat vielä näissä pohjoisissa seuduissa tähän aikaan kylmät, vaikk'ei päivää enää mailleen mennytkään. Pojat olivat laittaneet ranskisensa kuntoon, ja nyt lepäsivät matkamiehemme sen suojassa.

Mutta — uni ei vain tahtonut tulla. Jokaisen mieli oli siksi jännityksissä, että pakkasi väkistenkin valvottamaan. Pekka oli ainoa, joka nukkui heti. Hän oli väsynyt viime taipaleella, pitäessään niin uutterasti etumatkaa. Mutta Sirkkakin, jonka olisi myös luullut väsyneen, valvoi.

Lapset kuuntelivat myrskyn laulua, ja se soi heidän korvissaan kammoittavana. Oli tämä Lappi sentään pelättäväkin, vaikka sillä olikin niin monta hyvää

puolta. Siitä oli sentään hyvä mieli, ettei nyt ollut pimeä. Oli vain tuollainen vaisu ja kalpea valaistus, aivan kuin vainajain mailla.

Lopuksi sentään tuli uni, mutta se ei ollut rauhallista niinkuin tavallisesti. Heitä ahdistivat kaikenlaiset painajaiset ja yökyöpelit. Kalle uneksi, että vanha, jäkäläpartainen lappalainen, jonka kasvot olivat vahankeltaiset, ryömi nelin kontin hänen luoksensa, vaatien siirtymään pois. »Tässä on käytävä meidän maanlaiseen asuntoomme, ja sie makaat ihan oven päällä». Ja kun Kalle ei ollut kuulevinaan ukon kehoituksia, jatkoi hän: »Me myöhästymme vainajien karkelosta, kun eivät minun lapseni pääse ylös. Siirry pois siitä!»

Kalle vaikeroi unissaan, heittelehtien kovalla maakuusijallaan, mutta ei tietysti voinut siirtyä mihinkään, koska nukkui. Silloin hän näki kummia: vanha lappalainen konttasi uudelleen hänen luokseen ja veti perässään pitkää puukankea. Ilkeästi nauraen hän työnsi kangen Kallen kyljen alle ja rupesi vääntämään. »Vai et aio lähteä! Kyllä minä sinut siirtymään saan!» Kalle tunsikin tukin pään kylkensä alla, mutta jokin outo voima oli tehnyt hänet niin raskaaksi, ettei hän liikahtanutkaan. Vain ruumiin keskipaikka kohosi hieman, mutta vaipui takaisin. »Oletpas sinä painava!» tuumi lappalainen. »Mutta kyllä minä vielä konstit tiedän!» Samassa hän konttasi tiehensä ja jätti kangen Kallen kyljen alle. Kalle ajatteli, että mitähän se nyt meni hakemaan, kun samassa rupesi maan alta kuulumaan lasten itkua. »Siellä lappalaisen lapset valittavat, kun minä makaan niiden oven päällä», ajatteli Kalle ja päätti siirtyä pois. Samassa hän heräsi.

Tuuli oli vain yltynyt. Metsässä heidän ympärillään ryski ja paukkui. Rankisen seinässä olevasta harsoikkunasta näki, kuinka mäntyjen latvat taipuivat. Josakin etempänä kaatui suuri petäjä rytisten maahan, ja hukanpentu parkui kalloksaassa. Sen ääni muistutti lapsen itkua. Kallen päässä vilahti ajatus, että puu voisi kaatua heidän päällensä, ja hän silmäili hätäisenä nukkuvia tovereitaan.

Kylkeä pakotti. Hän oli nukkuessaan kierähtänyt aivan rankisen reunalle ja joutunut makaamaan kivenmukulan päällä. Siitä pakottava kipu. Äskeinen oli ollut vain unta.

Samassa raoitti Lesken-Matti rankisen syrjää ja katsoi kauhistuneena sisään.

— Lähdetään pois tästä! Tämä on noiduttu paikka! Pian, pian!

Kalle herätti toverinsa. He kömpivät ulos rankisesta, ja Lesken-Matti osoitti venhettä. Sinne heidän piti rientää.

Saavuttuaan rantahietikolle, joka oli vain puolen sadan metrin levyinen, kuului takaapäin kauhea rytinä. Iso petäjä oli kaatunut heidän makuupaikkansa päälle.

Samassa Pekka parkaisi vihlovasti.

— Pentu, pentu! Hukanpentu jäi rankiseen!

Ola ja Kalle lähtivät ottamaan selvää, miten pennun oli käynyt. Rankisen toinen pää oli joutunut petäjän alle, mutta toisesta päästä kuului surkeaa vikinää. Siellä oli hukanpentu elossa.

Pojat kaivoivat sen esiin. Pennulle ei ollut tapahtunut minkäänlaista vahinkoa. He kiskoivat rankisen irti, ottivat reppunsa ja kapistuksensa ja palasivat venheelleen.

Siellä kyyröttivät toiset venheen laidan turvissa. Se antoi hiukan suojaa. Lesken-Matti oli hakenut pari tuki-puuta ja pönkittänyt niillä venheen kohdalleen, ettei tuuli päässyt sitä röykyttämään. Hän kehoitti lapsia paneutumaan hietikolle, venheen laidan alle pitkäkseen ja levitti purjeen heidän alleen.

— Se oli viime tingassa, kun pelastuimme, höpötti hän hätääntyneenä. — Jos ette olisi heti seuranneet, makaisitte nyt tuolla pää murskana.

Ja Lesken-Matti kertoi, että hän oli nähnyt unta, kuinka mahdottoman pitkä lappalainen oli tullut häntä herättelemään ja sanonut: »Nouse pois siitä! Siihen panee iso mies maata!» Hän oli heti ymmärtänyt, että he olivat joutuneet manalaisten asuinpaikoille, ja hypännyt rankiselle herättämään toisia. Ja niin oli käynytkin. »Iso mies» oli pannut maata heidän sijalleen. Matti osoitti kaatunutta petäjää.

Kallekin kertoi unensa, ja Lesken-Matti vahvistui uskossaan, että paikka oli noiduttu. Olan teki mieli panna vastaan, sillä hän rakasti asioiden luonnollista selittämistä. Mutta hänkin oli niin omituisten tunteiden vallassa, ettei viitsinyt puhua mitään. Pian he kuitenkin rauhoittuivat ja kyyröttäen venheen laidan suojassa he lopulta naureskelivat »isolle miehelle», joka oli ollut siksikin ystävällinen, että oli ennakolta varoittanut heitä.

— Se oli varmaan samaa joukkoa, joka koetti kangeta minua ylös, virkkoi Kalle.

— Mutta sinä olisit vain maannut välittämättä lappalaisen ponnistuksista, jollei Matti olisi tullut meitä herättämään, torui Pekka.

— Kyllä minä olin jo ennemmin hereillä, puolusteli Kalle. Ja sitten kuunneltiin taas tuulen tohinaa.

— Minusta tuntuu, että se rupeaa heitättämään, virkkoi Ola hetken päästä. — Ehkäpä se aamuksi tyyntyy.

Sitä toivoivat kaikki, pikku Sirkka kaikkein innokaimmin. Hän kyyhötti venheen laidan alla Matin pöykkyriin kääriytyneenä. Pannen kätensä ristiin hän rukoili oikein hartaasti, että Jumala asettaisi myrskyn, jotta he pääsisivät jatkamaan matkaansa.

Ja taivas kuuli pikku Sirkan rukouksen. Kun he avasivat silmänsä, paistoi aurinko täydeltä terältään. Pienet laineet liplattivat rantakiviä vasten, ja linnut lauloivat kilpaa. Tuntui siltä kuin olisivat nekin kiittäneet Jumalaa kauniista säästä, joka oli seurannut myrskyn jälkeen.

Mutta rumaa jälkeä oli tuuli tehnyt. Siellä täällä makasi petäjä maassa, juuret ilmassa törröttäen. Oli onni, että rantahietikko oli siksi leveä, ettei yksikään kaatunut puu ollut ulottunut venheelle saakka.

Keventynein mielin laittelivat retkeläisemme venettä kuntoon ja lähtivät puolen päivän korvissa katkaisemaan loppupuoliskoja pitkästä järvimatkasta.

KYMMENES LUKU.

Levähdettyään pari päivää Olan kotona jatkoi Kettusen komppania matkaansa. Vielä oli taivalta kolmeitoista penikulmaa, mutta jalkamatka supistui puoleen. Välillä voitiin nim. silloin tällöin käyttää venhettä pitempiä järviä halkaistaessa, ja loppumatka kuljettiin myötävirtaa kaunista Uujokea alas.

Thulesta, vanhan metsänhoitaja Thunebergin talosta, saivat Kettusen lapset postimiehen seurakseen. Siellä heitä myös olisi pidetty vieraina useampia päiviä, mutta Kettuset olivat jo käyneet malttamattomiksi: koti rupesi näistä puolin vetämään jo voimakkaammin. Se tuntui jo olevan tuossa aivan käden ulottuvilla.

Thulen setä oli muistellut heille matkastaan. Huonolla suomenkielellä hän oli selittänyt:

— Kulle teme Lappi on senten toista kuin se alamaa! En mine enne lähte pois kotoa muuale kuin kirkole ja farbruur Svenski tervehtimän. Minule riitte teme loppuikä kulle.

Thulen setä oli nauranut herttaisesti. Hän oli ihmeellinen ukko. Harrasti ilmatiedettä, metsästystä, kalastusta, kirjallisuutta ja kirjoittelemista. Hän lähetti tuon tuostakin postikortteja pääkaupungin ruotsinkieliseen lehteen ja nuo »Brefkort från Iijärvi» olivat sisällöltään aivan erikoisia. Niissä kerrottiin kevään tulosta ja iäidenlähdestä, siitä, milloin ensimmäinen pälvä ilmes-

tyi Thulen pihalle, ja milloin ensimmäiset joutsenet saapuivat. Tuon lehden lukijat saivat valtiollisten asioiden lomassa tietää, minkälainen oli ollut »kaivos» Lapissa kuluneena talvena, tai millaiseksi sen luultiin talven päälle muodostuvan, kuinka paljon oli saatu kaloja ja mitä kalaa etupäässä, minkälainen oli ollut sateenmäärä ja lumentulo jne. Ja Kalle oli kuullut setä Svenskin sanovan, että noita pieniä uutispalasia *Ultima Thulesta*¹ rakastettiin pääkaupungissa enemmän kuin niiden lähettjä vaatimattomuudessaan osasi aavistaa. Niin, Thulen setä oli vaatimaton, harvinaisen vaatimaton, ja se kaunisti häntä aivan erikoisesti. Ystävällisen vaimonsa kanssa hän palveli matkustavaisia ihailtavalla kärsivällisyydellä. Pikku Sirkka sanoikin:

— Oman isäni jälkeen minä rakastan Thulen setää kaikkein eniten maailmassa.

— Entäs setä Svenskiä? kysyi Pekka.

— Häntäkin... mutta Thulen sedän minä asetan toiselle sijalle.

Siihenpä tuntuikin sitten maailma loppuneen, kun Thulesta lähdettiin. Setä seiso i rannalla ja lasautteli haulikollaan kunnialaukauksia ilmaan. Se kuului talon tapoihin. Kallekin pudotteli pistoolistaan viimeiset panokset — kiitoksiksi kaikesta ystävällisyydestä.

Venhe liukui hyvää vauhtia. Postimies, Heikki Sarre, sou ti, ja Kalle piti perää. Sirkka istui keskellä venhettä postisäkin vieressä ja Pekka hukanpentuineen keulassa.

Hän oli neuvotellut Thulen sedän kanssa pennun ni mestä. Monta ehdotusta oli setä tehnyt, mutta ne eivät

¹ *Ultima Thule* = äärimmäinen Thule. Roomalaisten käyttämä nimitys perimmästä Pohjolasta.

olleet Pekkaa miellyttäneet. Ne kuulostivat liiaksi kons-tikkailta ja olivat vaikeita lausua. Oli menty läpi melkein koko skandinavialainen muinaistarusto jumaliseen ja haltioineen, mutta ei ollut sieltä löytynyt sopivaa. Pekalla oli kyllä se mieli, että pennun piti saada oikein kuninkaallinen nimi, mutta mistä sen keksisi. Hän oli jo kerran puoleksi tosissaan tiedustanut:

— Mitä, jos ristisin sen »Piispaksi»?

Mutta siihen ei Thulen setä ollut suostunut.

— Ei se passa! Isäken ei siitä pitäisi. Se herätteisi pahennusta.

— Se kun söi sen »Tösselin», oli Pekka huomauttanut.

— Vaikka . . . mutta ei se passa. Parempi nimi sinun pite keksi.

Niinpä niin. Mutta kuinka sen keksisi. Hän oli mielessään käynyt läpi kaikki mahdolliset nimet, mutta sopivaa vain ei näyttänyt löytyvän. Hän oli murheelinen. Ennen kotiatuloa piti pennulla olla nimi. Niinhän olivat Kalle ja Ola sanoneet. Kalle pääsisi taas häntä pilkkaamaan, kun ei hänessä ollut miestä keksimään. Mutta — vielä hän sen löytäisi; olihan tässä vielä kaksi päivää miettimisen aikaa.

Vene laski rantaan, ja nyt alkoi jalkamatka. Se ei kuitenkaan ollut pitkä, vajaa penikulma vain. Tie kohosi korkealle harjulle, joka kahden suon välissä mutkitteli pohjoista kohti. Harju kasvoi harvahkoa mäntymetsää ja kumisi somasti askelten alla. Kalle vyörytteli suuria kiviä sen rinnettä alas ja jäi jännittyneenä kuuntelemaan, kun ne roiskahtaen putosivat allaolevaan suohon. »Roiskis! porloiskis!» pani jänkä, ja lähellä olevat vaarat vastasivat.

Mutta Heikki paineli menemään suuri postisäkki selässä. Sirkka ihmetteli, kuinka hän jaksoi sitä kantaa. Mutta Heikki oli tottunut. Hän naureskeli vain:

— Kun sinua rupeaa väsyttämään, niin hyppää päälle. Kyllä sinä siinä vielä menet.

Näin he kulkivat iloisesti haastellen ja leikkiä laskien kilometrin toisensa jälkeen. Väliin laskeutui tie suolle, ja silloin piti kipittää yli kapeita porraspuita. Toisinaan taas noustiin harjun rinnettä ylös, jossa polku leveni parin kyynärän levyiseksi. Heikki selitti, että oli tarkoitus tehdä tästä oikea ratsutie, jotta selkähevosella voisi karahuttaa. Mutta sitä ennen pitäisi porraspuita leventää.

He poikkesivat taloihin tuon tuostakin. Ne olivat vielä Iijärven puolella, mutta lappalaiset puhuivat samaa kieltä kuin uujokelaisetkin. He suhtautuivat Kettusen komppaniaan kuin omiin ihmisiin ainakin, ja pikku Sirkasta tuntui, että he olivat jo puoleksi kotona.

Juotiin kahvia poronjuuston kanssa ja syötiin tuoretta siikaa. Leipää ei tahtonut enää näin myöhään olla, kun talvijauhut olivat loppuneet. Mutta Thulen setä ja täti olivat varustaneet retkeläiset hyvillä eväillä, joten heillä oli leipää yllin kyllin.

Mutta vaikea sitä oli toisinaan syödä, kun pikkulapset kerääntyivät pöydän ääreen seuraamaan heidän ateriointiaan. Pikku Sirkka jakoikin leipänsä lapsille, jotka ilosta loistaen puhkesivat huutelemaan:

— *Laibbe, laibbe!*¹

Pekan sudenpentu herätti huomiota. Naurettiin papin-

¹ Leipää, leipää! (lapin kieltä).

pojalle, joka moista otusta muassaan kiikutti. Mutta lappalaislapset katselivat pentua silmät pyöreinä. Ja jopahan sieppasi yksi sen syliinsä, retusti ympäri huonetta ja puheli:

— *Gumpe, dat lä gumpe!*¹

Pekka ei oikein pitänyt mokomasta rehkimisestä, mutta häntä huvitti lapsen innokas juttelu.

— Mitä se sanoo? kysyi hän Kallelta.

— Se sanoo, että se on susi!

Ahaa niin, — *gumpe* — sehän oli suden lapinkielinen nimitys. Hän ei ollut monta sanaa lappia oppinut, sillä lappalaiset juttelivat heidän kanssaan aina suomea.

— Siitäpä minä saankin sille nimen! huudahti hän silmät loistaen. — *Gumpe!* Sehän on melkein samaa kuin kumppani.

— Aivan niin... pane vain Gumpeksi, myönnytteli Kallekin.

Se oli päätetty. Hukanpentu oli saanut nimensä. Se oli GUMPE. Lappalaispoika oli sen sanonut. Näin siis Lappi antoi nimen omilleen.

Pekka oli hyvin tyytyväinen.

Matka jatkui. Poikettiin autiotuvalle. Niitä oli tällä välillä kolme, mutta kolmannessa ei tavallisesti käyty, koska lähellä, puolen penikulman päässä, oli talo. Keskimmäisessä tuvassa tavallisesti poikettiin. Se oli korkealla tunturilla, ja illalla myöhään retkeläiset saapuvat sinne.

Autiotuvalta oli suurenmoinen näköala. Luoteisella taivaanrannalla kohosi seudun korkein tunturi, Rastekaise. Se muistutti suurta sotalaivaa, joka keula kohti

¹ Susi, se on susi!

pohjoista näytti halkovan pilvimerta. Huippua ei näkynyt; se oli sumun peitossa. Mutta pohjanpuoleinen mykevä laita erottautui selvästi kellahtavaa taivaanrantaa vasten. Kalle tervehti tunturia äänettömästi, ja hänen mielensä valtasi hartaus keskellä hiljaista, juhallista luontoa.

Alhaalla, tunturin alapuolella olevalla suolla piipitti jänkälintu yksitoikkoisella, valittavalla äänellään. Muut lentäjät olivat hetkeksi vaienneet, sillä oli puolenyön aika. Sitä ei kuitenkaan kestänyt kauan, sillä heti kun aurinko rupesi kirkastumaan, kajahti vuomilta, tunturirinteiltä, ilmasta, joka paikasta lintujen tuhatääninen kuoro. Kallesta tuntui, kuin olisivat enkelit laulaneet korkeudessa.

Toiset nukkuivat jo, kun hän hiipi tupaan. Avotakassa hiipui vielä tuli, ja pöydällä oli illallisen jäännöksiä. Kalle katseli tuvan siustaa ja hänen huomionsa kiintyi kehystettyyn tauluun, jossa oli järjestyssäännot autiotupia varten. Lasi oli lyöty rikki, ja paperin reunat piirusteltu täyteen. Kallen mieli painahti apeaksi. Kumma, ettei Suomen kansa oppinut sivistyneesti käyttäytymään. Hävitettiin ja raiskattiin yhteistä omaisuutta niinkuin esim. tällaista autiotupaa, kaikkien matkamiesten yhteistä kotia. Ihminen oli saastainen olento, joka jätti rumat jälkensä joka paikkaan, missä liikkui. Häneen ei vaikuttanut luonnon suuri, neitseellinen koskemattomuus. Hän hävitti, raiskasi, raateli... monesti pahemmin kuin metsänpeto. Ja hänen nimensä eläintieteessä oli *Homo sapiens*.¹

¹ Viisas ihminen.

Näihin sekaviin tunteisiin Kalle lopulta nukahti. Kun hän aamulla heräsi, oli hänen ensimmäinen tehtävänsä ryhtyä siistimään tupaa. Pöytä raivattiin puhtaaksi ja pestiin. Pikku Sirkka toimitti sen. Sisarukset olivat oikein innostuneita, kun Kalle oli kertonut heille illallisista mietteistään. Heikki autteli myös. Hän pilkkoi puita ja kantoi niitä sisään, latoen ne sievään pinoon takan nurkkaan.

— On niin hauska matkamiehen tulla, kun on kuivat puut, virkkoi hän.

— Niin — ja tupa puhdas ja siisti, jatkoi Sirkka.

Kalle oli sitonut vaivaiskoivuista luudan, jolla Sirkka nyt lakaisi tupaa.

— Niin vain, puheli postimies. — Mutta niitä on sellaisia hummereita, jotka eivät välitä mistään. Särkevät ja sotkevat. Vaikka tuossa on seinällä kielto ja sakonuhka. Mutta . . . sakotapas niitä kaiken maailman lentojätkiä, jotka menevät ja tulevat, niin ettei koskaan tiedä.

— Syksyllä minä tuon uuden lasin tuohon tauluun, sanoi Kalle. — Ja varjele sitä, joka sen rikkoo!

— Minkäpä teet!

— Minä tapan sen!

— Hm! pani Heikki, järjestellessään postisäkin kanto-
hihnoja.

— Minä kirjoitan taulun päälle, että

Joka tämän rikkilyö,
sille koittaa kuolon yö.
Kalle Kettunen sen tappaa,
kiväärillä otsaan nappaa!

— Hm! pani Heikki taas. — Sopiihan se. Mutta me taidammekin olla jo lähtökunnossa?

Valmiita oltiin. Sirkka asetti luudan nurkkaan ja sanoi sille pudistaen sormeaan:

— Pysy nyt siinä kauniisti, että muutkin voivat sinua käyttää.

Sitten hän kiepahti ketterästi kynnyksen yli ja liittyi toisten joukkoon.

— No, nokka pohjoista kohti taas! komensi Heikki. — Tänä iltana ryypätään kahvit Uujoen pappilassa.

Päivä oli kaunis. Nyt näkyi Rastekaisekin koko juhllallisessa komeudessaan. Sen huipulla kimalteli valkoisia läikkiä. Sinne ei ollut vielä kesä kerennyt kätensä kurkoittamaan.

Tuli raja, pitäjien välinen raja. Kalle otti lakin päästään ja lausui juhllallisesti:

— Terve sinulle, sinä Suomen pohjoisin pitäjä, sinä suippolakki Suomi-äijän päässä, kotipitäjäamme korkea ja kultainen!

Kalle ja Sirkka heiluttelivat vaivaiskoivun oksia ja hurrasivat. Hukanpentukin yhtyi konserttiin, säästäten sitä pitkällä, valittavalla ulvonnalla.

— Kuulepas Gumpea, kun on oppinut laulamaan! Se kehittyy nopeasti.

Soudettiin halki Mierasjärvi, poikettiin samannimisessä talossa. Emäntä, ynseydestään tunnettu, otti tulijat ystävällisesti vastaan. Tarjosi viiliäkin.

— Hyvät on merkit, naureskeli Heikki, kun talo oli jäänyt taaksepäin. — Emäntähän oli kestäpäällä. Toisinaan on niin ynseä, että vasemman käden kainalon alta tarjoo vieraille kättä.

Seudut muuttuivat yhä vaihtelevammiksi. Petäjät tosin harvenivat, ja vaivaiskoivu ja tunturipaju asettuivat niiden tilalle. Mutta keltainen jäkäläpeitto verhosi vaarojen rinteitä, ja siellä täällä nosti jo vihreä nurmenokka päätään. Taivas oli kuulas ja selkeä ja vaaleni vain pohjoista kohti. Siellä näytti olevan ikuisen kirkkauden asunto.

Kahdeksan tienoissa iltapäivällä oltiin jo Jomppalassa. Matka oli kulunut nopeasti, sillä nyt oli kuljettu melkein yksinomaan venheellä. Jomppalasta oli enää matkaa yksitoista kilometriä, ja se ei vetäisi päälle puolentoista tunnin.

Jomppalassa ryypättiin viimeiset kahvit. Isäntä oli vanhaa pappissukua, vaikka täydellisesti lappalaistunut. Hän oli kuuluisa puukkoseppä, takoi erinomaisia peskipuukkoja, leukuja. Kallen isälläkin oli sellainen, ja itse hän oli myös päättänyt tilata samanlaisen.

Talonväki näytti heille muhkeaa hopealusikkaa, jonka he edellisenä syksynä olivat löytäneet perunamaasta. Se oli talon isännän esiäidin, entisen uujokelaisen papinrouvan ja hänen kolmannen miehensä vihkilusikka. Tämä kolmas mieskin oli ollut pappi, ja Kalle oli kuullut heidän elämästään sangen romanttisen tarinan. Se oli kaunis hopealusikka, jossa olivat nimikirjaimet M.G. ja H. S., ja lapset ihailivat sitä kilvan.

— Myykää se minulle, sanoi Heikki.

— Ei... ennen saa talo mennä kuin me siitä luovumme, vakuutteli emäntä. Ja isäntä oli samaa mieltä.

Seikka oli sellainen, että Heikki oli kihloissa Maria Guttormin, uujokelaisen uudistalon tyttären kanssa, ja tuo lusikka olisi sopinut heidänkin vihkilusikakseen.

Yksi Jomppalan tyttäristä lähti heidän mukanaan kirkolle. Vene olikin talon; se kun Heikki sitä vain lainasi. Jomppalan Agneta asettui airoihin ja Heikki perään, ja niin lähdettiin viimeistä taivalta katkaisemaan.

Lasten jännitys kasvoi kasvamistaan, kuta lähemmäs kirkonkylää he saapuivat. Puolivälistä alkoi heille jo tuttuja paikkoja; he olivat usein retkeilleet joen varrella. Virta oli paikoitellen oikein vuolas, ja vene kiiti hyvää vauhtia. Heikki tunsu väylät. Vuoroin hän leikkautti viistoon poikki virran, laski niin läheltä toista rantaa, että pajupensaat pyyhkivät venheessä istujia. Mutta sitä kesti vain tuokion. Virta nielaisi heidät suvanton, joka päilyi kuin peili iltapäiväaurion valossa. Ja suvannon keskeltä aukeni retkeläisten silmien eteen mahtava tunturin selkä, joka kohosi paljon ylemmäs joen verraten korkeita rantatörmäiä.

— Ailigas! huudahti Sirkka ja risti hartaasti kätensä.
— Kohta olemme kotona!

Niin — sieltä tervehti heitä Ailigastunturi. Se sijaitsi pappilaa vastapäätä, järven toisella rannalla.

Ei kulunutkaan pitkää aikaa, ennenkuin muutamasta joenmutkasta aukeni eteen avara järven selkä. Kierrettiin pitkä niemi ja — nyt sukelsi näkyviin kirkko ja pappila. Ne olivat järven vasemmalla rannalla, korkealla rantatörmällä. Pappilan mäenpuoleinen pää oli melkein maassa kiinni, mutta järvenpuoleinen lepäsi korkealla kivijalalla. Valkeaksi maalattu rakennus näytti somalta harmaata tunturinkylkeä vasten.

Kivikirkko, siro ja kaunis, jonka kaari-ikkunoiden yläosaa koristivat punaiset tiilet, ja joka tapuliluukkujen kohdalta oli samaa väriä, sijaitsi paljon pappilaa

ylempänä. Mutta vaikka se olikin korkealla, ulottui tunturin laki vielä sen torninhuipunkin yli. Se näytti isolta linnulta, joka oli pysähtynyt siihen tunturin kupeelle outoa maailmaa ihmettelemään, tehden sen vaikutuksen, kuin olisi se ollut valmis minä hetkenä hyvänsä kohoamaan uudelleen siivilleen ja lentämään tiehensä. Lasten mielestä se oli maailman kaunein kirkko, ja he viittoivat riemastuksissaan temppeliä kohti.

Rannalla olevista kirkkotuvista oli joku huomannut heidät ja lähtenyt juoksemaan pappilaa kohti. Samassa helähti kirkonkello soimaan, ja sen ääni kajahteli juhallisisena yli hiljaisen seudun.

— Niin, nythän on lauantai-ilta, ja siellä soitetaan pyhää, lausahti Heikki, joka myös oli hätkähtänyt kellon ääntä. — Tällaisilla reissuilla tahtovat mennä päivätkin sekaisin.

Mutta Kettusen lapset eivät nyt kuulleet häntä. He tarkkasivat pappilan rantaa, johon nyt juoksi mies avopäin, ja tämän perässä nainen, vaalea esiliina vyöllä. Heitä seurasi kaksi lasta, jotka uteliaina tirkistelivät lähestyvää venettä. Lappalaisia oli myös kerääntynyt venevalkamaan, niin että ranta oli pian melkein mustana. Nenäliinaa heilutellen tervehti kirkkoherra rouvineen tulijoita.

— Hurraa! Eläköön! kajahti veneestä, ja Posti-Heikkikin heilutti hattuaan. Mutta pikku Sirkka oli purskahtanut itkuun. Hetki oli hänestä liian suurenmoinen.

— Äiti, äiti! huuteli hän hätääntyneenä ja pyrki maalle, kuin olisi pelastunut merihädästä. Pikku tytön sankarillisuus näytti tyyten loppuneen.

Kirkkoherra risti kätensä ja luki siinä järven rannalla kiitosrukouksen.

— Lapsi, lapsi! huudahti papinrouva, ja seuraavassa hetkessä lepäsi Sirkka itkien äitinsä sylissä.

— Tervetuloa, pojat! lausui kirkkoherra ja syleili molempia. Lappalaiset paljastivat päänsä. Hetki oli

heistäkin juhlallinen. Kirkkoherra risti kätensä ja luki siinä järven rannalla kiitosrukouksen hyvin päättyneestä matkasta. Lappalaiset kuuntelivat hartain mielin, ja melkein jokaisen silmä kyyneltyi, kun pappi tuli loppusanoihin:

Isä, minulla on sudenpentukin, ja sen nimi on Gumpel!

— Herra, auta meitä kaiken vaivan, työn ja vaelluksen perästä iäiseen rauhaan taivaallisessa kodissa, että siellä lakkaamatta Sinulle kiitosta veisaisimme. Amen.

Ja sitten alkoi kätteleminen ja terveisten sanominen. Pekkaa se hiukan hermostutti, sillä hän olisi halunnut päästä kertomaan elätistään.

Kun viimeinen lappalainen siis oli kätelty, riensi Pekka isänsä luo ja ojentaen kallokasta huusi niin, että järvenranta raikui:

— Isä, minulla on sudenpentukin, ja sen nimi on Gumpe!

K O U L U L A I S K I R J A S T O

»on ensiluokkainen kokoelma erinomaisen aistikkaisiin, jopa hienoihin kangaskansiin sidottuja kirjoja, joista jokainen koulupoika voi ylpeillä ja olla iloinen.» (Arvi Järventaus.)

1. Santeri Ivalo: JUHO VESAINEN.

Mahtava heimoromaani vanhojen kainuulaisten ja Vienan karjalaisten ryöstöretkistä ja kostosodista. — Tällä teoksellaan Santeri Ivalo aloitti suurenmoisen historiallisten romaaniensa sarjan. — 7:s painos. 225 sivua. *Hinta 15:—, sid. 25:—.*

2. Stevenson: AARRESAARI.

»Mene heti ostamaan tämä Stevensonin kirja. Se on kaikkein aikojen parhain seikkailukirja.» (Rehtori Gösta Attorp Svenska Dagbladetissa.) — Kuvitettu. 3. painos tekeillä. 255 sivua.

3. K. Raitio: JALOJA TEKOJA.

Kertomuksia tunnettujen ja tuntemattomien sankarien suurtoista — Kuvitettu. 3:s painos tulossa.

4. Daniel Defoë: ROBINSON CRUSOE.

Raamatun jälkeen on kertomus nuorukaisesta, joka vastoin vanhempiensa tahtoa karkaa merille ja sitten joutuu mitä moninaisimpiin seikkailuihin, joissa hänen sydämensä puhdistuu, tunnetuin, eniten levinnyt ja luetuin kaikista maailman kirjoista. — 3., täydellinen painos tulossa. 445 siv., 100 kuvaa.

5. Kaarlo Hänninen: JÄÄMEREN SANKARIT.

»Kaarlo Hännisen seikkailukertomus Jäämereltä on vauhdikas ja mukaansatempaava. Se kilpailee kunnialla ulkomaalaisten jännityskertomusten kanssa. (Arvid Lydecken.) — 237 sivua. Kuvitettu. *Hinta 20:—, sid. 25:—.*

6. Grace ja Carl Moon: KADONNUT TAIKA.

Kertomus intiaaninuorukaisesta Kay-yahista, auringonjumalan palvelijasta, joka lähtee vihollisheimon luota etsimään oman heimonsa kadonnutta taikakalua. 283 sivua. *Hinta 15:—, sid. 25:—*

7. Juhani Aho: RAUTATIE.

Kirjallisuutemme kuolematon kansanelämän kuvaus »ukosta ja akasta, jotka eivät ennen olleet nähneet rautatietä» ja joiden alkuperäisen rauhantilan tämä kulttuurin porhaltava airut pahasti mylertää. — 13:s painos. 167 sivua. *Hinta 10:—, sid. 20:—.*

8. Jane Andrews: SEITSEMÄN PIENTÄ SISARUSTA.

»Miellyttävä, sisällysrikas kirja! Olisipa maan- ja luonnontiede koulussakin esitetty tähän tapaan, kyllä varmasti lapset niitä helposti ja mielellään oppisivat.» (Eteenpäin.) — 2. painos. Kuvitettu. 228 sivua. *Hinta sid. 16:—.*

9. Juhani Aho: LASTUJA.

Tämä kookas ja edustava valikoima sisältää puolisensataa Ahon parasta lastua. — 2. painos. 216 sivua. *Hinta 15:—, sid. 25:—.*

10. Ilmari Hildén: LUONNON KÄTKÖISTÄ.

Tähän hienoon valikoimaan on koottu parhaimmat elännovellit, mitä koti- ja ulkomaan kaunokirjallisuudella on tarjottavana. — 312 sivua. Loistavasti kuvitettu. *Hinta 24:—, sid. 32:—.*

11. Kyösti Wilkuna: TAPANI LÖFVINGIN SEIKKAILUT.

Isonvihan aikaisen sotaurhon verraton elämäkerta perustuu Löfvingin omatekoiseen päiväkirjaan. Kertomus kuuluisan kivekkään seikkailuista on meidän parhaita kansankirjojamme ja nuorten verta sykehdyttävä jos mikään. — 4. painos. 279 sivua. *Hinta 25:—, sid. 35:—.*

12. John Finnemore: ROBIN HOOD.

Robin Hood oli englantilainen kansansankari, vapaiden metsäsiessen ruhtinas, jonka seikkailuihin ritarillinen kuningas Rikhard Leijonamieli pitkällisestä vankeudesta palattuaan osallistuu. — 340 sivua. *Hinta 20:—, sid. 30:—.*

13. Z. Topelius: KUNINKAAN HANSIKAS.

Topelius on nuoruuden runoilija ennen muita. Tässä raikkaassa romaanissaan Anjalan liiton ajoilta hän tuo kauniisti esiin nuorten intomielisen rehellisyyden ja uhrautuvaisuuden, silloin kun kavallus punoo verkkojaan vanhemman polven keskuudessa. — 2. painos. 179 sivua. *Hinta 15:—, sid. 25:—.*

14. Mark Twain: TOM SAWYERIN SEIKKAILUT.

Kas tässä maailman kuuluisin poikaromaani, jonka nykyiset pojat lukevat yhtä suurella ihastuksella kuin heidän isänsä aikoi-
naan! — 312 sivua. *Hinta 15:—, sid. 25:—.*

15. Aura (Betty Elfving): HÄRKMANNIN POJAT.

»Härkmannin poikien» tapahtumat ovat isonvihan verisiltä hädän ja vainon vuosilta, ne ovat usein synkkiä ja tärisyttäviä, mutta antavat toki pilkahduksia toivorikkaistakin päivistä. — Jo Yrjö-Koskinen ja A. Meurman suosittelevat kirjaa pojille parhaimpiin kuuluvana historiallisena romaanina. — 3. painos. 400 sivua. *Hinta 20:—, sid. 30:—.*

16. Louise M. Alcott: TYTÖISTÄ PARHAIN.

Maailman kuuluisimman nuorten tyttöjen kuvaajan romaani. — 4. painos. 392 sivua. *Hinta 20:—, sid. 30:—.*

17. Kate D. Wiggin: VILLIRUUSU.

»Villiruusun» parissa viettävät tytöt ja varmaan monet vanhemmatkin mielellään muutaman hetken. Sen raikas huumori tekee sydämelle hyvää. (Kansanvalistus ja Kirjastolehti.) — 2. painos. 320 sivua. *Hinta 10:—, sid. 15:—.*

18. Ernest Th. Seton: VILLEJÄ ELÄIMIÄ.

»Ernest Th. Seton on saanut monenmonet pojansydämet innosta vavahtamaan ja tyttöset riemastumaan. Hänen kirjoissaan on erinomaisten reipas henki, ja hän kuvailee luontoa ja eläimiä taiteellisen yksinkertaisesti, mutta samalla nasevasti.» (Turun Sanomat.) — Tekijän suurenmoisesti kuvittama. Ilmestyy kohdakkoin.

19. Leo Tolstoi: MISTÄ IHMISET ELÄVÄT.

»Tämä varttuneelle polvelle tarkoitettu valikoima on monipuolinen ja erittäin onnistunut. Miten ihanan selkeitä, luonnollisia ja ymmärrettäviä sen kertomukset ovatkaan kaikessa aatepitoisuudessaan.» (Iltalehti.) — 173 sivua, lähes 100 kuvaa. *Hinta 15:—, sid. 25:—.*

20. Ernest Th. Seton: SE VANHA HOPEANHARMAA

Sisältää seitsemän verratonta eläinkertomusta. Tekijän kuvittama. 192 sivua. *Hinta 16:—, sid. 25:—.*

21. Kaarlo Hänninen: KIVELIÖN KUNINGAS.

Kirjan sankarit joutuvat onki- ja metsästysmatkalla eksyksiin ja saavat oleskella Lapin kolkoissa erämaissa kokonaisen vuoden. Omilla voimillaan ja tarmollaan he kuitenkin menestyksellisesti taistelevat nälkää ja kylmyyttä vastaan. — Kuvitettu. 224 sivua. *Hinta 20:—, sid. 30:—.*

22. Mark Twain: HUCKLEBERRY FINNIN SEIKKAILUT.

»Huckleberry Finnin seikkailut' on jatkoa 'Tom Sawyerin seikkailuille'. Se on repäisevä kuvaus Huck Finnin monenkirjavista karkumatkaseikkailuista.» (Eteenpäin.) — 391 sivua. *Hinta 20:—, sid. 30:—.*

23. Werner v. Heidenstam: KAROLIINIT.

»Karoliinien mahtavat sankarihahmot tuodaan tässä sykhdyttävän elävinä silmäimme eteen. Kaarle XII on kaikkialla heidän tekojensa aiheuttajana, heidän tunteittensa keskuksena, heidän kohtalonsa haltijana.» (Prof. Werner Söderhjelm.) — 496 sivua. *Hinta 25:—, sid. 35:—.*

24. Anni Swan: KAARINAN KESÄLOMA.

»Kaarinan kesäloma' on yhtä mielenkiintoinen seikkailujen kuin elämäntaidon kirjana. Kuvaukset marjamatkoista ja jännittävistä öistä yksinäisen saaren kalasaunassa virkistävät jokaista.» (Yhteishyvä.) — 3. painos. 156 sivua. *Hinta 15:—, sid. 25:—.*

25. Jack London: KULTAKUILU.

»Kirjassa on tarinoita pohjolasta ja etelästä, merimiesjuttuja, luonnonraikkaita kertomuksia eläinten maailmasta, tarinoita, joita poikien todellakin kannattaa 'pureskella ja sulattaa'.» (Arvid Lydecken.) — Kuvitettu. 176 sivua. *Hinta 15:—, sid. 25:—.*

26. **Anni Swan: TOTTISALMEN PERILLINEN.**

Lahjakas, iloinen ja rehellinen renkipoika kasvaa vanhassa aateliskartanossa, kodikkaassa maalaispappilassa ja pienessä koulu-kaupungissa, joutuu sitten seikkailuille ympäri maailmaa ja palaa vihdoin kotiin vanhan herraskartanon oikeana perillisenä. — 5. painos. *Hinta 15:—, sid. 25:—.*

27. **Kaarlo Hänninen: KAKSI KARKULAISTA.**

»Kaksi karkulaista» on terveen ja reippaan retkeilyhengen elähdyttämä. Karkulaisten kulkema reitti on kylvetty täyteen seikkailuja, ja tekijä vaihtelee ympäristöjä valaen kaiken ylle hauskan tunnelman siitä ajasta, jolloin rautahepo ei vielä viheltänyt tunturien välissä, vaan kaikki elämä sykki poluilla ja maanteilla.» *Iltalehti.*) — *Hinta 25:—, sid. 35:—.*

28. **Anni Swan: SARA JA SARRI.**

»Anni Swan antaa nuorisokirjassaan parhaita ominaisuuksiaan, jotka vaikuttavat nuoriin tenhoavasti ja samalla puhdistavasti.» «... täynnä hyvää tuulta ja jännittäviä seikkailuja.» (U. Suomi.) — *Hinta 25:—, sid. 35:—.*

29. **Yrjö Karilas: SUURMIESTEN SEURASSA.**

»Karilas puhalttaa menneiden aikojen jättiläishahmoihin elävän hengen, ja niinpä saavat pojat toverikseen koulutiellä yhtenä aamuna Aleksanteri Suuren, toisena Franciskus Assisilaisen, kolmantena Abraham Lincolnin. Ja varmaa on, että matka kuluu hyvin tässä seurassa.» (Arvi Järventaus.) — Kuvitettu. 2. p. 336 sivua. *Hinta 30:—, sid. 40:—.*

30. **Julli Wiborg: TYTTÖ TAHTOO MAAILMALLE.**

Tämä teos aloittaa Norjan suosituimman nuorisokirjailijan kertomussarjan nuoren Karen Wangenin kehityshistoriasta. »Ne helmeilevät helisevää huumoria; ne saavat naurun ja toisaalta kyyneleet hersymään ja ovat täynnä jännittäviä tapahtumia.» (Tanskalainen arvostelu.) — 185 sivua. *Hinta 20:—, sid. 30:—.*

31. **Mapes M. Dodge: HOPEALUISTIMET.**

Hieno lapsiromaani Hollannista. — »Teoksessa on jotakin Tope-liuksen kaltaista herttaisuutta ja luottamusta ihmisten ja etenkin lasten hyvyyteen.» (Tri F. A. Hästesko.) — 221 sivua. *Hinta 12:—, sid. 22:—.*

32. **Waldemar Bonsels: MAIJA-MEHILÄISEN SEIKKAILUT.**

Maailmankuulu luonnontarina, jota alkukielellä on ilmestynyt yli puoli miljoonaa kappaletta. 209 sivua. *Hinta 5:—, sid. 15:—.*

33. Kapteeni Mayne Reid: PÄÄNAHAN METSÄSTÄJÄT

Anglosaksilaisen nuorison ihannekirjailijan intiaaniroomaani kuvaillee, kuinka muuan nuori mies matkustaa 'villiin länteen' etsimään vaihtelua ja saa sitä täysin mitoin. — 444 sivua. *Hinta 25:—, sid. 35:—.*

34. Z. Topelius: LUONNON KIRJA.

»Topelius on osannut runoissaan, saduissaan ja kertoelmissaan puhua lasten ja nuorten sydämiin. 'Luonnon kirja' on klassillisen arvokas, kehityksensä alussa olevan nuorison kirja.» (Yhteishyvä.) — 15. painos. 302 sivua. *Hinta 10:—, sid. 20:—.*

35. Jeanna Oterdahl: KOULUTYTTÖJÄ.

Jeanna Oterdahl on Ruotsin rakastetuin nuorisokirjailija, syvästi uskonnollinen. Hänen kirjojaan »Aftonbladet» sanoo »ruotsalaisen kirjallisuuden pikku helmiksi.» — 310 sivua. *Hinta 25:—, sid. 35:—.*

36. Frank R. Stockton: LÄNSI-INTIAN MERISISSIT.

»Kirjan sankarien hurjat seikkailut, kuolemaa halveksuva rohkeus ja joskus ylevämielisyyskin antavat lukijan tuntea tukevampaa todellisuuspohjaa jalkainsa alla kuin tavallisia sissikirjoja lukiessaan.» (Vernerin Louhivuori.) — Kiintoisa kuvitus. 2. p. 279 sivua. *Hinta 25:—, sid. 35:—.*

37. Fr. W. Foerster: OSAATKO ELÄÄ?

»Nykyajan suurimman kasvattajan», prof. Fr. W. Foersterin ihana itsekehitysteos »opettaa tajuttavimmalla tavalla, miten ihminen voi tulla jaloksi, auttavaiseksi ja hyväksi. Se on nykyajan nuorten kultainen kirja.» (Berliner Tageblatt.) — 7. painos 312 sivua. *Hinta 20:—, sid. 30:—.*

38. Einari Grönroos: MITEN VIETÄN KESÄLOMANI.

»Tässä on oikea kesäopas, joka opettaa käyttämään loma-ajan hyödyllisesti sekä itsensä että muiden iloksi. Se on pirteä, huvittava ja hyödyllinen.» (Tri O. A. Kallio.) — Kuvitettu. 142 sivua. *Hinta 20:—, sid. 30:—.*

39. Lucy M. Montgomery: PIENI RUNOTYTTÖ.

Amerikan suosituimman nuorisokirjailijan ihastuttava romaani runollisesta ja lahjakkaasta Emilia Byrd Starrista, jota sisäinen pakko vaati ryhtymään kirjailijan kuuluisalle, mutta kärsimyksiä tarjoavalle uralle. — 476 sivua. *Hinta 25:—, sid. 35:—.*

40. Rudyard Kipling: MEREN URHOJA.

Englannin mestarikertojan poikaromaani New Foundlandin kuululta turskanpyyntisärkiltä. Se kertoo, kuinka hemmotellusta ylimyspojasta meren koulussa kasvoi reipas seikkailujen sankari. — Kuvitettu. 258 sivua. *Hinta 10:—, sid. 20:—.*

PALLEN MATKA MAAILMAN YMPÄRI 44 PÄIVÄSSÄ.

Tässä nykypäivien parhain seikkailukirja! Tanskalainen suurlehti «Politiken» tahtoi koettaa, kuinka loistavasti nykyisin kulkuneuvoin voitaisiin voittaa Jules Vernen sankarin ennätys »maapallon ympäri 80 päivässä». 14-vuotias partiopoika Palle Hult valittiin matkamieheksi. Hän saapui perille 44 päivässä! — 213 sivua, 98 kuvaa. 25:—, sid. 35:—.

57. Julli Wiborg: TYTTÖ SAAPUU SATUMAAHAN.

Tässä teoksessa seuraamme Karen Wangenin (joka tyttövuosien kehitykseen olemme tutustuneet Koululaiskirjaston n:roissa 30 ja 55.) matkaa rakkauden satumaahan. Elämme mukana hänen ensimmäiset voittonsa seuraelämässä, hänen tuskansa ja epärointinsa valitessaan parhaan hänelle ilmestyvistä kosijoista, ja hänen kihlautumisensa riemullisen hetken. — 173 sivua. *Hinta 20:—, sid. 30:—.*

58. V. Arti: MEREEN PUDONNUT TÄHTI.

Tähän seikkailuromaaniiin sisältyy outoihin maailmoihin suuntautuva mielikuvitusratsastus, jossa on sekä vauhtia että jännitystä. Taivaan avaruudesta kosminen voima sinkoa pienenä asutun planeetan keskelle Tyyntä valtamerta. Mukana seuraa kokonainen outo ihmiskuku, eläimistö ja kasvikunta, jonka keskeen joutuu nykypäivien matkailija nähden, kuullen ja kokien ihmeellisiä asioita. — Kirja on taiteilija A. Tawitzin kuvittama. 128 sivua. *Hinta 15:—, sid. 25:—.*

59. Kaarlo Hänninen: KARHUN KOSTO.

'Kiveliön kuninkaan' y. m. eräromaanien kirjoittaja luo eteemme villin kohtalonäytelmän karulta kiveliöiltä. Kuuluu pahan tekijäkarhu saattaa kauhua aikaan repimällä korven köyhien asukkaitten kotieläimet. Päätäväinen isäntämies ottaa elämäntehtäväkseen pedon ja sen suvun lopettamisen. Kerran he tapavat toisensa metsässä, miehellä on vain puukko aseena ja karhulla kynnet, — läpi yön kestää hirvittävä kamppailu ja nouseva aamu löytää molemmat hengettäminä mättäällä. Taiteilija E. Wasströmin kuvittama. *Hinta 25:—, sid. 35:—.*

60. Arvi Järventaus:**KETTUSEN KOMPANIAN LAPINMATKA.**

Lapin mestarikuvaajan hauska Lapin-aiheinen nuorisoromaani kuvailee kolmen koululaisen matkaa koulukaupungista kesälomalle Lapin perälle. Yli kiveliöiden, aapojen ja tunturien käy kulku — enimmäkseen jalkapatikassa —, ja matkalla sattuu toinen toistaan jännittävämpiä seikkailuja. Tämä kaikki on niin reilusti, viisaasti ja valloittavalla huumorilla kerrottu, ja Lapin luontoa ja elämää niin kauniisti maalailtu, että lukijan valtaa kaipaus päästä tuonne runoilijain »ihanimpaan maahan». A. Tawitzin kuvittama.

Pohjan ja Etelän mailta.

Arvi Järventaus: "Kettusen komppanian Lapinmatka".

Lapin mestarikuvaaja *Arvi Järventaus* antaa nyt hauskan Lapin-aiheisen nuorisoromaanin. »Kettusen komppanian Lapinmatka» kuvailee kolmen koululaisen matkaa koulukaupungista kesälomalle Lapin perälle. Yli kivelöiden, aapojen ja tunturien käytkö — enimmäkseen jalkapatikassa — ja matkalla satuu toinen toistaan jännittävämpiä seikkailuja. Tämä kaikki on niin reilusti, viisaasti ja valloittavalla huumorilla kerrottu, ja Lapin luontoa ja elämää niin kauniisti maalailtu, että lukijan valtaa kaipaus päästä tuonne runoilijain »ihanimpaan maahan». A. Tawitzin kuvittama. (Koululaiskirjasto 60.) — 30:—, sid. 40:—.

Arvid Lydecken: "Itämaan lumoissa".

Hienon kulttuurikirjan nuorille antaa tunnettu satusetä *Arvid Lydecken*. »Itämaan lumoissa» vie lukijan uljaassa loistolaivassa Välimeren klassillisille rantamille, missä Historia piiryy joka lahdessa ja niemessä katsojan sieluun. Me käymme kertojan mukana Kreikassa, Konstantinopolissa, Syyriassa, Damaskuksessa, Palestiinassa, Kairossa ja pyramiideilla. 'Arvilyn' kertomatapa on viehättävintä mitä ajatella taitaa ja tietysti hienolla huumorilla maustettu. — Runsas kuvitus on tekijän oman kameran tuotetta sekä taiteilija A. Halsen käsialaa. (Koululaiskirjasto 62.) — 25:—, s. 35:—.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ.

Hinta 25 mk., sid. 35 mk.

Suomi. lastenkirj: 5.

Koululaisten kirjasto... 60

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 2047

X

